

BIG BAZAAR
Grocery, Sweets & Catering
*Fresh Vegetables Every Thursday
*Book your catering now.
Baljinder S. Ben
Ph: 317-640-2400
Like our Facebook page:
BigBazaarIndianGrocery
5425 E. Thompson Rd., Indianapolis IN 46237

Mela
INDIAN RESTAURANT • PUB
ਮੇਲਾ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਦਾ ਖਾਣਾ ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਓਗੇ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਓਗੇ
Baljinder S. Ben
Ph: 317-869-2400

You dont marry the person you can live with
You marry the person you can't live without
ROKA USA
Coming Soon

Buying/Selling in Michigan
All types of Residential & Commercial properties. Gas Stations, Liquor Stores, Hotels, Plazas, Truck Terminals etc.
Raj S. Shergill
Broker
5820 N Canton Center Rd, Suite 145
734-751-4455 (Cell)
Rajshergill@yahoo.com
CANTON REALTY

Twenty-Fourth Year of Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email:punjabtimes1@gmail.com
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ www.punjabtimesusa.com
ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼
Punjab Times, Vol 24, Issue 29; July 22, 2023 20451 N. Plum Grove Rd., Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਹੜ੍ਹ: ਹਰ ਪਾਸੇ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ

ਬਾਦਲ ਦਲ ਵਿਚ ਹੁਣ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਬਗਾਵਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਭਾਵੇਂ ਘਟਣ ਲੱਗਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਹਰ ਪਾਸੇ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਫਸਲ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਬੀਜਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਲ ਸਪਲਾਈ, ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲ ਢਹਿਣ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਅਜੇ ਘਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ 60 ਮੌਤਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪਿੰਡੇਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਫੈਲਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਪੀਣ ਲਈ ਸਾਫ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਕਾਰਨ ਪੇਟ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਪੇਚਸ ਕਾਰਨ ਇਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ 62.70 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਫੰਡ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਾਸ਼ੀ ਜਲ ਸਪਲਾਈ

ਸਕੀਮਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ, ਹੜ੍ਹ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਾਂ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣ, ਹੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ, ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ 18 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ 1422 ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਹਰਾ ਚਾਰਾ ਅਤੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਫਸਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਉਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 10 ਤੋਂ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਤਬਾਹ ਹੋਈ ਫਸਲ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲ ਪਨੀਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਰ ਕਾਰਨ ਉੱਜੜ ਚੁੱਕੇ ਖੇਤ ਇਕਸਾਰ ਹਨ। ਝੋਨੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਫਸਲ ਬੀਜਣ ਲਈ ਵੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਖੇਤ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 8 ਤੋਂ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਖਰਚ ਆਵੇਗਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਦਲਵੀਂ ਫਸਲ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਖਰਚੇ ਦਾ ਬੋਝ ਵੱਖ ਤੋਂ ਪਵੇਗਾ।

ਸਰਹੱਦੀ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਹੜ੍ਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਘਟਿਆ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹਨ। ਹੁਸੈਨੀਵਾਲਾ ਨੇੜੇ ਕਰੀਬ ਵੀਹ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੜ੍ਹ ਦਾ ਪਾਣੀ

‘ਚ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 600 ਘਰ ਨੁਕਸਾਨੇ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਰੋਪੜ ਵਿਚ ਕਰੀਬ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਪੋਲਟਰੀ ਜਾਨਵਰ ਮਰੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੱਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਪਟਿਆਲਾ, ਰੋਪੜ, ਸੰਗਰੂਰ, ਜਲੰਧਰ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਾ ਨੇ ਮੋਰਚਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਉਤਰਨ ਮਗਰੋਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਫਸਲ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਨਿਰਾਸ਼ ਹਨ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਪਾਣੀ ਤੇਜ਼ ਵਹਾਅ 'ਚ ਫਸਲਾਂ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਫਸਲ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗਾਰ ਹੇਠ ਦੱਬ ਗਈ ਹੈ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਬੀਜਿਆ

ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਹਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਤਰੇਤਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਬਦਬੂ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਪਿਆ ਸਾਮਾਨ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਘੱਗਰ ਨੇ ਪਟਿਆਲਾ-ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਵਾਈ ਲੱਖ ਏਕੜ ਫਸਲ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਕਰੀਬ ਸਵਾ ਲੱਖ ਏਕੜ 'ਚ ਮੁੜ ਫਸਲ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ। ਘੱਗਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੇ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ 42 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਫਸਲ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ ਵਿਚ ਨਵੀਂ 'ਬਗਾਵਤ' ਉਠੀ ਖਲੋਤੀ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਆਂਗਨਵਾੜੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਮਹਿਲਾ ਵਿੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ 'ਬਗਾਵਤ' ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਟਕਸਾਲੀ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਬਗਾਵਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਇਸਤਰੀ ਵਿੰਗ ਦੀਆਂ ਟਕਸਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 'ਤੇ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਰੋਸ ਵਜੋਂ 35 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮਹਿਲਾ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਟਕਸਾਲੀ ਬੀਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਸਖਤ ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਕੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀਆਂ ਦੇਣ ਦੀ ਕੀ ਤੁਕ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਣ ਤੇ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆਉਣ, ਜਦਕਿ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਕੇ ਟਕਸਾਲੀ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਇਸਤਰੀ ਵਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਦੂਰ-ਨੇੜੇ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ

ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਹੱਥ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕਮਾਨ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟਕਸਾਲੀ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਨੱਕਰੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਮੁੱਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਖਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਈ ਕੱਦਾਵਰ ਆਗੂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਆਖ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਦਰ ਬਗਾਵਤਾਂ ਦਾ ਅਮਲ 2017 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਅਤੇ ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਅਜਨਾਲਾ ਆਦਿ ਨੇ ਬਗਾਵਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਜਥੇਦਾਰ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਚ ਵਾਪਸੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। 2022 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਸੰਕਟ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ 'ਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਖਿਲਾਫ ਹੋਰ ਵੀ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਦਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸੰਕਟ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਝੁੰਦਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਖਾਸ ਕਰ ਬਾਦਲਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ 'ਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤਬਦੀਲੀ ਬਾਰੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕਰ ਕੇ ਸੁਖਬੀਰ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਬਚਾ ਲਈ ਗਈ। (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

India Palace Restaurant
And Banquet Hall
Restaurant-Fine Indian Cuisine
4213 Lafayette Road, Indianapolis, IN
(Ph:317-298-0773)
Banquet Hall Available Up to 550 People
Amber Indian Restaurant
Restaurant-Fine Indian Cuisine
12510 N. Meridian St.,
Carmel, IN
Ph: 317-580-0828
We do private party's & catering at your home or business.
Call, Lakhvir S. Johal
Ph: 317-709-7800
www.indianpalaceindy.com
www.AmberIndianRestaurantCarmel.com

Singh Auto Group
3983 ST RD 38E
Lafayette, IN 47905
Ph: 765-607-1300
www.singhautosgroup.com
Best Buy Motors
1805 Elmwood, Lafayette, IN 47904
Ph: 765-449-0490
www.bestbuymotorsin.com
University Motors
3312 Klondike Rd, West Lafayette, IN 47906
Ph: 765-497-1100
www.universitymotors1.com
Serving Indian American community over 30 years in Midwest for their auto needs.
ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
Jaspal S. Ghotra: 765-337-5151

Buying Or Selling Home In Chicagoland And Suburbs ?
Coldwell Banker is a leading real estate brokerage that helps families and individuals find their perfect home.
We Can Help You With
Buying Selling
Investing Managing
Call For More Info:
+1 847-322-5832
www.pradeepsinghrealtor.com
ishowhomes@yahoo.com
20 S Roselle Rd
Schaumburg IL 60193
Pradeep Singh
Realtor (14 Years of Experience)

RAJVEER GILL
847-907-1525
Regal Jewels
NEW SPECIALS EVERY MONTH
22KT GOLD & DIAMONDS
MITA COLLECTION
KAJAL COLLECTION
ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਲੋਗ, ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਆਪਣਾ ਸਟੋਰ
2625 W. DEVON AVE. CHICAGO, IL 60659
773-262-4377 773-517-0574
www.RegalJewels.com

ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਾਢੀ ਮਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਝੰਬੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਘੱਗਰ ਨੇ ਪਟਿਆਲਾ-ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇੱਕੱਲੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਚਾਲੀ ਲੱਖ ਏਕੜ ਫਸਲ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਕਰੀਬ ਸੱਤ ਲੱਖ ਏਕੜ 'ਚ ਮੁੜ ਫਸਲ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ। ਘੱਗਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੇ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ 42 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਫਸਲ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਹਾਲੇ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਡਰ ਹੈ।

ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 14 ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੀਂਹ ਦੇ ਕਹਿਰ ਦੀ ਮਾਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰੀਬ 1200 ਪਿੰਡਾਂ 'ਤੇ ਆਫ਼ਤ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਸੁਤਰਾਣਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜੋਗੇਵਾਲਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਬਕਾ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਦੀ ਪਾਣੀ 'ਚ ਰੁੜ੍ਹ ਕੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕਰੀਬ 300 ਘਰ ਨੁਕਸਾਨੇ ਗਏ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਰੋਪੜ ਵਿਚ ਕਰੀਬ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਪੋਲਟਰੀ ਜਾਨਵਰ ਮਰੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੱਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਪਟਿਆਲਾ, ਰੋਪੜ, ਸੰਗਰੂਰ, ਜਲੰਧਰ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਾ ਨੇ ਮੋਰਚਾ ਸੰਭਾਲਿਆ।

ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਉਤਰਣ ਮਗਰੋਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕਿਧਰੇ ਫਸਲ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਿਸਾਨ ਨਿਰਾਸ਼ ਹਨ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਪਾਣੀ ਤੇਜ਼ ਵਹਾਅ 'ਚ ਫਸਲਾਂ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਫਸਲ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗਾਰ ਹੇਠ ਦੱਬ ਗਈ ਹੈ। ਘੱਗਰ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਇਬਰਾਹਿਮਪੁਰ, ਪਰਾਗਪੁਰ, ਬੋਹੜਾ, ਬੋਹੜੀ ਅਤੇ ਭਾਖਰਪੁਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਸੈਂਕੜੇ ਏਕੜ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਬੀਜਿਆ ਹਰਾ ਚਾਰ

ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਢਿੱਲਮੱਠ ਕਾਰਨ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ: ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ

ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ: ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਵੜਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਈ ਕਮੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਆਫ਼ਤ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਖਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਵੇਸਲੇਪਣ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਫਸਲ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਰਕਾਰ ਤੁਰਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੋਨੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਵੇ।

ਅਤੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਫਸਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਜਥੇਬੰਦੀ ਲੱਖਵਾਲ ਨੇ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਤ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਬਲਾਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੜ੍ਹ ਕਾਰਨ ਘੱਗਰ ਨਾਲ ਲਗਦੇ

ਕਰੀਬ 35 ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 10 ਤੋਂ 12 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਬਾਹ ਹੋਈ ਫਸਲ ਨੂੰ

ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਬੀਜਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਬੀਜਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਸੈਂਕੜੇ ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੀ ਅਰਬੀ ਦੀ ਫਸਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪੀੜਤ ਕਿਸਾਨ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਹੱਦ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਨਿਮਨ ਕਿਸਾਨੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਹੁਣ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਹਨ। ਚਾਰਾ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਪਸ਼ੂ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਸਤੀ ਰਾਮ ਲਾਲ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕਈ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬਦਬੂ ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲੋਕ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਸਤੇ ਚਾਰੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਕਈ ਪਸ਼ੂ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਹੁਸੈਨੀਵਾਲਾ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਚਾਰੇ ਮੰਗ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ।

ਦੁਬਾਰਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕੋਲ ਪਹਿਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਰ ਕਾਰਨ ਉਜੜ ਚੁੱਕੇ ਖੇਤ ਇਕਸਾਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਝੋਨੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਫਸਲ ਬੀਜਣ ਲਈ ਵੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਖੇਤ ਬਰਾਬਰ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 8 ਤੋਂ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਖਰਚ ਆਵੇਗਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਦਲਵੀਂ ਫਸਲ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਖਰਚੇ ਦਾ ਬੋਝ ਵੱਧ ਤੋਂ ਪਵੇਗਾ।

ਸਰਹੱਦੀ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਹੜ੍ਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਘਟਿਆ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹਨ। ਹੁਸੈਨੀਵਾਲਾ ਨੇੜੇ ਕਰੀਬ ਵੀਹ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੜ੍ਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਹਾ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਲੀ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਕੁੱਲ ਚਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਹੁਣ ਇਕ ਮਰਲਾ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਬਚੀ। ਪਿੰਡ ਚਾਂਦੀ ਵਾਲਾ ਦੇ

ਵਸਨੀਕ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਲੱਡੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ 'ਚੋਂ ਡੇਢ ਏਕੜ ਸਤਲੁਜ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਖੁਰਨ ਕਾਰਨ ਪਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੁਖ਼ ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਸਥਿਤੀ ਬਸਤੀ ਰਾਮ ਲਾਲ, ਨਿਹਾਲਾ ਲਵੇਰਾ, ਮੁੱਠਿਆਂ ਵਾਲਾ ਤੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੈ।

ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਸੈਨੀਵਾਲਾ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗੱਟੀ ਰਾਜੋ ਕੀ ਤੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਇਕ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕਈ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਅਜੇ ਤੱਕ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਕਈ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਤਰੇਤਾਂ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਬਦਬੂ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਪਿਆ ਸਾਮਾਨ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਨੀਵੇਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਪਾਣੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੜ੍ਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਮੋਟਰਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਬਿਜਲੀ ਤੇ ਪਾਣੀ ਸਪਲਾਈ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਘੱਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਤੇ ਨਿਯਮਤ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੇਣ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨੇ ਗਏ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਜੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਗਰੂਰ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜ ਜਾਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਘੱਗਰ ਨਾਲ ਟੁੱਟੇ ਬੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਪਏ ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ ਆਮ ਜਨਜੀਵਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਵਾਹਿਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਗਏ ਹਨ।

ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਫੈਲਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵਧਿਆ

ਫਰੀਦਕੋਟ: ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਫੈਲਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਰੀਦਕੋਟ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਅਗੇਤੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣੀਆਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਚਮੜੀ ਦੇ ਰੋਗ ਫੈਲੇ

ਦਿੱਲੀ: ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਸੋਹਣ ਭਾਰਦਵਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਹੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਦੌਰਾਨ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਹੜ੍ਹ ਰਾਹਤ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਦੀ ਐਲਰਜੀ ਦੇ ਕੇਸ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਦਿੱਲੀ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਹਨ।

ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੇਚਸ਼ ਕਾਰਨ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮੌਤ

ਪਟਿਆਲਾ: ਪਟਿਆਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅਰਬਨ ਅਸਟੇਟ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਪੀਣ ਲਈ ਸਾਫ਼ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਿੱਲਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੇਟ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਸਥਾਨਕ ਹੀਰਾ ਬਾਗ ਵਿਚ ਪੇਚਸ਼ ਕਾਰਨ ਇਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਅਭਿਜੋਤ (9) ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸਾਕਸ਼ੀ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੂਹ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਅਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਖਤ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਆਈ.ਐਮ.ਏ. ਅਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ

ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਲਗਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ 'ਚ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਓ.ਪੀ.ਡੀ. ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਦੇ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਸੈਂਟਰ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਛੇਤੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਗਿੱਦੜਪਿੰਡੀ ਅਤੇ ਮੰਡਲਾ ਛੰਨਾ ਪਹੁੰਚੇ ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਹੇ ਪਿੰਡਾਂ ਲਈ ਤਾਇਨਾਤ ਮੈਡੀਕਲ ਟੀਮਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਮੰਡਲਾ ਛੰਨਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਚੇਵਾਲ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ।

ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ 60 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੌਤਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜ ਜਾਰੀ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਫੈਲਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਹੈ। ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਦੋਵਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੱਕ 60 ਮੌਤਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਔਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੀਂਹ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਿਚ 29 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 26 ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ

ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 25,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬੇ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ 5300 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ 14 ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਪਟਿਆਲਾ, ਮੋਗਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਮੁਹਾਲੀ, ਜਲੰਧਰ, ਸੰਗਰੂਰ, ਪਠਾਨਕੋਟ, ਤਰਨਤਾਰਨ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਰੂਪਨਗਰ,

ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜ ਜ਼ੋਰਾਂ 'ਤੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ 24 ਘੰਟੇ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸੂਬੇ 'ਚ 316 ਰੈਪਿਡ ਰਿਸਪਾਂਸ ਟੀਮਾਂ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ ਅਤੇ 189 ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਲਗਾ ਕੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਦਵਾਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

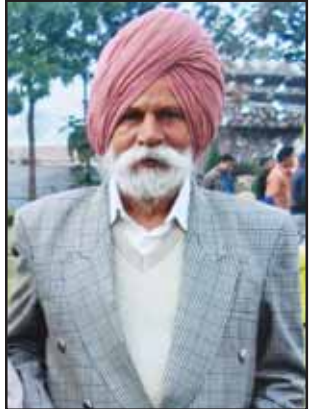
ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਗਏ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜ ਦੌਰਾਨ 26,191 ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 148 ਰਾਹਤ ਕੈਂਪ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 3731 ਲੋਕ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ 15 ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ 1414 ਪਿੰਡ ਹਾਲੇ ਵੀ ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਰਨ ਤਾਰਨ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਰੂਪਨਗਰ,

ਪਟਿਆਲਾ, ਮੋਗਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਮੁਹਾਲੀ, ਐੱਸ.ਬੀ.ਐੱਸ. ਨਗਰ, ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ, ਜਲੰਧਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ 32 ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਜਣੇ ਲਾਪਤਾ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਡਰਾਈ ਫੂਡ ਦੇ ਪੈਕਟ ਵੰਡੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਰੂਪਨਗਰ 'ਚ 21,025, ਪਟਿਆਲਾ 'ਚ 59,000, ਮੁਹਾਲੀ 'ਚ 3600, ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ 'ਚ 5700 ਤੋਂ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ 'ਚ 2200 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਕਟ ਵੰਡੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਨਾਲ ਨਨੂਆ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਦਮਾ

ਇੰਡੀਆਨਾ: ਪੀ ਸੀ ਐਸ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਨੂਆ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨਨੂਆ ਦਾ ਲੰਬੀ 15 ਜੁਲਾਈ, ਨੂੰ ਫੋਰਟਵੇਨ ਇੰਡੀਆਨਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਸ. ਨਨੂਆ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ 22 ਜੁਲਾਈ, 2023 ਨੂੰ ਮੈਕਕੋਮ ਐਂਡ ਸੇਨਜ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਟ ਸੈਂਟਰ 2307 ਡਬਲਯੂ ਮੇਨ ਸਟਰੀਟ ਫੋਰਟਵੇਨ, ਇੰਡੀਆਨਾ 46804 ਵਿਖੇ ਸਵੇਰੇ 10:00 ਵਜੇ ਤੋਂ 11:30 ਵਜੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨਨੂਆ ਦਾ ਜਨਮ ਦਬਖੇੜਾ, ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ, (ਹਰਿਆਣਾ) ਵਿੱਚ 20 ਜਨਵਰੀ 1935 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ 20 ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ ਤਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਨੂਆ, ਬਲਕਾਰ ਕੌਰ ਮੇਹਰਦਵਾਨ ਅਤੇ ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਨੂਆ ਹਨ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਪਿਤਾ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਖ਼ਤ

ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਨੂਆ ਸਣੇ 1997 ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਬੇਟੇ ਪਰਵਿੰਦਰ ਨਨੂਆ ਕੋਲ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਸਦਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨਨੂਆ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ।

ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਨੂਆ ਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਨਨੂਆ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੋਤੀ ਜਸਲੀਨ ਨਨੂਆ ਅਤੇ ਪੋਤੇ ਗਗਨ ਨਨੂਆ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੂਲ ਸਿੱਖ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖਾਈ।

ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਨੂਆ ਅਚਾਨਕ ਲਿਊਕੀਮਿਆ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਨੂਆ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸ. ਨਨੂਆ ਨੇ ਅਗਲੇ 12 ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਲਕਾਰ ਕੌਰ, ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਨੂੰ ਹੁੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਜਵਾਈ ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ, ਪੋਤਰੇ ਪ੍ਰਭਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਰਮਨਦੀਪ ਕੌਰ, ਜਸਲੀਨ ਕੌਰ, ਗਗਨ ਸਿੰਘ, ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਤਪੋਤੇ-ਪਤਪੋਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ।

ਹੈਂਪਟਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿੱਚ 4 ਮੌਤਾਂ, ਸ਼ੱਕੀ ਹਮਲਾਵਰ ਦੀ ਭਾਲ ਜਾਰੀ

ਹੈਂਪਟਨ, ਜਾਰਜੀਆ: ਇੱਥੇ ਹੋਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿੱਚ 4 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਲਾਅ ਇਨਫੋਰਸਮੈਂਟ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਭਾਲ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਉੱਪਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੈਨਰੀ ਕਾਊਂਟੀ ਸ਼ੈਰਿਫ ਦਫਤਰ ਨੇ ਸ਼ੱਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਛਾਣ 40 ਸਾਲਾ ਆਂਦਰੇ ਲੋਗੇਰੋ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਤਸਵੀਰ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੱਕੀ ਦੋਸ਼ੀ 2017 ਬਲੈਕ ਜੀਐਮਸੀ ਅਕੈਡੀਆ ਜੋ

ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੈ। ਹੈਂਪਟਨ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਜੇਮਜ਼ ਟਰਨਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਹੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਡੋਗਵੁੱਡ ਲੋਕਸ ਸਬਡਿਵੀਜ਼ਨ ਨੇੜੇ ਹੋਈ ਹੈ। ਟਰਨਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਵਿੱਚ 3 ਮਰਦ ਤੇ ਇੱਕ ਔਰਤ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਾਲਗ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚਿਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਨਾਂ ਜਨਤਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਫਾਰਗੋ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ 'ਤੇ ਚਲਾਈਆਂ ਗੋਲੀਆਂ, 1 ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮੌਤ 2 ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ

ਫਾਰਗੋ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਡਕੋਟਾ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਫਾਰਗੋ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਉੱਪਰ ਅਚਾਨਚੇਤ ਕੀਤੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ 2 ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇੱਕ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਵੀ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹਮਲਾਵਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਜੇਕਵਾਲਿਨ (23) ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜ਼ਖਮੀ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿੱਚ ਐਂਡਰੀਊ ਡੋਟਸ ਤੇ ਟਾਇਲ ਹੇਵਸ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਗੋਲੀਆਂ ਵੱਜੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇੱਕ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਅਧੀਨ ਹਨ ਜਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ ਪਰ ਸਥਿਰ ਹੈ। ਸ਼ੱਕੀ ਹਮਲਾਵਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਮੁਹੰਮਦ ਬਰਕਤ (37) ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਸ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੋਲੀਬਾਰੀ

ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਇਆ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ 25 ਸਾਲਾ ਔਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਫਾਰਗੋ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ 9ਵੀਂ ਐਵਨਿਊ ਤੇ 25ਵੀਂ ਸਟਰੀਟ ਨੇੜੇ ਹੋਈ।

ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਡੇਵਿਜ਼ ਬੋਲਸਕੀ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਜਾਂਚ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਸਥਿਤੀ ਸਾਫ ਹੋ ਸਕੇਗੀ।

Matrimonials

ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Ramgarhia Sikh Family looking for a suitable match for their 29 years old, 5' 11" Boy. B. Com and well settled in Fresno, California, USA. Gotra: Khural & Bansal. Girl must be U.S. Citizen or Permanent resident. Contact us at: (559) 702- 6844. 29-32

Sikh Ahluwalia family Looking for Gursikh girl with educated background for their 36, 5' 8" son. Qualification BTech IT and PG in software development. Working as IT professional in New York based company. He is turbaned Gursikh boy having faith in Guru Granth Sahib ji. Current location- Hartford CT. Please contact us at whatsapp 91-8860131363. US number: 315 849 6562. Emailbid - richiewalia@gmail.com 25-28

Wanted suitable girl for Gursikh, turbaned Arora, divorced boy, 36 yrs., 5'9", MTech engineering. Owns commercial, residential property in India. Settled in US. Caste no bar. Please Email: utakecare2@yahoo.com or call 1-618-402-4269 20-23

Looking for a suitable match for my Kamboj, Sikh brother height 5'8, 1995 born and raised in USA. Our parents hometown is from Amritsar. My brother has completed studies in criminal justice/business Management. Currently has well established business in Pennsylvania. We are a modern/traditional family looking for someone who will be a great fit for my brother preferably looking in USA only. Please call or whatsapp 347-920-9033. 20-23

ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

Parjapat family Looking for a suitable Match for their daughter, USA citizen age 33, 5'4" Divorced, no kids, Degree in Accounting, well settled in California. Please contact us at 337-513-2504 or e-mail: beantsingh94553@yahoo.com 29-32

Jat Sikh well educated and well settled family seeking suitable match for their September, 2001 US born 5'4" daughter. Turban wearing keshadari boy and compatible humble family is preference but not limited to. She possesses AA degree in management and Supervision. Employed as Federal employee in Bay Area (California). Contact us @ Ph:510-861-6491 or e-mail at: pgrrealty@gmail.com 26-29

Sikh Family is looking for USA Citizen match for their daughter 1988 born, 5'9", divorcee and has one child living with. Family belongs to Punjab Ludhiana. She has completed her nursing associate in India, currently not working as she is preparing for RN/IELTS. Please contact us at 262-960-7366. 21-24

Jatt Sikh family seeks suitable match for their daughter who has her MD and is currently working in the Bay Area (California) as a doctor. 37 yrs old (never married). 5'-5" tall. The boy should be settled in the Bay Area (California) with a university degree and professionally employed. Please contact 408-763-3949 20-23

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566
E-mail: supertravel2003@live.com

Lowest Fares With Excellent Service

United Airlines
British Airways

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

EARLY BIRD SALE!!!!

Etihad, Air India,
KLM, Lufthansa,
Delta, Qatar Airlines.

Domestic fares
available

UMATRAVELS

2541 West Devon Ave.,
Chicago, IL 60659

For Delhi Amritsar-Bombay Ahmedabad,
Hydrabad-Madra
Call For Special Sale Fares

Call: 773-338-5603

ਮਾਲਵੇ ਇਲਾਕੇ ਲਈ ਕਹਿਰ ਬਣਿਆ ਘੱਗਰ ਦਰਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੀਂਹ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ ਤੋਂ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਈ ਹੈ। ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਨੇ ਡਰਾਉਣਾ ਮੰਜਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਨਸੂਨ ਦੇ ਕਹਿਰ ਨਾਲ ਜਾਨੀ ਤੇ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਕਸਬੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਠ ਸੰਗਰੂਰ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਘੱਗਰ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪਏ। ਖਨੌਰੀ ਅਤੇ ਮੂਨਕ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਘੱਗਰ ਦਾ ਕਹਿਰ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਘੱਗਰ 'ਚ ਕਈ ਥਾਂ ਪਏ ਪਾਠ ਜਿਉਂ 'ਤੇ ਤਿਉਂ ਬਰਕਰਾਰ ਹਨ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪਾਠ ਭਰਨ ਦੀ ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਸਫਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਮਾਹਿਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਘਾਟ ਸਣੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਕਾਰਨ ਦਿੱਕਤਾਂ ਵਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਪਿੰਡ ਘੱਗਰ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹਨ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਫਸਲ ਪਾਣੀ 'ਚ ਡੁੱਬ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਖਨੌਰੀ ਨੇੜੇ ਕੌਮੀ ਮਾਰਗ ਦਾ ਇਕ ਪਾਸਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਵਹਾਅ ਕਾਰਨ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸੜਕ

ਹੇਠਾਂ ਧਸਣ ਕਾਰਨ ਵੱਡਾ ਖੱਡਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੂਨਕ ਵਿਚ ਐੱਸ.ਡੀ.ਐੱਮ. ਕੰਪਲੈਕਸ ਵੀ ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੂਨਕ ਅਤੇ ਖਨੌਰੀ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣ 'ਚ ਜੁੱਟ

ਗਏ ਹਨ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਖਨੌਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੀ ਡਰੇਨ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਪੁੱਜਣ ਮਗਰੋਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀਆਂ ਸਮੇਤ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁਦ ਹੀ ਮੋਰਚਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਕਰੀਬ

ਕੋਈ ਪੀੜਤ ਛੱਤ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ: ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ

ਜਲੰਧਰ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਛੱਤ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ ਹਰ ਘਰ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਛੱਤ ਪਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਵਹਾਅ ਕਾਰਨ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਝਾੜ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਝੋਨੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਮੁਫਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅੱਧਾ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇ-ਦੋ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਘੱਗਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਮੁੱਖ ਸੜਕਾਂ ਬੰਦ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਮੂਨਕ ਤੋਂ ਪਾਠਤਾਂ ਵਾਲੀ ਮੁੱਖ ਸੜਕ ਹਮੀਰਗੜ੍ਹ ਤੇ ਸਲੇਮਗੜ੍ਹ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਬੰਦ ਹੈ, ਮੂਨਕ ਤੋਂ ਟੋਹਾਣਾ ਸੜਕ ਸਤਿਸੰਗ ਘਰ ਨੇੜੇ ਮੂਨਕ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਬੰਦ ਹੈ, ਮੂਨਕ ਤੋਂ ਲਹਿਰਾ ਸੜਕ ਪਿੰਡ ਬੱਲਰਾ ਕੋਲੋਂ ਬੰਦ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਾਈਵੇਅ-71 ਪਾਠਤਾਂ ਤੋਂ ਖਨੌਰੀ ਰੋਡ ਨੇੜੇ ਖਨੌਰੀ ਕੋਲੋਂ ਬੰਦ ਹੈ, ਮੂਨਕ ਤੋਂ ਮਕਰੋੜ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਨਵਾਂ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਨੇੜੇ ਬੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਮੰਡਵੀ ਖਨੌਰੀ ਲਿੰਕ ਰੋਡ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਬੰਦ

ਹਨ, ਜਦਕਿ ਮੂਨਕ ਤੋਂ ਜਾਖਲ ਰੋਡ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁੱਖ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦਫ਼ਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੀਬ 30 ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ ਫਸਲ ਘੱਗਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਰੁਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਹ ਫੀਸਦ ਰਕਬੇ 'ਚ ਮੁੜ ਝੋਨਾ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁੱਖ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਫ਼ਸਰ ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਵਾਸਤੇ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਬੀਜ ਨਾ ਖਰੀਦਣ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਪਨੀਰੀ ਲਗਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ: ਜ਼ਿੰਪਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮਾਲ, ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ ਅਤੇ ਆਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਮੰਤਰੀ ਬੁੱਧ ਸ਼ੰਕਰ ਜ਼ਿੰਪਾ ਨੇ ਸਾਰੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ 33.50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਗੇਤੇ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ

ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਜਲਦ ਹੀ 71.50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੋਰ ਰਾਸ਼ੀ ਜਾਰੀ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਜੋ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤਾਂ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਜ਼ਿੰਪਾ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤਾਂ ਤੱਕ ਰਾਸ਼ਨ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਪੁੱਜਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਹਰੇਕ

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜਾਨ-ਮਾਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜੇਕਰ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਤੁਰਤ 4 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰਾਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਜੁੜੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਘਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਮਦਦ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਖੁਦ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ

ਪਟਿਆਲਾ: ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤ ਉਤੇ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਧਦਿਆਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਰਾਹਤ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤੋੜਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੜ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕੇਂਦਰ ਨੇ 218 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਅਜੇ 10 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਫੰਡ ਢੁਕਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 218 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਫੰਡ ਬੀਤੀ 10 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ ਪਰ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸ ਤੋਂ 218 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਇਹ ਫੰਡ ਕਿਥੇ ਖਰਚ ਦੇਣਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਜਪਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖੜ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 218 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਫੰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਦਿੱਤੇ

ਬਿਆਨ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਫੰਡ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹਿਸਾਬ ਮੰਗਦੇ ਹੋ?"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੀ ਘੜੀ ਸੁਭਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਭੀਖ ਨਹੀਂ ਮੰਗੇਗਾ, ਪਰ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜ਼ਰੂਰ ਭੇਜਾਂਗੇ। ਜੇਕਰ ਕੇਂਦਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਖੁਦ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਕੇਂਦਰ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਅੱਡੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲੋਂ ਪਾਣੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਹਿਮਾਚਲ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹੁਣ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾ ਰਹੇ ਪਾਣੀ ਸਬੰਧੀ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਹਨ। ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਡੁੱਬਣ ਲਈ ਹੀ ਹੈ।

ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਮੌਕੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ

ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿਆਸਤ ਕਰਨਾ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਢੁਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਹ ਫੜ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਨੇ 218 ਕਰੋੜ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੰਡ 10 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਰਕਮ 72 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਸਨ।

ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੋਰਸ ਤਾਇਨਾਤ ਹੋਵੇਗੀ

ਹੜ੍ਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੇ ਸਰਹੱਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਬੇਘਰ ਕੀਤੇ

ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ: ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਾਣੀ ਇਥੇ ਸਰਹੱਦ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਸੌ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਾਕਾਫੀ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ। ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਵੀ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ 1988 ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ।

ਹਨ, ਉਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲੋਂ

ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਦੋ ਲੱਖ ਕਿਊਮਿਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਾਣੀ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਇਥੇ ਰੱਜੀ ਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਬਣਿਆ ਕੱਚਾ ਬੰਨ੍ਹ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੀ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਸਣੇ ਕਈ ਘਰ ਡੁੱਬ ਗਏ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਸਤੀ ਰਾਮ ਲਾਲ, ਰੁਕਨੇ ਵਾਲਾ, ਨਿਹਾਲਾ ਲਵੇਰਾ, ਬੰਡਾਲਾ, ਕਾਲੇ ਕੇ, ਜੱਲੋ ਕੇ, ਧੀਰਾ ਘਾਰਾ ਤੇ ਟੱਲੀ ਗ੍ਰਾਮ ਆਦਿ ਪਿੰਡ ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਏ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਜਾਈ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਹੁਣ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਸ਼ੀ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪਾਣੀ ਨਾ ਛੱਡਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸੜਕੀ ਆਵਾਜਾਈ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੋਰਸ ਤਾਇਨਾਤ ਕਰੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਸੜਕ ਹਾਦਸਿਆਂ ਕਾਰਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਔਸਤਨ 12-14 ਜਾਨਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਮਾਰਗਾਂ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਸਾਲ 75 ਫੀਸਦੀ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਫੋਰਸ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 1,300 ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਕੈਮਰੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਕਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਫੋਰਸ ਨੂੰ ਵਾਹਨਾਂ ਦੀ ਸਪੀਡ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇੰਟਰਸੈਪਟਰ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਫੋਰਸ ਦੇ ਨੌਡਲ ਅਫ਼ਸਰ ਤੇ ਵਧੀਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ-ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਏ.ਐਸ. ਰਾਏ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫੋਰਸ 15 ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸਾਂਝਾ ਸਿਵਲ ਕੋਡ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਲਈ ਮਾਰੂ ਕਰਾਰ

ਲੈਸਟਰ 'ਚ ਨਵਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ

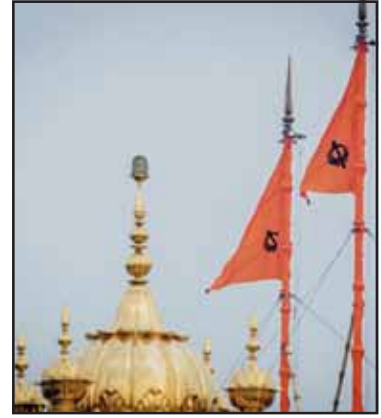
ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰੀ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ: ਸੁਖਬੀਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਦੇਣ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨੌਸ ਖਰੜਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਤਜਵੀਜ਼ਸ਼ੁਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਹੋਣ, ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ 1978 ਵਿਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਹਨ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ 22ਵੇਂ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤਜਵੀਜ਼ਸ਼ੁਦਾ ਸਾਂਝਾ ਸਿਵਲ ਕੋਡ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿਚ ਡਰ, ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਵੰਡ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਸੁਖਬੀਰ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਵਿਆਪਕ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ

ਇਹ ਸਮਝੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਂਝਾ ਸਿਵਲ ਕੋਡ ਜੇਕਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਤਾਂ, ਨਸਲਾਂ ਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗੀ।' ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਗਲਤ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। 'ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਅਰਥ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ 'ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ' ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਇਕਸਾਰਤਾ

ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਕ ਸੱਚ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚਾ ਹੀ ਸਾਡੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵ ਮਹਾਸ਼ਕਤੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।' ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਸਿਵਲ ਕੋਡ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਾ ਤੋਰਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰਕੂ ਸਦਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤਰਜੀਹ ਬਣੀ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਵੱਡਾ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਵੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੈਰਿਟੀ ਨੇ 'ਦਸਵੰਦ' ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਨਿਰਸਵਾਰਥ ਸੇਵਾ ਵਰਗੇ ਚੈਰਿਟੇਬਲ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣਾ ਵੈੱਬ ਚੈਨਲ 24 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇਗੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 24 ਜੁਲਾਈ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਵੈੱਬ ਚੈਨਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇੱਥੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕ ਨੁਕਾਤੀ ਏਜੰਡੇ 'ਤੇ ਸੱਦੀ ਗਈ ਅੰਤਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹੰਗਾਮੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਦਾ ਪੀ.ਟੀ.ਸੀ. ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸਮਝੌਤਾ 23 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ 24 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੈੱਬ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਰਾਹੀਂ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਚੈਨਲ, ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ, ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਮੰਚ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਚੈਨਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਕ ਵਫ਼ਦ ਕੇਂਦਰੀ ਸੂਚਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਜ

ਤਕਨੀਕੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਪੱਖ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫਿਲਹਾਲ ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਰਾਹੀਂ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ

ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੰਪਨੀ ਦੀਆਂ ਲਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤਕਨੀਕੀ, ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਦੇ ਹੱਕ-ਹਕੂਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਗਠਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅੱਜ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਵੱਖਰਾ ਚੈਨਲ: ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਮਗਰੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਮੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ

ਸਮੂਹ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਯੂਟਿਊਬ ਚੈਨਲ 'ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਵੱਖਰੇ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਨਿੱਜੀ ਚੈਨਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ ਘਰ ਘਰ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਬਨਵਾਲੀ ਲਾਲ ਪੁਰੋਹਿਤ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ 'ਦਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ-1925' ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸੋਧ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ 'ਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰਨ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚੈਨਲ ਨੇ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਸਾਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰਨ

ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਮੁਫਤ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ 'ਦਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ (ਸੋਧ) ਬਿੱਲ-2023' ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। 'ਦਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ-1925' ਵਿਚ ਧਾਰਾ 125-ਏ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

'ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿਆਂਗੇ'

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਚੈਨਲ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ 23 ਜੁਲਾਈ, 2023 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਕੱਲੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਬਿੱਲ 'ਤੇ ਛੇਤੀ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੈਨਲਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਬਿੱਲ ਰਾਜਪਾਲ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਲਈ 26 ਜੂਨ, 2023 ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਉੱਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ

ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਚੈਨਲ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ 23 ਜੁਲਾਈ, 2023 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਸਾਰਨ

ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਕੱਲੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰਾਜਪਾਲ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਲੱਖਾਂ ਸਰਪਾਲੂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚੇਗੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਬਿੱਲ 'ਤੇ ਛੇਤੀ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੈਨਲਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰੋੜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਲਗਾਤਾਰ ਪੈ ਰਹੇ ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ ਲਾਹੌਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਪਿੰਡ ਝਾਮਨ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰੋੜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੁਕਸਾਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਹਲੇਧਾਰ ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਡਿੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੁੱਝ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਬਾਕੀ ਬਚਿਆ ਹੈ। ਮਿਲੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ 7 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹੋਈ ਬਾਰਸ਼ ਮਗਰੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਇਹ ਪਿੰਡ ਝਾਮਨ ਭਾਰਤੀ ਸਰਹੱਦੀ ਪਿੰਡ ਖਾਲੜਾ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਕੁਝ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਇਮਾਰਤ ਖਸਤਾ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੀ।

ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਿੱਸਾ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਇੱਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਬਲੱਗਰ ਅੱਬਾਸ ਲਾਸਾਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਮਾਨੁੱਲਾ ਮੁਸਾਫਰ ਪਿੰਡ ਜਾਮਨ ਗਏ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ

ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵੀਡੀਓ ਵੀ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗਰਾਫੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵਿਰਾਸਤੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਇਨਟੈੱਕ ਨੇ ਵੀ ਉਭਾਰਿਆ ਹੈ। ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਸੂਬਾ ਕਨਵੀਨਰ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸੇਵਾਮੁਕਤ) ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ

ਮਾਮਲਾ ਅੰਤਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਵਿਚਾਰਾਂਗੇ: ਗਰੇਵਾਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਰਨਲ ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅੰਤਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਐਕਾਫ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਸਬੰਧੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਰਾਸਤੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਕੁਝ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ

ਜੀ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕੇ ਪਿੰਡ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਇਕ ਗਰੀਬ ਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਇਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ ਵੀ ਸਨ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕੁਝ ਜਮੀਨ ਵੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ ਵੀ ਸੀ ਜੋ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਣਗੌਲਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ: ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਲਾਹ-ਪਾਹ ਵਿਚ ਉਲਝੀਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਬਾਹੀ ਮਚਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਤੇ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਔਖੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਬਿਪਤਾ ਮਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਆਪ ਵਿਚ ਉਲਝੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੜ੍ਹ ਮਾਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਗੇੜੇ ਤਾਂ ਮਾਰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਭੰਡਣ ਉਤੇ ਵੱਧ ਟਿੱਲ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਰਸਿਮਰਤ ਬਾਦਲ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਸਵਾ 14 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ 75 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਫੰਡ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਚਾਂਦਪੁਰਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ 'ਚ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਫਾਵਿਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ

ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀ ਕੇ ਬੈਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੇਟ 'ਆਪ' ਦੇ ਇਕ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਰਹੱਦੀ ਪਿੰਡਾਂ

ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਰੋਸ ਹੈ ਕਿ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਹੜ੍ਹਾਂ ਵੇਲੇ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਸਰਹੱਦੀ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਆਗੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਪਈ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ 'ਆਪ' 'ਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਵਰਤਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਨਸੂਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗੇਤੋ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਜੇ ਮੀਟਿੰਗ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਮੁਆਵਜ਼ਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਢਹਿ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਪੁਖਤਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ

ਜੋੜਾਮਾਜਰਾ ਤੇ ਜੈ ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਲਈ ਖਹਿਬੜੇ

ਡਕਾਲਾ: ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਰਾਹਤ ਸਮੱਗਰੀ ਲਿਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਲੈਣ ਲਈ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸੂਬਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੈ ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਚੇਤਨ ਸਿੰਘ ਜੋੜਾਮਾਜਰਾ ਵਿਚਾਲੇ ਤਿੱਖੀ ਬਹਿਸ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਦੋਵੇਂ ਆਗੂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ 'ਤੁੰ-ਤੂੰ, ਮੈਂ-ਮੈਂ' ਕਰਦੇ ਵੀ ਸੁਣੇ ਗਏ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜੋੜਾਮਾਜਰਾ ਨੇ ਜੈ ਇੰਦਰ ਕੌਰ 'ਤੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੰਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਰਾਹਤ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਜੈ ਇੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਹੜ੍ਹਾਂ 'ਚ ਘਿਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਮੰਗੀ ਇਕ ਕਿਸ਼ਤੀ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਸਨ।

ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਚਾਂਦਪੁਰਾ ਬੰਨ੍ਹ ਟੁੱਟਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ 'ਆਪ' ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬੁੱਧਰਾਮ ਅਤੇ ਸਰਦੂਲਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਣਾਵਾਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਖੁਦ ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੀ ਗਈ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਂਦਪੁਰ ਬੰਨ੍ਹ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਰੁਪਏ ਦੀ ਵੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬੁੱਧਰਾਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

Dhillon Travel Plaza

Dhillon Road Service

Interstate 40, exit 356, San Jon, NM

ਗਿੱਲ ਮੰਜ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਾਲੇ

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ

ਰੋਡ ਸਰਵਿਸ

New & Used Tires
Oil Change

ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਸਕੇਲ ਉਤੇ ਵੀ ਸਰਵਿਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Ph: 571-606-0829, 317-242-9936

Davenport Family Funeral Homes and Crematory

ਡੇਵਨਪੋਰਟ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨਘਰ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਪੂਰੇ ਮਾਣ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- ## ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ
- * ਆਨ ਸਾਈਟ ਸਸਕਾਰ
  - * ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਚਰਚ
  - * ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਰੇਟ
  - * ਕਮਰੇ ਉਪਲੱਬਧ

Davenport

FAMILY FUNERAL HOMES
And Crematory

Serving Families As We Would Want Ours Served
Barrington/Crystal Lake/Lake Zurich

ਅਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:
ਲੇਕ ਜਿਊਰਿਕ (847) 550-4221, ਕ੍ਰਿਸਟਲ ਲੇਕ (815) 459-3411
ਵੈੱਬਸਾਈਟ: www.davenportfamily.com

Punjab Sports Club, Chicago

ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਾਪੂ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਵਰਗੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕਬੱਡੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ

Sports (Kabaddi & Vollyball) & Cultural Festival

Sunday August 6th, 2023
11AM to 7 PM
BUSSE WOODS, 5 ELK GROVE VILLAGE

Free Entry, Free Parking & Free Food, Free Mehandi Special For Ladies.

ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ

ਜੈਜੀ ਬੀ ਲਾਈਵ ਬੈਂਡ ਨਾਲ ਪਰਫਾਰਮੈਂਸ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਗੇ।

ਕਬੱਡੀ ਕੁਮੈਂਟੇਟਰ: ਕਾਲਾ ਰਸ਼ੀਨ ਤੇ ਮੱਖਣ ਅਲੀ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੱਖੜਾ

ਜੇ ਪੀ ਖਹਿਰਾ

ਹੈਰੀ ਘੁਮਾਣ ਅਮਰਵੀਰ ਘੁਮਾਣ

ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ ਸਪਾਂਸਰ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨ

ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਕੁਲਵੰਤ ਢਿੱਲੋਂ, ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੂਰ, ਜਸਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੌੜਾ, ਬੱਬੂ ਐਪਲਟਨ, ਜਗਜੀਤ ਢੀਂਡਸਾ, ਰਵੀ ਹੰਝਰਾ

ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ, ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ, ਸਤਪਾਲ ਬੈਂਸਾਂ, ਕੁਲਜੀਤ ਗਿਲਜੀਆਂ, ਦੀਪਾ ਤੂਰ, ਗੈਰੀ ਤੂਰ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦੀ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਟਿੱਕਾ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਰ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਮਿਆਣੀ

ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੰਦਰ, ਹਰੇਪਾਲ ਪੰਮਾ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਰੋ, ਸੈਮ ਢਿੱਲੋਂ, ਸਿੰਦਾ ਚੀਮਾ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਨਿੱਕ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਸੋਨੂੰ ਖਹਿਰਾ, ਬਡੀ ਢਿੱਲੋਂ, ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ

Free Bus Shuttle from Gurdwara Sahib Palatine & Wheaton (Timing: 12-8 PM)

ਕਲੱਬ ਮੈਂਬਰ

ਸ. ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਾ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਲੱਖਣ, ਸ. ਹੈਪੀ ਸਿੰਘ ਹੀਰ, ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ, ਸ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ, ਸ. ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਰਜਿੰਦਰ ਦਿਆਲ, ਸ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲਾ, ਹਰਦੀਪ ਗਿੱਲ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸੈਂਬੀ, ਜਸਪਾਲ ਸਿੱਢਾ

Directors of Event

ਅਮਰਜੀਤ ਚੀਓਡਸਾ   **ਲਖਵੀਰ ਚੀਓਡਸਾ**

Guest of Honour

ਜਥੇਦਾਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ   **ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ**   **ਸਿਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ**   **ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ**   **ਲਵ ਮਿਨਹਾਸ**   **ਅਮਰਜੀਤ ਸੰਧਰ**   **ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ**

ਗੋਲਡ ਸਪਾਂਸਰ

ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਧਨੋਆ   **ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਘੋਤੜਾ**   **ਸੰਨੀ ਧਾਮੀ**   **ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਚੀ**   **ਦਰਸ਼ਨ ਦਰੜ**   **ਗੁਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ**   **ਜੱਸੀ ਸਰੋਤਾ**   **ਬ੍ਰਿਜ ਸ਼ਰਮਾ**   **ਪਾਲ ਖਲੀਲ**   **ਭੁਪਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ**   **ਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਾ**   **ਸਤਵਿੰਦਰ ਸੱਤਾ**

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ   **ਸਤੀਸ਼ ਭਾਰਦਵਾਜ**   **ਪਾਲ ਭਾਰਦਵਾਜ**   **ਮੋਹਣ ਗਿੱਲ**   **ਸੁੱਖਾ ਬਲ**   **ਹਰਵਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ**   **ਰਾਣਾ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ**   **ਰਿਪੀ ਖੱਟੜਾ**   **ਧਰਮਿੰਦਰ ਖੱਟੜਾ**   **ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ**   **ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ**   **ਜੱਸੀ ਧਾਲੀਵਾਲ**   **ਮੱਖਣ ਗਿੱਲ**

ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ ਸਪਾਂਸਰ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾਨ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ   **ਬੱਬੂ ਧਾਮੀ**   **ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਧੰਮ**   **ਗੁਰਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਤੂਰ**   **ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡੀ**   **ਪਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ**   **ਕੁਲਦੀਪ ਗਿੱਲ**   **ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੁੱਢਾ ਦਲ**   **ਮਨਜੀਤ ਨਾਗਰਾ**   **ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ**   **ਅਰਮਾਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ**

ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਰੋਤਾ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਰੋਤਾ   **ਚਰਨਜੀਤ ਕਾਹਲੋਂ**   **ਪਰਮਜੀਤ ਮਹਿਰਾਜ**   **ਰਮਨ ਪੋਪਲੀ**   **ਸਤਵੰਤ ਨਿੱਜਰ**   **ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਘੋਤੜਾ**

Royal Club Indiana

ਗੁਰਮੀਤ ਖੋਬਰ   **ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਗੋਪੀ**   **ਜੱਸੀ ਮਾਨ**   **ਜਿੰਦਰ ਪੰਜਲ**   **ਲਖਵੀਰ ਜੌਹਲ**   **ਸੈਮ ਖਟੜਾ**

ਅਨਿਤ ਸ਼ਰਮਾ   **ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲੰਗ**   **ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ**   **ਡਾ. ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ**   **ਗੁਰਬਖਸ਼ ਰੰਧਾਵਾ**   **ਸੈਮ ਭੁੱਲਰ**   **ਰਾਜਾ ਭੁੱਲਰ**   **ਮਨੀ ਸੰਧੂ**   **ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ**   **ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਟੱਲ**   **ਆਗਿਆਪਾਲ ਚਾਹਲ**   **ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ**

ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਮਿੰਡਵੈਸਟ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ   **ਲਖਵੀਰ ਜੌਹਲ**   **ਹਰਿੰਦਰ ਟਿਵਾਣਾ**

ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ

ਬਲਜੀਤ ਟਿਵਾਣਾ   **ਜਸਵਿੰਦਰ ਗਿੱਲ**   **ਦੀਪਇੰਦਰ ਵਿਰਕ**   **ਹਨੀ ਖੰਗੂੜਾ**   **ਕਮਲਜੀਤ ਘੁਮਾਣ**   **ਜਿੰਦੀ ਖੰਗੂੜਾ**   **ਜਿੰਦਰ ਬੈਨੀਪਾਲ**

Late Harinder Toor

Ghoman Group

SHERE PUNJAB SPORTS & CULTURAL SOCIETY

BUYING A HOME IN ILLINOIS & WISCONSIN ?
LET MY EXPERIENCE HELP YOU TO GET PRE-APPROVAL

Amrik P. Singh

2700 Patriot Blvd., Suite 110
Glenview IL 60026
www.gomans.com   @singh@gomans.com

SERVING WISCONSIN & ILLINOIS STATE

JESSE SINGH
Ph: 847-606-3664

E-Mail: J.SINGH@REMAX.COM, WEBSITE: JSINGH.REMAX.COM
REMAX SHOWCASE, LONG GROVE, IL 60060

Chief Guest

Guest of Honour

Sponsors

Somnath Ghosh
(Consulate General)

Raja Krishnamoorthi
(Congressman)

Toni Preckwinkle
(County Board President)

ਪਾਲੀ ਪਾਲੀਵਾਲ

ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪਾਲੀਵਾਲ

ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬੋਪਾਰਾਏ

ਸੁਰਜੀਤ ਮਾਵੀ

ਅਮਰੀਕ ਟਿਵਾਣਾ

ਤਰਲੋਚਨ ਸੰਘਾ

ਜਸਬੀਰ ਸੁੱਗਾ

ਚਰਨਜੀਤ ਬਰਾਰ

ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਡਾ. ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ

ਗੁਰਮੀਤ ਗਡਾਨੀ

ਕਿਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੱਪੂ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਪਨਾਮ

ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਫੀਨਾ

ਰਾਣਾ ਸੋਖੋ

ਸਤੀਸ਼ ਖਟਾਣਾ

ਲੱਤਾ ਸਿੰਘ ਇੰਡੀਆਨਾ

ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ

ਬੋਬੀ ਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ

ਬਾਬੁ ਹੁੰਦਲ

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓ

ਸਵ. ਅਨੰਦਪਿਆ ਸਲਵਾਨ

ਪਰਦੀਪ ਸਲਵਾਨ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਸਿਕੰਦਰ ਬਿੱਟੂ

ਅਮਰਜੀਤ ਚੀਮਾ

ਰੂਬੀ ਸਿੰਘ

ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਥਲੂ

ਬਲਕਾਰ

ਸੁਰਜੀਤ

ਦਰਸ਼ਨ

ਓਂਕਾਰ ਸਿੰਘ

ਹਰਭਜਨ

ਨਿਰਮਲ

ਸੰਨੀ ਸਿੰਘ

ਤਾਲੀ ਭੱਠਲ

ਸੰਨੀ ਵਰਮਾ

ਕਮਲ ਸੰਘਾ

ਓਂਕਾਰ ਕਾਰੀ

ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ

ਸਨੀ ਕੁਲਾਰ

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ

ਮਹਾਂਬੀਰ ਚੀਮਾ

ਕੁਲਬੀਰ ਬੱਥੀ

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦਿਓਡੀਆਨਾ

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਤੇ ਸੁੱਖੀ ਮਾਨ (ਅੰਬਰ ਪੈਲੇਸ)

ਮਨਜੀਤ ਕੰਗ

ਦਲਜੀਤ ਚਾਹਲ

ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ

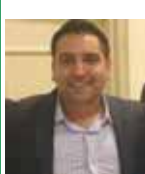
ਹਰਿੰਦਰ ਪਾਲੀਵਾਲ

ਰੁਪਿੰਦਰ ਅਰੋੜਾ

ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਲੱਕੀ ਘੋਤੜਾ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਜਿਮੀ ਬਰਾੜ

ਮੱਖਣ ਬੱਢੇਸ਼ਾ

ਮਲਕੀਤ ਦੁਪਲ

ਗੁਰਿੰਦਰ ਢਿੱਲੋਂ

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ

ਖੇਮ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ

ਰੇਜ਼ਮ ਸਿੰਘ ਖੱਖ

ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਗੁੱਲੂ ਵਿਰਕ

ਬਲਜੋਤ

ਜੋਰਾ ਗਾਖਲ

ਮਨਿੰਦਰ ਮੌਂਟੀ

ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਲਾਲੀ

ਕਮਲ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਮੱਲੀ

ਰਿੱਕੂ ਬੈਂਸਾ

ਬੋਐਤ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ

ਪੀਸੀਐਸ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਗਰੁੱਪ

ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ

ਸੋਨੂੰ ਗਡਾਨੀ

ਡੀ. ਫੀਨਾ

ਦਰਸ਼ਨ ਪੰਮਾ

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ

ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਪਰਮਿੰਦਰ ਮੁਲਤਾਨੀ

ਗਰੇਵਾਲ ਬ੍ਰਦਰਜ਼

ਦੀਪਾ ਬੱਢੇਸ਼ਾ

ਅਮਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੱਢੇਸ਼ਾ

ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ

ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਰੋ (ਮਿਡ ਵੈਸਟ)

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਮਰਾ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਲਾਲੀ ਸਿੰਧੂ

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਧੂ

ਵਿਕਰਮ ਸੋਰੀ

ਟੋਨੀ ਸੰਘੇੜਾ

ਵਰਿੰਦਰ ਨਾਗਰਾ

ਭਿੰਦਰ ਪੰਮਾ

ਬਲਜਿੰਦਰ ਚੀਮਾ

ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਤੇਜਿੰਦਰ ਭੱਟੀ

ਭਾਰਤੀ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਮਾਇਤ 'ਚ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ

ਸਾਂ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ: ਇਥੇ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮਲੇਟ ਵਿਚ ਹਾਲ 'ਚ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਸਮਰਥਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਗਜ਼ਨੀ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤੀ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਇੱਕਜੁਟਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਥੇ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ। ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਸਮਰਥਕਾਂ ਵੱਲੋਂ 2 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਟਵਿੱਟਰ 'ਤੇ ਪੋਸਟ ਕੀਤੀ ਇਕ ਵੀਡੀਓ ਵਿਚ ਸਾਂ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ 'ਚ ਅਗਜ਼ਨੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਕੁਝ ਹੀ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਦੁਜੀ ਘਟਨਾ ਸੀ।

ਇਸ ਹਫ਼ਤੇ ਸਾਂ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹਾਲੀਆ ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਸਾਂ

ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਦੂਤਘਰ ਨਾਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕ ਸਾਂਤੀਪੂਰਨ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਕਤ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਚ ਖੜੋ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਫ਼ੀਰ ਤਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਦੇ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਕੈਨੇਡਾ, ਬਰਤਾਨੀਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈਵਾਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 'ਕੱਟਤਪੱਥੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ' ਨੂੰ ਤਵੱਜੋ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਦੁੱਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਲਈ 'ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ' ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਤੇ ਫਰਾਂਸ ਹਿੰਦ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ

ਪੈਰਿਸ: ਭਾਰਤ ਤੇ ਫਰਾਂਸ ਵਿਚਾਲੇ ਰਣਨੀਤਿਕ ਤੌਰ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਹਿੰਦ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸੰਤੁਲਿਤ ਤੇ ਸਥਿਰ ਵਿਵਸਥਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਤਹਿਤ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਜਲ ਸੈਨਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਵਧਾਉਣ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਤੇ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਇਮੈਨੂਅਲ ਮੈਕਰੌਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇੱਥੇ ਦੁਵੱਲੀ ਵਾਰਤਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ-ਫਰਾਂਸ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਦਾ ਸਾਗਰ (ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਵਿਕਾਸ) ਸਬੰਧੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਹਿੰਦ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਉਲੇਖ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਸਬੰਧੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮੈਕਰੌਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਬਹੁਤ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹਿੰਦ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਚੀਨ ਦੇ ਵਧਦੇ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ ਦਰਮਿਆਨ ਦੋਵਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਡਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ-ਫਰਾਂਸ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਹਿੰਦ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਦੁੱਲੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਅਹਿਮ ਖੇਤਰ ਬਣੇਗੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਹਿੰਦ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰੀਯੂਨੀਅਨ ਟਾਪੂ, ਨਿਊ ਕੈਲੇਡੋਨੀਆ ਤੇ ਫਰੈਂਚ ਪੋਲੀਨੇਸ਼ੀਆ ਵਰਗੇ ਖੇਤਰ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਿੱਥੇ

ਲਗਭਗ 15 ਲੱਖ ਦੀ ਵਸੋਂ ਵੱਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਕਰੌਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਤੇ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਹਿੰਦ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀ ਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਿੰਦ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ ਪਹਿਲ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸੋਮਿਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ

ਦੇ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਾਂਗੇ, ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ ਤੇ ਖੇਤਰੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਫੈਲਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਵਧਾਵਾਂਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਭਾਈਵਾਲ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਦੱਖਣੀ ਪੱਛਮੀ ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।'

ਹੁਣ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀਜ਼ ਨਾਲ ਐਂਬੂਲੈਂਸਾਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣਗੀਆਂ

ਰੂਪਨਗਰ: ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਥੇ ਮਿਨੀ ਸਕੱਤਰੇਤ ਰੂਪਨਗਰ ਵਿਚ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਇੰਡੀਅਨ ਮੈਡੀਕਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਹੜ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਫੌਰੀ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਹਿੱਤ ਸੂਬੇ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ

ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕਿਸਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਪਾਣੀ ਘੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਐਂਬੂਲੈਂਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ 550 ਹਾਊਸ ਸਰਜਨਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 10 ਹਾਊਸ ਸਰਜਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੂਪਨਗਰ ਵਿਚ ਐਂਮਰਜੈਂਸੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ

ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੰਤਰੀ ਸਹਿਬਾਨ ਜਾਂ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀਜ਼. ਨਾਲ ਐਂਬੂਲੈਂਸਾਂ ਦੀ ਤਾਇਨਾਤੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ

ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਲਾ ਕੇ ਦਵਾਈਆਂ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮਗਰੋਂ ਸਿਹਤ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਹੋਰ ਮੈਡੀਕਲ ਤੇ ਪੈਰਾ ਮੈਡੀਕਲ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਭਰਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਥਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ: ਬਾਦਲ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਰਲ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਥਾਂ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਘੜੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 9 ਜੁਲਾਈ 2022 ਨੂੰ ਜੈਪੁਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਨਾਰਥ ਜ਼ੋਨਲ ਕਾਉਂਸਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਯੂਟੀ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਾਸਤੇ ਥਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ

ਨੇ ਇਸ ਐਲਾਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੱਕ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਦੋਗਲਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਹ ਤਜਵੀਜ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਵੀ ਵੱਖਰੇ ਥਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਚੋਰ ਮੋਰੀ ਰਾਹੀਂ ਪੱਕੇ ਹੋਏ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਢੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿਚ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੈਗੂਲਰ ਹੋਏ 138 ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪੱਕੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਢ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੈਗੂਲਰ ਕੀਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਰੈਗੂਲਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ

ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਰਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿਚ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਉੱਚ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੋਤਲਿਆਂ ਅਤੇ ਚਹੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਚੋਰ ਮੋਰੀ ਰਾਹੀਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲਰ ਕੀਤਾ। ਹਰ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਵਾਸਤੇ 10 ਮਈ 2022 ਨੂੰ ਇਕ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਰਿਪੋਰਟ ਹੁਣ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਗਲਤ ਰੈਗੂਲਰ ਹੋਏ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ

ਖਿਲਾਫ਼ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। 'ਆਪ' ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਗੋਰਖਧੰਦੇ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪੰਚਾਇਤ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਕਾਫੀ ਅਫਸਰ ਵੀ ਫਸਣਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੈਗੂਲਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੇਵਾਦਾਰ, ਚੋਕੀਦਾਰ, ਅਪਰੇਟਰ, ਮਾਲੀ, ਸਮਿਤੀ ਪਟਵਾਰੀ, ਕਲਰਕ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 46 ਸਮਿਤੀ ਪਟਵਾਰੀ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ

ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਵੇਰਵਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਚਾਇਤ ਸਮਿਤੀ ਪਾਤੜਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਸਹਿਣਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਕਾਦੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਬਲਾਕ ਫੂਲ ਦੇ ਚਾਰ, ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਚੂੜੀਆਂ ਦੇ ਦੋ, ਮੌੜ ਦੇ ਤਿੰਨ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਸ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਢਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੈਗੂਲਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿਲਾ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਭਾਰਤ-ਯੂ.ਏ.ਈ. ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਕਰੰਸੀਆਂ 'ਚ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ

ਅਬੂ ਧਾਬੀ: ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਯੂ.ਏ.ਈ. ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰੰਸੀਆਂ 'ਚ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੋਸਟ ਇੰਟਰਫੇਸ ਨੂੰ ਖਾਤੀ ਮੁਲਕ ਦੇ ਇੰਸਟੈਂਟ ਪੇਮੈਂਟ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਫਰਾਂਸ ਦੌਰੇ ਮਗਰੋਂ ਇਥੇ ਪੁੱਜਣ 'ਤੇ ਯੂ.ਏ.ਈ. ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਜਾਬੈਦ ਅਲ ਨਾਹਯਾਨ ਨਾਲ ਵਿਆਪਕ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਯੂ.ਏ.ਈ. ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ 'ਚ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਿਆਪਕ ਆਰਥਿਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਮਗਰੋਂ ਭਾਰਤ-ਯੂ.ਏ.ਈ. ਵਪਾਰ 'ਚ 20 ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਕਰੰਸੀਆਂ 'ਚ

ਵਪਾਰ ਸਬੰਧੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਰਥਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਦੁਵੱਲੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਸਮਝੌਤੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੌਮਾਂਤਰੀ

ਵਿੱਤੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂ.ਏ.ਈ. 'ਚ ਸੀ.ਓ.ਪੀ.-28 ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਜ਼ੋਰ 'ਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਦਾ ਇਥੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ

'ਕਸਰ ਅਲ ਵਤਨ' ਵਿਚ ਰਵਾਇਤੀ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਯੂ.ਏ.ਈ. ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਜਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸਲਾਮੀ ਵੀ ਲਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬੱਚੇ ਤਿਰੰਗਾ ਲਹਿਰਾਉਂਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ। ਸਰਕਾਰੀ ਬਿਆਨ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਯੂ.ਏ.ਈ. ਦੇ ਸੈਂਟਰਲ ਬੈਂਕ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਕਰੰਸੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਯੂ.ਏ.ਈ. ਦੇ ਦਿਰਹਾਮ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਤੇ ਪੇਮੈਂਟ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ ਨਾਲ ਜੋੜਨ 'ਚ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਦੋ ਸਮਝੌਤਿਆਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ। ਸਮਝੌਤਿਆਂ 'ਤੇ ਆਰ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਸ਼ਕਤੀਕਾਂਤ ਦਾਸ ਅਤੇ ਯੂ.ਏ.ਈ. ਸੈਂਟਰਲ ਬੈਂਕ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਖਾਲਿਦ ਮੁਹੰਮਦ ਬਲਾਮਾ ਨੇ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਜਾਘਦ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ।

ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਕਤਲ: ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਮੁੜ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੇ

ਮਾਨਸਾ: ਮਰਹੂਮ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸਿੱਧੂ ਮੂਸੇਵਾਲਾ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਮਾਨਸਾ ਦੇ ਚੀਫ ਜੂਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ (ਸੀ.ਜੇ.ਐਮ.) ਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਪੇਸ਼ੀ 26 ਜੁਲਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਮਾਨਸਾ ਦੀ ਸੀ.ਜੇ.ਐਮ. ਸੁਰਬੀ ਪਰਾਸ਼ਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿਚ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲਏ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਵਾਰੰਟ ਰਾਹੀਂ 26 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਜਾਂ ਵਰਚੁਅਲ ਮੋਡ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ।

ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜੱਜ ਨੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਜੇਲ੍ਹ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਪੇਸ਼ੀ 'ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸ ਰਾਹੀਂ ਪਵਨ ਨਹਿਰਾ, ਦੀਪਕ ਮੁੰਡੀ, ਨਸੀਬ ਦੀਨ, ਮਨਪ੍ਰੀਤ, ਕਸਿਸ, ਸੰਦੀਪ, ਬਿੱਟੂ, ਮੋਨੂ ਡਾਗਰ, ਜਗਤਾਰ, ਪ੍ਰਭਦੀਪ, ਅੰਕਿਤ ਸੋਰਸਾ, ਕੇਸਵ, ਚਰਨਜੀਤ ਤੇ ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਪੇਸ਼ੀ ਭੁਗਤੀ ਸੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, 22 ਜੁਲਾਈ, 2023

ਮੋਦੀ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕੌਮੀ ਜਮਹੂਰੀ ਗੱਠਜੋੜ (ਐੱਨ.ਡੀ.ਏ.) ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟਲ ਇਨਕਲੂਸਿਵ ਅਲਾਇੰਸ (ਇੰਡੀਆ) ਨਾਂ ਦਾ ਗੱਠਜੋੜ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 2024 ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਲੜਾਈ ‘ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ’ ਹੋਵੇਗੀ। ਬੰਗਲੁਰੂ ਵਿਚ 26 ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਚੱਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਕਾਇਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ 2024 ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜਨਗੀਆਂ; ਇਸ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਤਾਲਮੇਲ ਖਾਤਰ 11 ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ; ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ; ਨਵੇਂ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਕੱਤਰੇਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁੱਦਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਲਿਕਾਰਜੁਨ ਖੜਗੇ ਨੇ ਬੈਠਕ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸੱਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ; ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ, ਧਰਮਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿਠਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੁਝ ਵਖਰੇਵੇਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਆਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹੁਣਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਹਿੰਤ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ 26 ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚਤਕਰੀਬਨ 150 ਸੀਟਾਂ ਹਨ।

ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਰੀ ‘ਸਮੂਹਿਕ ਸੰਕਲਪ’ (ਸਾਂਝੇ ਮਤੇ) ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਜਾਤੀ ਆਧਾਰਿਤ ਜਨਗਣਨਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਠਾਂ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਨਫਰਤ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਝਾੜ ਦੇਣ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾਵਾਂ, ਦਲਿਤਾਂ, ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਿਤਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵਧਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਖਿਲਾਫ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਨੀਪੁਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਨੁੱਖੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਫਿਕਰ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ। ਮਤੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਫੈਡਰਲ ਵਾਚੇ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਭਾਜਪਾ ਸ਼ਾਸਿਤ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜਪਾਲਾਂ ਤੇ ਉਪ ਰਾਜਪਾਲਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਾਰੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਨੇਮ ਉਲੰਘੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕੌਮੀ ਜਮਹੂਰੀ ਗੱਠਜੋੜ (ਐੱਨ.ਡੀ.ਏ.) ਨੇ ਵੀ ਬੈਠਕ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਠਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਗੱਠਜੋੜ ‘ਇੰਡੀਆ’ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਗੱਠਜੋੜ ਮੁਲਕ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਠਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸਰਗਰਮੀ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਇੰਨੀ ਛੇਤੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਠਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਫਿਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਤਵ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰ ਰਹੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਵੈਸੇਵਕ ਸੰਘ (ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.) ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਗਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਭਗਵਾ ਏਜੰਡਾ ਸ਼ਾਇਦ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ; ਇਸ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਖਾਤਰ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਉਥੇ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਜਿੱਤਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਵੀ ਮੰਨ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦਾ ਤਾਂ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਜਿੱਤ ਪੱਕੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਠਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਾਂਝਾ ਮੋਰਚਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਅਤੇ ਵੋਟ ਵੰਡ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਰਗਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸੰਨ੍ਹ ਵੱਜ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਠਾਂ ਦੀ ਪਟਨਾ ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 16 ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬੰਗਲੁਰੂ ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 26 ਤੱਕ ਅੱਪੜ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਜਾਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ 2024 ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਜਿੱਤ ਗਈ ਤਾਂ ਮੁਲਕ ਅੰਦਰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਝ ਵੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜਿਹੜੇ ਤੱਥ ਉਜਾਗਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਇਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਨੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਠਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਰੂ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਠਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਪਰ, ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਯਤਨ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੋਦੀ ਅਤੇ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਦੀ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਜੀਤ ਡੋਡਾਲ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਭਾਰਤ ਤਾਂ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ, ਧਰਮਾਂ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਸਲਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਠਾਂ ਵਾਕਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਮੋਰਚਾ ਮੱਲਣ ਤਾਂ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਦੀ ਵੰਡਪਾਉ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਪਛਾੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੜ ਦੀ ਮਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਨਾਕਾਮੀ

ਐਤਕੀਂ ਹੜ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਝੰਬ ਸੁੱਟਿਆ ਹੈ। ਉਝ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਹੋਈ ਕਿ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਫਸੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਖੁਦ ਮੋਰਚਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਅਤੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸਿਰਫ ਫੋਟੋ ਸੈਸ਼ਨ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਪੱਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਸੂਬੇ ਹੜਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤਾਂ ਦਾ ਸੇਕ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਝੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੱਦਲ ਨਹੀਂ ਫਟਿਆ, ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੀਂਹ ਪਿਆ ਹੈ ਬਲਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਾਣੀ ਸਦਾ ਵਾਂਗ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ: ਕੀ ਇਸ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਦੇ ਠੋਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਜੇ ਦਰਿਆਵਾਂ, ਨਹਿਰਾਂ, ਡਰੇਨਾਂ, ਸੂਏ, ਕੱਸੀਆਂ ਦੇ ਕੰਢੇ

ਨਵਕਿਰਨ ਸਿੰਘ ਪੱਤੀ
ਈਮੇਲ: n4navkiran@gmail.com

ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਇਸ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਠੋਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਪਾਣੀ ਆਫਤ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਹਿਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਰੁਸਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੋਪੜ, ਮੁਹਾਲੀ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਜਲੰਧਰ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਮੋਗਾ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਸੰਗਰੂਰ ਦਾ ਮੂਨਕ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ, ਤਰਨਤਾਰਨ ਹੜਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਹਨ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਰਨਾਲਾ, ਬਠਿੰਡਾ, ਮੋਗਾ ਦਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਖੇਤਰ, ਪੂਰੀ, ਰਾਏਕੋਟ ਵਰਗੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਤੋੜੇ ਦੀ ਫਸਲ ਪਾਲਣ ਲਈ ਧਰਤੀ ਹੇਠੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੈਦਾਨੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਆਉਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਅਪਰੈਲ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਗੜਬੜ ਕਾਰਨ ਮੌਸਮ ਦਾ ਅਸਰ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਹਿਮਾਚਲ, ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਆਦਿ 'ਚ ਭਾਰੀ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬਰਫਬਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗਾ। ਜੂਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਬਿਪਰਜੋਆਇ ਚੱਕਰਵਾਤ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈਣ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਹੇਠਲੇ ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਸ਼ਾਖਾ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇਜ਼ ਬਾਰਸ਼ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਤਾਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਤਲੁਜ, ਬਿਆਸ, ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਘੱਗਰ ਸਮੇਤ ਬਾਕੀ ਨਹਿਰਾਂ, ਨਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਚਾਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੱਗ ਡੈਮ, ਰਣਜੀਤ ਸਾਗਰ ਡੈਮ ਅਤੇ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਡੈਮਾਂ ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਦੇਖਭਾਲ ਅਤੇ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮੌਨਸੂਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਟੁੱਟ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੜਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਾਣੀ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਹੜਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਸੁਭਾ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਿਰਫ ਤਕਨੀਕੀ ਸੇਧ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਮਦਦ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੜਾਂ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਸੂਬਾ, ਦੋਵੇਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ।

ਹੜਾਂ ਦੀ ਆਫਤ ਨਾਲ ਨਜ਼ਿਠਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਲੱਗਭੱਗ 6 ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਡਰੇਨੇਜ ਸਿਸਟਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਹਾਅ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘਿਆਂ ਡਰੇਨ, ਬੁੱਚਾ ਨਾਲਾ ਆਦਿ ਡਰੇਨਾਂ/ਨਾਲੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ

ਸਨ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬਰਸਾਤੀ ਨਾਲਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਗੰਦੇ ਨਾਲੇ ਬਣ ਗਏ। 1988 ਦੇ ਹੜਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਭੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਬਲਕਿ 35 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਹਾਲਤ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹ 4 ਲੱਖ ਕਿਊਸਿਕ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਿਠਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਾਲੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ; ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ 2 ਲੱਖ ਕਿਊਸਿਕ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਵੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ 'ਚ, ਡਰੇਨੇਜ ਸਿਸਟਮ ਕਦੇ ਵੀ ਸਾਡੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਡਰੇਨੇਜ ਸਿਸਟਮ ਸਟਾਫ ਅਤੇ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਘਾਟ

ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਸਰਗਰਮ ਰਹੇ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਫੀਆ ਗ੍ਰੋਹ ਵੀ ਹੜਾਂ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਨਾ ਸਹੀ, ਅਹਿਮ ਕਾਰਨ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣੇ ਹਨ। ਰੋਤ ਮਾਫੀਆ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੇਵਾਹ ਖੁਦਾਈ ਨੇ ਦਰਿਆਵਾਂ/ਨਹਿਰਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਬੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੇੜਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕੱਟੀਆਂ ਜਾਇਜ਼, ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਲੋਨੀਆਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਵਹਾਅ ਰੋਕ ਕੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਲ ਧੱਕਿਆ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਹਾਅ ਜਿੱਥੋਂ ਦੀ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਵੀ ਉਥੋਂ ਦੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਕਲੋਨਾਈਜ਼ਰਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੋਟਾ ਪੈਸਾ ਖੁਆ ਕੇ ਸ਼ਾਮਲਾਟ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਸਮੇਤ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਿਚ ਬਗੈਰ ਠੋਸ ਡਰੇਨੇਜ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਸੀਵਰੇਜ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਉਸਾਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਹਾਅ ਵਿਚ ਰੋੜਾ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ।

2019 ਵਿਚ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਗਿੰਦੜਪਿੰਡੀ ਨੇੜੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਪਾੜ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਹਕੋਟ ਅਤੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਹੜਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਗਿੰਦੜਪਿੰਡੀ ਨੇੜੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਉੱਪਰ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਤੇ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲ ਵਿਚਕਾਰ ਮਿੱਟੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪਾੜਾ ਘਟਣ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਹਾਅ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾੜ ਪੈਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੜਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਡੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ-ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਹੜ ਆਉਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਹੀ ਦਹਾਕਿਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਢੰਗ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਾਂ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਆਉਣ 'ਤੇ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਛੱਡਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ ਕਿਉਂਕਿ ਗਾਦ ਭਰ ਜਾਵੇਗੀ। ਕੀ ਅਸੀਂ ਇਹ ਤਕਨੀਕ ਵਿਕਸਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗਾਦ ਕੋਈ ਝੀਲ ਬਗੈਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਛੱਡਣਾ ਇਕੱਲਾ ਪਾਣੀ ਅੱਗੇ ਨਹਿਰਾਂ, ਸੂਏਆਂ, ਰਜਵਾਹਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ? ਜੇ ਵਿਕਸਤ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਸਤਲੁਜ, ਰਾਵੀ, ਬਿਆਸ ਅਤੇ ਘੱਗਰ ਵੀ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਹੋਣ ਵੱਲ ਵਧ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਸਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਅਖੌਤੀ ਵਿਕਾਸ ਮਾਡਲ ਹੈ। ਉਦਹਾਰਨ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਛੱਪੜ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਿਕਾਸੀ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸਨ ਤੇ

ਛੱਪੜਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚਲੇ ਛੱਪੜ ਪੂਰ ਕੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪਾਰਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਛੱਪੜ ਹਨ ਵੀ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਹਨ; ਭਾਵ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਜੋ ਅਸੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਸੀਵਰੇਜ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਇਸ ਕਦਰ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਨਾਲ ਹੀ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪਾਣੀ-ਪਾਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਆਫਤ ਨਾਲ ਨਜ਼ਿਠਣ ਦੇ ਦੋ ਢੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ: ਇੱਕ, ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਤਿਆਰੀ; ਦੂਜਾ, ਆਫਤ ਆਉਣ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਸਟੇਟ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਝੋਕ ਦੇਣੀ ਪਰ ਇੱਥੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਆਉਣ ਦਾ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਤਿਆਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਹੁਣ 'ਬੁਰੇ ਆਈ ਜੰਝ ਬਿੰਨੋਂ ਕੁੜੀ ਦੇ ਕੰਨ' ਵਾਲੀ ਕਹਾਵਤ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸਿਰਫ ਫੋਟੋ ਸੈਸ਼ਨ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀ ਕੈਬਨਿਟ ਸਿਰਫ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਫੋਟੋਆਂ ਕਰਵਾਉਣ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰੇ ਕਿ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਡਰੇਨਾਂ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਵਾਈ, ਕਿੰਨੇ ਬੰਨ੍ਹ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤੇ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਰਾਸ਼ੀ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਪਰ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ “ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਫਿਕਰਮੰਦ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪੈਰ ਗਾਦ ਵਿਚ ਲਿੱਬੜੇ ਹੋਏ ਹਨ”। ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਠਾਂ ਕਾਂਗਰਸ, ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਹਾਲ ਵੀ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਹੇਜ ਜਤਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ/ਮੰਤਰੀ ਮੀਂਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੜਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ; ਮਾਇਨੇ ਇਹ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਨੀਤੀ ਲੈ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੜਾਂ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪੈਰਾਂ ਸਿਰ ਕਰਨਾ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਈਚਾਰਕ ਏਕਤਾ ਦੀ ਜੋ ਮਿਸਾਲ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਝਾਕਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਂਹ ਫੜੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਤਾਰੀਫ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਇਹ ਰੋਲ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੁਲੇਮਾਨ ਹੈਂਡਵਰਕਸ ਤੋਂ 10 ਫਲੱਡ ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਹਾਅ ਤੇਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕਹਿਰ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਹੋ ਗਿਆ।

ਉਝ, ਹੜਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਾਣੀਆਂ 'ਤੇ ਹੱਕ ਹੈ। ਰਿਪੋਰੀਅਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸੋਮਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਰਿਆਵਾਂ, ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਕੰਡਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਬਗੈਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚਿਤਵਨੀ ਐਂਥੀ ਹੈ। ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ ਕਾਰਨ ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਮੈਦਾਨੀ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਹੋਰ ਪਾਣੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਦਾ ਠੋਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੁੱਖ ਨਿਰਭਰਤਾ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ 'ਤੇ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪਾਣੀ ਹੁਣ ਖਤਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬਰਸਾਤੀ ਪਾਣੀ ਰੀਚਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਟੀਟਮੈਂਟ ਪਲਾਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਹਾਲਾਤੇ ਪੰਜਾਬ !

ਆਖਰ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਰੋਕਣੇ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗੇ ਵਹਿਣ ਕੁਦਰਤੀ ਆਏ ਜੋ ਚੱਲਦੇ ਨੇ। ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਿਮਾਚਲ ਹਰਿਆਣਾ ਜੀ ਦੇਖੋ 'ਹਾਲੇ-ਪੰਜਾਬ' ਅਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਨੇ। ਚਾਹੁੰਦੇ ਲੁੱਟਣਾ 'ਐੱਸ.ਵਾਈ.ਐੱਲ' ਰਾਹੀਂ ਪਾਏ ਪੁਆੜੇ ਇਹ 'ਪੰਜੇ ਤੇ ਦਲ' ਦੇ ਨੇ। ਮਸਲਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮੁੱਕਣਾ ਨਾ 'ਰਾਇਪੇਰੀਅਨ' ਰਸਤੇ ਹੀ ਹੱਲ ਦੇ ਨੇ। ਘੱਲਦੇ 'ਪੱਕੀ ਪਕਾਈ' ਦੁਖਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਇਹ 'ਬਾਬੇ ਅਟੱਲ' ਦੇ ਨੇ। ਮਾਲਕ ਉਹੀ ਦਰਿਆਵਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਹੜਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਵੀ ਝੱਲਦੇ ਨੇ!

ਫਰੇਬੀ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਸਹਾਰੇ ਪਰਦਾਪੋਸ਼ੀ ਦੀ ਭਗਵੀ ਕਵਾਇਦ

ਕੋਈ ਦਿਨ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦਾ ਜਦੋਂ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਹਕੂਮਤ ਅਸਹਿਮਤ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕੁਚਲਦੀ ਨਾ ਹੋਵੇ; ਜਿਸ ਦਿਨ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ਕੋਰੇ ਹਿੰਦੁਤਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤੀ ਗਰੋਹ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਨਸਲੀ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਣ; ਜਿਸ ਦਿਨ ਹਾਜ਼ੀਏ 'ਤੇ ਪੱਕੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਦਹਿਸ਼ਤ ਤੇ ਖੌਫ਼ ਦੇ ਸਾਧੇ ਹੇਠ ਨਾ ਜਿਊਂਦੇ ਹੋਣ। ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਦੁਨੀਆ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਉਪਰ ਇਸ ਦਹਿਸ਼ਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਆਲਮੀ ਦਬਾਅ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਲਮੀ ਦਬਾਅ ਦੇ ਇਸੇ ਪਿਛੋਕੜ 'ਚ ਸਾਊਦੀ ਸਟੇਟ ਪੱਖੀ ਆਗੂ ਅਲ-ਇੰਸਾ ਅਤੇ ਮੋਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਜੀਤ ਡੋਡਾਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁਸਲਿਮ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਇਹ ਖ਼ੁਨੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦਾ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ 'ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ'।

ਅਜੀਤ ਡੋਡਾਲ ਨੇ 11 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ 'ਖ਼ੁਸ਼ਰੋ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ' ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਇਸਲਾਮੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕ

ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ
ਫੋਨ: +91-94634-74342

ਕੇਂਦਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ: 'ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਆਤਮਸਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸੀਮਤ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ', ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ 'ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ', ਭਾਰਤ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ 'ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ, ਧਰਮਾਂ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਸਲਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ' ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ 'ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ' ਤੋਂ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਅਸਲ ਫਿਰਕੂ ਏਜੰਡਾ ਲੁਕਾਏ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਟਕਸਾਲੀ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਖ਼ੁਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਸੱਚ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲ ਦਿੰਦਾ ਕਿ ਹਕੂਮਰਾਨ ਧਿਰ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਕਿਰਕੀ ਨਾਲ ਕੁਚਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਇਸ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਨਸਲੀ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ 'ਗੁਰੁਜੀ ਗੋਲਵਾਲਕਰ' ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਰਹਿਮੇ-ਕਰਮ 'ਤੇ ਜਿਊਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਅਮਰੀਕਾ, ਇਜ਼ਰਾਈਲ, ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਵਰਗੇ ਘੋਰ ਪਿਛਾਢੀ ਸਟੇਟ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚ ਹੋ ਰਹੀ ਭਾਰੀ ਬਦਨਾਮੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੌਰਿਆਂ ਸਮੇਂ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਹੁੰਦੇ ਤਿੱਖੇ ਸਵਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਸੰਘ ਬ੍ਰਿਗੇਡ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮੀ ਮੰਚਾਂ ਉਪਰ ਹਕੂਮਤੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਿਖਰਲੇ 'ਅਧਿਆਤਮਕ' ਆਗੂਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸੱਦ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੋਦੀ ਦੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਲਮੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੁਰ ਰਹੀ ਸਾਖ ਅਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਬਦਨਾਮੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਡੋਡਾਲ ਨਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਵਰਲਡ ਲੀਗ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਮੁਹੰਮਦ ਬਿਨ ਅਬਦੁਲਕਰੀਮ ਅਲ-ਇੰਸਾ ਵੀ ਮੁੱਖ ਵਕਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਲੀਗ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਸਟੇਟ ਦੀ ਰਾਜਕੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਵਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਲ-ਇੰਸਾ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦਾ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਲ-ਇੰਸਾ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਸਰ ਅਤੇ ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਆਗੂ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁਲਕ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਕਾਰਵਿਹਾਰ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉੱਥੇ ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ ਦਾ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰਾਲਾ ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਬਾਰੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਟਿੱਪਣੀ ਸਮੇਂ ਵੀ ਨਿਖੇਧੀ ਬਿਆਨ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਕੂਟਨੀਤਕ ਸਬੰਧ ਹਨ।

ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੀ ਹੋ ਰਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮੂਦਪੁਰ ਨੇ ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਜੀਤ ਡੋਡਾਲ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੀ ਛਾਣਬੀਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ੁਸ਼ਰੋ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮੁਸਲਿਮ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਫੋਰਮ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਸੰਗਠਨ (ਓ.ਆਈ.ਸੀ.) ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਰੋਧੀ ਨਫ਼ਰਤੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਗਿਣ-ਮਿੱਥ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਉੱਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਮੁਸਲਿਮ ਜਨਸੰਖਿਆ ਪੱਖੋਂ ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਦੂਜਾ ਵੱਡਾ ਮੁਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮੁਸਲਿਮ ਜਨਸੰਖਿਆ ਓ.ਆਈ.ਸੀ. ਦੇ ਮੈਂਬਰ 33 ਮੁਸਲਿਮ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਓ.ਆਈ.ਸੀ. ਮੁਸਲਿਮ ਫਿਰਕੇ ਉੱਪਰ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਉੱਪਰ ਦਬਾਅ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ ਬੋਧੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਭਗਵਾ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਮੁਸਲਿਮ ਜਗਤ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵੀ ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੀਤੀ ਬੇਹੁਦਾ ਟਿੱਪਣੀ ਦਾ ਕਈ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਮੋਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਤਰਜਮਾਨ ਨੁਪੁਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੌਤਾ ਅੱਕ ਚੱਬਣਾ ਪਿਆ ਸੀ।

ਡੋਡਾਲ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੱਖ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਪਰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਲੋਕ ਐਨੇ ਭੋਲੇਭਾਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭਗਵੇ ਖ਼ੁਨ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲੈਣ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਐਨੇ ਵੀ ਭੁਲਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਵੰਬਰ 2021 'ਚ ਆਈ.ਪੀ.ਐੱਸ. ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ 73ਵੇਂ ਬੈਚ ਦੀ ਪਾਉਸਿੰਗ ਆਉਣ ਪਰੇਡ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤੇ ਡੋਡਾਲ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਹੁਣ ਵਾਲਾ ਭਾਸ਼ਣ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਾਲੇ ਉਸ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਮਨਸ਼ੋ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਿਆਂ ਡੋਡਾਲ ਨੇ ਸਾਫ-ਸਾਫ਼ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯੁੱਧ ਦਾ ਚੌਥਾ ਮੋਰਚਾ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਯਾਨੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਹਿੱਸਾ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਲਈ 'ਸੌਫਟ ਟਾਰਗੇਟ' ਹੈ ਅਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਐੱਸ. ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨਵੇਂ ਆਈ.ਪੀ.ਐੱਸ. ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਹਕੂਮਤੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਮਝਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਘਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਰਹੇ ਜਾਗਰੂਕ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨਬੰਦੀ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਤਾਕਤ ਦੇ ਬੇਦਰੋਹ ਇਸਤੇਮਾਲ ਲਈ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਡਿਊਟੀ ਸੰਭਾਲਣ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ 'ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ', ਇਹ ਹਾਲੀਆ ਦਾਅਵਾ ਮਿਸਟਰ ਡੋਡਾਲ ਨੇ ਉਦੋਂ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਬੇਬਾਕ ਆਲੋਚਕ ਮੁਲਕ ਦੇ ਚੋਟੀ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ, ਬਿਨਾਂ ਜਮਾਨਤ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹਿਜ਼ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਪਰ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੈਸ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਤੰਗ-ਪ੍ਰੰਥਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਔਰਤਾਂ ਕਾਰਕੁਨਾਂ

ਦੀ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਟੀਮ ਵਿਰੁੱਧ ਮਨੀਪੁਰ ਦੀ ਇੰਫਾਲ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ 'ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਛੇਤਨ', ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਉਕਾਉਣ, ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਨਫ਼ਰਤ ਭੜਕਾਉਣ ਅਤੇ ਮਾਣਹਾਨੀ ਵਰਗੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਕੈਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਂਚ ਟੀਮ ਨੇ ਮਨੀਪੁਰ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉੱਥੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਹਿੰਸਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਮਹਿਜ਼ ਦੋ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਟਕਰਾਅ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਰਾਜਕੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਨਾਲ ਅੱਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

3 ਮਈ ਤੋਂ ਮਨੀਪੁਰ ਲਗਾਤਾਰ ਭਾਰ-ਮਾਰ ਲਾਈ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਹੈ। ਕੁਕੀ ਕਬੀਲੇ ਅਤੇ ਮੀਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਰਮਿਆਨ ਬੇਹੱਦ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਖ਼ੂਨੀ ਟਕਰਾਅ ਰੁਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। 130 ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਹਿੰਸਾ ਕਾਰਨ ਉਜੜੇ ਦਹਿ-ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਆਰਜ਼ੀ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਰੁਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਬੰਦ ਰੱਖ ਕੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਬੇਖ਼ਬਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮਨੀਪੁਰ ਕੌਮੀਅਤ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਰਗਰਮ ਖਿਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਦੇ ਜਬਰੀ ਸਿਰ-ਨਰਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਮਨੀਪੁਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਮੁਲਕ ਦੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਕੌਮੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਬਰ ਫ਼ੌਜੀ ਤਾਕਤ, ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਦੇ ਦੰਭੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਕੁਚਲਣ ਦਾ ਰਾਜਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ 1947 ਤੋਂ ਹੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰ, ਨਾਗਾਲੈਂਡ, ਮਿਜ਼ੋਰਮ, ਮਨੀਪੁਰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ 1949 'ਚ ਮਨੀਪੁਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੰਫ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜਬਰੀ ਰਲੇਵਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਮੁਸਲਿਮ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਫੋਰਮ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਹਿਯੋਗ ਸੰਗਠਨ (ਓ.ਆਈ.ਸੀ.) ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਧ ਰਹੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਰੋਧੀ ਨਫ਼ਰਤੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਗਿਣ-ਮਿੱਥ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਉੱਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਮੁਸਲਿਮ ਜਨਸੰਖਿਆ ਪੱਖੋਂ ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਦੂਜਾ ਵੱਡਾ ਮੁਲਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮੁਸਲਿਮ ਜਨਸੰਖਿਆ ਓ.ਆਈ.ਸੀ. ਦੇ ਮੈਂਬਰ 33 ਮੁਸਲਿਮ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਜਨਸੰਖਿਆ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਓ.ਆਈ.ਸੀ. ਮੁਸਲਿਮ ਫਿਰਕੇ ਉੱਪਰ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਉੱਪਰ ਦਬਾਅ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਰਲੇਵੇਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਨੀਪੁਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਮਹੂਰੀ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ 'ਚ ਕੋਈ ਵੀ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤੀ ਪਾਰਟੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮਨੀਪੁਰ ਭਾਰਤੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਹੈ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਫ਼ਸਪਾ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਉੱਥੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਲੋਕ ਅੰਦੋਲਨ ਹੁੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਥਾਨਕ ਵਿਰੋਧਤਾਈਆਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਟਕਰਾਅ ਹਰ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਹਨ। ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਮੀਤੀ, ਨਾਗਾ ਅਤੇ ਕੁਕੀ ਲੋਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਵੀ ਆਪਸੀ ਵਿਰੋਧਤਾਈਆਂ ਅਤੇ ਹਿਤਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਅ

ਹਨ ਪਰ ਕੌਮੀਅਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਮਨੀਪੁਰੀ ਲੋਕ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇਕਜੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੀਤੀ ਭਾਰੂ ਰੂਪ 'ਚ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਜਦਕਿ ਨਾਗਾ ਅਤੇ ਕੁਕੀ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਾਜਿਕ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮੂਲੀ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮਨੀਪੁਰ 'ਚ ਕਦੇ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ

ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਥਾਨਕ ਵਿਰੋਧਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾ ਕੇ ਖਾਨਾਜੰਗੀ ਵਰਗੇ ਹਾਲਾਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਬਦਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਡੂੰਘੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਲਗੂ ਦੇ ਤਿਹਾਏ ਦਸਮਣ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ 250 ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਰਚ ਜਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਖਾਸ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਹ ਭਰਾਮਾਰ ਹਾਲਾਤ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਦੇ ਨਫ਼ਰਤੀ ਤਾਣੇਬਾਣੇ ਨੇ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਫਿਰਕੂ ਪਾਲਾਬੰਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ 'ਚ ਨਫ਼ਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਕੌਮੀਅਤ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਨਾ ਹੈ।

ਮਨੀਪੁਰ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਉੱਪਰ ਘੱਖਵੀਂ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਗਰੂਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਭੋਰਾ ਵੀ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਮਨੀਪੁਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 'ਪਾੜੇ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ' ਦੇ ਫਿਰਕੂ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਰਾਹੀਂ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੀਤੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਉੱਪਰ ਗ਼ਲਬੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ। ਮੀਤੀ ਪੱਖੀ ਨੀਤੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਨਕ ਹਾਕਮ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੁਕੀ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਚ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਧਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਕੁਕੀ ਕਬੀਲੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਘਾਟੀ ਦੇ ਮੀਤੀ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸੂਚੀਦਰਜ ਕਬਾਇਲੀ ਖੇਤਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਤਹਿਤ ਸਥਾਨਕ ਕਬਾਇਲੀਆਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੀਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸੂਚੀਦਰਜ ਕਬੀਲੇ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਮਨੀਪੁਰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਇਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇਸ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾ ਕੇ ਕਬਾਇਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹਫ਼ਤਾ ਲਈ ਮੀਤੀ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹੀ ਹਿੰਸਾ ਭੜਕਣ ਦਾ ਫੋਰੀ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ।

ਕੁਕੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਰੋਸ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ, ਨਸ਼ਾ-ਤਸਕਰ, ਘਸ਼ਪੇਠੀਏ ਹਠਿ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੀਤੀ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਰਾਜਕੀ ਮੱਦਦ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਗੋਂ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਅਤੇ ਰਾਜਕੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦਿੱਤੀ।

ਇਹ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ, ਮੋਦੀ ਦੀ ਮੁਕੱਮਲ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਤੇ ਤਿੱਖਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦਖ਼ਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਗ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ। ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਇਹ ਫਿਰਕੂ ਕਿਰਦਾਰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬੇਪਰਦ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੇ ਬਕਾਇਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ "ਹਿੰਦੂ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਟਕ-ਪਾਉ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ" ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਦੀ ਫਰਾਂਸ ਫੇਰੀ ਮੌਕੇ ਯੂਰਪੀ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਮਤੇ 'ਚ ਐਸੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਹਕੂਮਰਾਨ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨਸ਼ਿਆਂ ਉੱਪਰ ਨੇਤਿਓ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਹਕੂਮਤ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੰਗੀਆਂ ਕਰਦੀ ਤੱਥ-ਬੱਧ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਜਨਤਕ ਹੋਣਾ ਹਕੂਮਰਾਨ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਗਵਾਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰਿਪੋਰਟ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਵਿਮੈਨ ਦੀ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਤੱਥ ਖੋਜ ਟੀਮ ਨੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਟੀਮ ਵਿਚ ਐਨੀ ਰਾਜਾ, ਨਿਸ਼ਾ ਸਿੰਧੂ ਤੇ ਦੀਕਸ਼ਾ ਦਿਵੇਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਅਤੇ ਟੀਮ ਨੇ 28 ਜੂਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1 ਜੁਲਾਈ ਤੱਕ ਮਨੀਪੁਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ। ਮਨੀਪੁਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟੀਮ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੀਤੀ ਅਤੇ ਕੁਕੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਸੁਣੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ-ਘਾਟ ਛੱਡ ਕੇ ਰਾਜਧਾਨੀ 'ਚ ਆਪ ਕੇ ਪਨਾਹ ਲੈਣੀ ਪਈ। ਟੀਮ ਮਨੀਪੁਰ ਵਿਚ ਪੰਜ ਰਾਹਤ ਕੈਂਪਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਰਾਹਤ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੀ। ਟੀਮ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਵੀ ਸੁਣਿਆ। ਟੀਮ ਆਈ.ਐੱਮ.ਏ. ਮਾਰਕੀਟ ਵੀ ਗਈ ਅਤੇ ਮੀਰਾ ਪੈਬਲਿਕ (ਇੰਫਾਲ ਘਾਟੀ ਦੀਆਂ ਮੀਤੀ ਔਰਤਾਂ ਜੋ 'ਔਰਤ ਮਸ਼ਾਲਚੀ' ਵਜੋਂ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ) ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੀ। ਟੀਮ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਫਿਰਕੂ ਹਿੰਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਹਿਜ਼ ਦੋ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਜਨੂੰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਖਾਤਕੂਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਟੀਮ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਥਿਆਉਣ ਦੀ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਪੱਖੀ ਯੁੱਧਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅੱਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਤਣਾਓ ਨੂੰ ਵਧਣ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭੜਕਾਉਂਦੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋ ਮੁੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਗੁੱਸਾ ਅਤੇ ਪਾੜਾ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮੁਜਰਮਾਨਾ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਕਾਰਨ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਕਟ ਦੀ ਨੋਬਤ ਆਈ ਹੈ। ਟੀਮ ਨੇ ਇਹ ਖ਼ੁਲਾਸਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰਾਹਤ ਕੈਂਪ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਤੇ ਮਦਦ ਨਿਗੂਣੀ ਹੈ। ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰਾ ਹੈ। ਕੈਂਪਾਂ ਵਿਚ ਖਾਣੇ, ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ, ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ, ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਘਾਟ ਹੈ।

ਟੀਮ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਾਤਿਬ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਾ ਕੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਸਿਆਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣ ਦਾ ਫਾਸ਼ੀਵਾਦੀ ਤਰੀਕਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜੋ ਆਰ.ਐੱਸ.ਐੱਸ.-ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਥੀ ਦੇ ਦੰਦ ਖਾਣ ਦੇ ਹੋਰ ਅਤੇ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਹੋਰ ਹਨ। ਤੱਥ ਖੋਜ ਟੀਮ ਨੇ ਮਨੀਪੁਰ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਸਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ 'ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਛੇਤਨ' ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਖ਼ਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ'। ਜਿੱਥੇ 'ਅਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਆਤਮਸਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸੀਮਤ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ' ਜਿਸ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸ-1

ਛੇਤੀ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੋਣ ਦਾ 'ਮਾਣ'

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਤੀਆਂ ਬੋਛੇ ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਇਹ ਕਹਿ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨੇੜ-ਭਵਿੱਖ ਦਾ

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ
ਫੋਨ: +91-80763-63058

ਪੰਜਾਬ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰਲੇ ਆਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਝੂਠ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵਜੋਂ ਦੱਖਣੀ ਦਿੱਲੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਸਿਖਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਦੂਜੀ-ਤੀਜੀ ਪੜ੍ਹਤ ਦੇ ਧਨਾਡ, ਵੱਡੇ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ, ਆਦਿ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਭੇਜਣਾ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਥੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜੋੜੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਸਾਬੀ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਸਤਰੀ ਜਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਇਕੱਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਦਿਨ-ਕਟੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਜਿਹੇ ਸਰਾਪੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੌਕਰਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਰਦੇਸ ਵਸਦੀ ਔਲਾਦ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਿਆਂ ਵੀ ਜਨਮਭੂਮੀ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਛੱਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਉਂ ਪਰਦੇਸ ਵਿਚ ਜਾਨ ਮਾਰ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਕੀਤੇ ਕੰਮ-ਪੌਦੇ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਕੁਛ ਦਿਨ ਵੀ ਇਥੇ ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

ਬਹੁਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਕ ਵਾਰ ਆ ਕੇ ਝਾੜੂ-ਪੋਚਾ ਕਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਫ਼ਾਈ-ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਦੋ ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਖਾਣਾ ਬਣਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਸੋਈ-ਸੇਵਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਇਕੱਲੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਾ ਭੋਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਉਦੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸੇਵਾਕਾ ਦੇ ਘੰਟੀ ਵਜਾਇਆ ਬੁਧਾ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਤੇ ਉਹ ਇਹ ਇਤਲਾਹ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੀ ਬੁਲਾਈ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿੰਦਾ ਖੋਲ੍ਹਦੀ-ਤੋੜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕਰੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਚੋੰਢੀ ਘੰਟੇ ਦੇ ਨੌਕਰ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਨੌਕਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲ-ਮੱਤੋ ਤੇ ਟੁਮ-ਛੱਲੇ ਦਾ ਕੁਛ ਵੀ ਗੁੱਝਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਸਮੇਟ ਕੇ ਨੌਕਰ ਦੇ ਭੱਜਣ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਚੈਨਲਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦੂਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਮਾਚਾਰ-ਵਾਚਕ ਗੀਤਾਂਜਲੀ ਅਈਅਰ ਦਾ ਆਯੂ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋਇਆ। ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਟੀਵੀ ਦੇ ਪਰਦੇ ਉੱਤੇ ਸੁਚੱਜ-ਸਲੀਕੇ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਬੇਟਾ ਤੇ ਬੇਟੀ ਅਮਰੀਕਾ ਹਨ। ਉਹ ਪਾਰਕਿਨਸਨ ਦੀ ਰੋਗੀ ਸੀ। ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੈਰ ਤੋਂ ਪਰਤ ਕੇ ਘਰ ਆਈ ਤਾਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਈ। ਇਕ ਦੋਸਤ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਉਹ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਈ।

ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਬੜੀ ਬੇਕਿਰਕ ਘਟਨਾ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਵਾਹਵਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ ਅਖ਼ਬਾਰ ਕਢਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਇਕੋ-ਇਕ ਬੇਟੇ ਨੇ ਬਦੇਸੀ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਭਾ ਦਾ ਕੈਂਸਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੰਮੇ ਇਲਾਜ ਮਗਰੋਂ ਆਖ਼ਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਜਾ ਕੇ 'ਰੱਬ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈਣ' ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਪੁੱਛਿਆਂ ਸਮੇਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਵੀ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਦਾ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਗੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ

ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਮੁੱਢ-ਕਦੀਮ ਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ-ਨਿਰਬਾਹ ਲਈ ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਵੱਸਦਾ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਪਰਵਾਸ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤੀ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਧਰਤੀਆਂ ਲਈ ਜੋ ਪਰਵਾਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਕਰ ਬਾਰੇ ਤਫਸੀਲ ਸਹਿਤ ਗੱਲਾਂ ਉੱਪੇ ਲਿਖਾਰੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਆਪਣੀ ਇਸ ਲੇਖ ਲੜੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਉਹਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬਹੁਤ ਆਉਣ-ਜਾਣਾ ਸੀ, ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਜਿਥੋਂ ਇਹਨੇ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਫੈਲਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਬੇਟਾ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਦਿਨ ਲੰਘਾ ਕੇ ਆਇਆ। ਪਰਲੋਕ ਦੀ ਉਡਾਣ ਕੋਈ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਉਡਾਣ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਪੱਕੀ ਹੋਵੇ। ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਦਿਨ ਇਕ-ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਬੀਤਣ ਲੱਗੇ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਸਾਹ ਵਗਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸੇ ਹਿਸਾਬ ਬੇਟੇ ਦੀ ਯਮਦੂਤ ਦੀ ਨਿਰਫਲ ਉਡੀਕ ਦੀ ਬੇਚੈਨੀ ਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਵਧਦੀ ਗਈ।

ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਤੜਫ ਤੇ ਬਿਹਬਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਵੱਖਰੀ ਵਿਚਾਰ ਲੋੜਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਅਣਜਾਣਿਆ ਛੋਟਾ-ਮੋਟਾ ਦੇਸ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀਜੇ-ਵੂਜੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਆਓ ਜਿਸ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ੇਰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖੰਭੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠੇ ਦਿਸਣਗੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਇਕ ਧਿਆਨਯੋਗ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਰੀਝ ਪੰਜਾਬ ਛੱਡਣ ਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਓਨਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਹੁੰਚਣਾ ਕਿਥੇ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ

ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਉਧਰ ਪੱਕੇ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰਾਹ ਸਦਕਾ ਪਰਦੇਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਮਾਇਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਹੈਰਾਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਠੱਗ ਏਜੰਟਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਕੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਰਗਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁੰਨੇ, ਸੈਘਣੇ, ਬਿਨ-ਰਾਹੇ ਜੰਗਲ ਪਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਭਟਕਦਿਆਂ ਭੁੱਖ-ਤੇਹ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਭਿਆਨਕ ਮੌਤਾਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ

ਆਖ਼ਰ ਸਪੂਤ ਕਹਿੰਦਾ, "ਮੰਮੀ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਹੋਰ ਲੰਘ ਚਲਿਆ। ਡੈਡੀ ਤਾਂ ਮਰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਧਰ ਮੇਰਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ... ਮੈਂ ਹੁਣ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਥੋਂ ਸਸਕਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਆ ਕੇ ਭੋਗ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਜਾਣਾ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਭੋਗ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਆਵਾਂਗਾ।"

ਮੇਰੇ ਕਈ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪਾਠਕ ਮੇਰਾ ਲਿਖਿਆ ਕੁਛ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫੋਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕ ਲੋਕ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਜਾਂ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਅਧਿਆਪਕ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਿਜਲੀ ਮਹਿਕਮੇ ਤੱਕ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੱਲਾਂ ਪਏ ਅਜਿਹੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਬੈਰ-ਸੁੱਖ ਪੁੱਛ ਕੇ ਮੈਂ ਬੱਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਵਾਂ-ਥਾਂਵਾਂ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹੇ-ਬਹੁਤੇ ਫ਼ਰਕ ਨਾਲ ਲਗਭਗ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, "ਜੀ ਮੇਰੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਬੇਟੀ ਕਨੇਡਾ ਹੈ ਤੇ ਬੇਟਾ ਆਸਟਰੇਲੀਆ।"

ਸਾਥੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੱਕ ਦੇ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਪਰਦੇਸ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਖ਼ਰ ਘਰ ਪਰਤ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਦੌੜ ਮਲਾਇਆ-ਸਿੰਗਪੁਰ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਧਰ ਜਾਣਾ ਏਨਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਰਗੇ ਕਈ ਰਾਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ ਹਨ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਬਹਾਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਉਥੇ ਵਸਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੈਰ-ਧਰਾਵਾ ਹੋਵੇ ਸਹੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੈਠਣ-ਪੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪੇ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ

ਏਜੰਟ ਰੁਆਂਡਾ-ਰੁਆਂਡੀ ਜਾਂ ਬੁਰਕੀਨਾ ਫ਼ਾਸੋ ਭੇਜਣ ਵਾਲਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ। ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੀਏ ਸਹੀ, ਉਥੋਂ ਅੱਗੇ ਦੀ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਠੀਕ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਜੁਗਤੀ-ਜੁਗਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਣਹੋਣੀ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਬਣਾ ਲੈਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭੈਣ-ਭਾਈ ਦੇ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਬਣ ਕੇ ਜਾਣ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਇਕ ਅਣਜਾਣੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਰ ਲਿਆ। ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਟੱਬਰ ਪੈਸਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਜੁਟ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਓਪਰਾ ਆਦਮੀ ਸੰਕਟ-ਹਰਤਾ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ। ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਨਕਲੀ ਪਤੀ ਬਣਾ ਕੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਬਦਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਸੀ ਨਕਦ ਮਾਇਆ ਵੀ ਦੇਣੀ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਵੀ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਮੁੰਡੇ ਤੇ ਕੁੜੀ ਨੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਲੈਣ ਆਏ ਹੋਏ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਦੇ ਪਰਦੇਸ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਉਪਰੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਪੁੱਛਿਆ। ਉਹਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਵੀਜੇ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰੋਂ ਪਤਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਮਸਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਜੁਗਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਸਭ ਅੜਿੱਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਉਹੋ ਰਾਹ ਫੜਨ ਦੀ ਦਲੇਰੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦਿਲਚਸਪ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਵਾਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਰਵਾਸ ਜਿੰਨੀ ਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਤਰੇ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ।

2006 ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਮੁੱਢਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਥੋਂ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਉੱਚੇ ਤੇ ਸਿਦਕੀ-ਸਿਰਤੀ ਮਿਆਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੁਛ ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਟਾਕਟਨ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ਼ ਦਿ ਪੈਸੇਫਿਕ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬਰੁਸ ਲਾ ਬਰੈਕ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ-ਪਹਿਰੇ ਪੁੱਠੇ-ਸਿੱਧੇ ਰਾਹੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਉਹ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਾਂਗ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਪਾਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵਰਜਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਮੈਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਆਇਆ। ਪਾਨਾਮਾ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੱਕ ਮੈਂ ਪੈਦਲ ਤੁਰਿਆ।" ਉਹਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਘਰ ਮੁੜਨ ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਇਥੋਂ ਜੋਗਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਸਿੱਧਾ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਂ ਉਹਦੇ ਨੇੜਲੇ ਕਿਸੇ ਦੇਸ ਨਾ ਉਤਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੋਕਾਂ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਹੈਰਾਨੀ ਉਹਦੇ ਸਿਰਤ ਤੇ ਜਨੂੰਨ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਉਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਸੈਂਟਰਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਦੇਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਪਾਨਾਮਾ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਉੱਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਪੈਦਲ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਉਹਦੀ

ਹਿੰਮਤ ਦੰਗ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ! ਪਾਨਾਮਾ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਹਨੇ ਚਾਰ ਦੇਸ, ਕੋਸਟਾਰੀਕਾ, ਨਿਕਾਰਾਗੂਆ, ਹੋਂਡੂਰਸ ਤੇ ਗੁਆਟੇਮਾਲਾ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲਵੇਂ ਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵੱਡਾ ਮੈਕਸੀਕੋ ਲੰਘਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਹੱਦ ਆਈ ਹੋਵੇਗੀ! ਇਹ ਰਾਹ ਕੋਈ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਅਣਖੋਕ ਰਾਹੀ ਨੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੱਚੀ ਮੀਲ ਤੁਰਨ ਦੀ ਅਣਹੋਣੀ ਵੀ ਕਰ ਦਿਖਾਈ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕ ਸੌ ਸੌ ਦਿਨ ਤੁਰਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੋਲੀ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ। ਜੇ ਉਹ ਚਾਰ ਅੱਖਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਜਾਣਦਾ ਵੀ ਹੋਇਆ, ਸਪੇਨ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹੋਣੇ। ਪੰਜ-ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਰੋਟੀ-ਟੁੱਕ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਉਸ ਕੋਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਰੁਪਈਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਹ ਮੰਗ-ਪਿੰਨ ਕੇ ਢਿੱਡ ਭਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਭੁੱਖਾ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਹੀ ਸੁੰਨੇ ਜੰਗਲ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਭੁੱਖੇ-ਤਿਹਾਏ ਮਰਨ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਭੁੱਖ-ਤੇਹ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੱਪ-ਸਰਾਲਾਂ ਤੇ ਰਿੱਛਾਂ, ਆਦਿ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਤਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਹਾਲਤ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਖ਼ਰ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਨ ਹਨ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੰਮਣ-ਭੋਇੰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਧਕਦੇ ਹਨ!

ਮਜ਼ਦੂਰ ਔਰਤ

ਸੜਕ 'ਤੇ ਰੋੜੀ ਕੱਟਦੀ ਕਿਸੇ ਧਨਾਢ ਜੱਟ ਦਾ ਗੋਹਾ ਕੂੜਾ ਕਰਦੀ ਗਲੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਸਾਫ਼ ਕਰਦੀ ਭੱਠੇ 'ਤੇ ਇੱਟਾਂ ਢੋਂਦੀ ਵੱਟਾਂ ਤੋਂ ਘਾਹ ਖੋਤਦੀ, ਪਸ਼ੂ ਚਾਰਦੀ ਗੱਲ ਕੀ ਹਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਔਰਤ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਸੁੰਦਰੀ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਖਿੱਲਰੇ ਹੋਏ ਉਲਝੇ ਮੇਲੇ ਵਾਲੇ ਧੁੱਪ ਨਾਲ ਝਲਮੇ ਗੋਰੇ ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜੰਮੀ ਸਿੱਕਰੀ ਦੀ ਪੋਪੜੀ ਔਣਾ ਨਾਲ ਭਰੇ ਖੁਰਦਰੇ ਹੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕੋਇਆਂ ਵਿਚ ਧਸੀਆਂ ਉਦਾਸ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਉਸਦੀ ਉਹ ਮਿਹਨਤ ਝਲਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਲੋਕ ਮਟਕਾ-ਮਟਕਾ ਸਕਰੀਨ 'ਤੇ ਤੁਰੀ ਫਿਰਦੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਸੁੰਦਰੀ ਪਲਦੀ ਹੈ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਔਰਤ ਦੀ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਨਾਲ ਭਿੰਜੀ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਸੂਈ ਨਾਲ ਸੜੋਪੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਸਿਉਂਤੀ ਕੁੜਤੀ ਤੇ ਟਾਕੀਆਂ ਵਾਲੀ ਸਲਵਾਰ ਵਿਸ਼ਵ ਸੁੰਦਰੀ ਦੀ ਕੀਮਤੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਮਤੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਸੁੰਦਰੀ ਦੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਉਸਦਾ ਤਨ ਨਹੀਂ ਢਕਦੀ ਸਗੋਂ ਨੰਗੇ ਖਿਲਾਰਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਔਰਤ ਵਿਸ਼ਵ ਸੁੰਦਰੀ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।
-ਸੁਰਿੰਦਰ ਗੀਤ
ਫੋਨ: 403-605-3734

ਇੱਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸ਼ਾਮ, 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਨਾਮ

ਹੁਮ-ਹੁਮਾ ਕੇ ਪੁੱਜੇ ਮਿੱਤਰ-ਪਿਆਰੇ ਅਤੇ ਸੰਗੀ-ਸਨੇਹੀ; 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਚਰਚਾ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਭਾਗ): 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ 24ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ 8 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਬਰਬ ਆਰਲਿੰਗਟਨ ਹਾਈਟਸ ਦੇ ਅਟਲਾਂਟਿਸ ਬੈਕਸਟਿਟ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਭਰੀ ਇਸ ਸ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਖੇਡ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਹੁਮ-ਹੁਮਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚੇ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਸੀ ਜੋ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਰੂਹ-ਰਵਾਂ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ

ਪੈਸੇ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਬੰਦੇ ਦੀ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਆਸਤਕ ਦੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਸਤਕ ਦੀ। ਨਾ ਕਿਸੇ ਸੱਜੇ-ਪੱਖੀ ਦੀ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਖੱਬੇ-ਪੱਖੀ ਦੀ। ਨਾ ਹਿੰਸਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦੀ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਪ੍ਰਜਾਰੀ ਦੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ। ਸਭਨਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼।... ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਹੁਣੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਆਵਾਜ਼ ਤਾਂ ਹੈ। ਨਿਸਚੈ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਆਵਾਜ਼

ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਤੇ ਜਾਣੀ-ਪਛਾਣੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਗੈਸਟ ਆਫ ਆਨਰ ਮੇਜਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ ਨੇ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਰੌਣਕ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਦ ਲਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਮਾਲੀ ਮਦਦ ਕਰਦਿਆਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਾਥ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਡਾ. ਸੁਰੇਸ਼ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਗੈਸਟ ਆਫ ਆਨਰ ਮੇਜਰ

ਲਾਈਵ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਜੋ ਸਨੇਹੀ ਇਸ ਸ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਾਈਵ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁਅੱਜਜ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਸੰਪਾਦਕ ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇਜ ਵਲੋਂ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕੀਤੀ ਪੁਸਤਕ 'ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤੇ ਯੋਗਦਾਨ' ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੀ ਇਸ ਰੰਗੀਨ ਸ਼ਾਮ

ਕਲਾ ਕਹਿਣਾ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਮੋਲਕ ਭਾਅ ਜੀ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ' ਲਈ ਸੱਦਾ ਭੇਜਦੇ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਆ ਨਾ ਸਕੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰਾ ਆਉਣਾ ਅੱਜ ਹੀ ਤੈਅ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰਖਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮੋਲਕ ਭਾਅ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸੰਸਾਰਿਕ ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਗਏ ਪਰ ਭੈਣ ਜੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਹਰ ਅੱਖਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ

ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਇਆ ਪਰ ਮਿੱਤਰ-ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਚਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠੀ ਤੇ ਕਠਪੁਤਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਹਿਲਾ ਰਹੀ

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਵਿੱਚ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ

ਆਪਣਾ ਮਿਆਰ ਹੈ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਇੰਡੀਆ, ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ

ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਸਗੋਂ ਦੂਣ-ਸਵਾਈ ਹੋ ਗਈ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਬਰੈਂਡਮੈਨ (ਕੈਨੇਡਾ) ਤੋਂ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ ਤੇ ਓਕਾਰਪ੍ਰੀਤ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਲਾਜ ਨੀਲਮ ਸੈਣੀ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਾਹਿਲ, ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੋਂ ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾ ਅਤੇ ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ ਨੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਭ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਿਆ। ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਉਥੇ ਲੇਖਕ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਭਾਵੇਂ ਸਿਹਤ ਨਾਸਾਜ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕੇ, ਉਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਬਾਰੇ ਵਲਵਲੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਾਠਕ 15 ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ: "ਇਹ ਨਾ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ

ਸੱਤਾ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਨੱਚਦੇ ਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਬਿਜਲਈ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਕਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਧੂੜ ਨੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁੱਝ ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਕਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮੂੰਹ ਖਾਣੇ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਸ਼ਰਮਾਉਣ। ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੋਈ ਕੋਈ ਬਚਿਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਹਰਿਆ ਬੂਟ ਰਹੀਓ ਰੀ! ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ, 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਜਿਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਮੋਲਕ ਵੀ 'ਜਿਉਂਦਾ' ਰਿਹਾ। ਦੋਵੇਂ ਪਤਝੜੀ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਰੇ ਭਰੇ ਰਹੇ। ਅਮੋਲਕ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਗਲਿਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਵੱਡੇ ਬੰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਟੇਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹਦੀ ਟੇਕ ਤਾਂ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ, ਆਪਣੇ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਤੇ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬਣ ਕੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼।" ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਉਥੇ

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਪਾਦਕ ਮਹੱਤਮ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਦਾਰੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਹਮਦਰਦ, ਸੁਭਚਿੰਤਕ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰੋ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ, ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫਿਲੋ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਅਯੁਧਿਆ ਸਲਵਾਨ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮਾ ਭਰਿਆ। ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਨੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ 'ਜੀ ਆਇਆਂ' ਆਖਦਿਆਂ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਨੇ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਉਭਰਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਨੇ ਵਾਰੋ-ਵਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਸੁਖਪਾਲ ਗਿੱਲ (ਢੋਲ ਰੇਡੀਓ) ਨੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ

ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਤੋਂ ਆਏ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਪਾਦਕ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਲਾਜ ਨੀਲਮ ਸੈਣੀ ਨੇ ਸ਼ੇਅਰ "ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਚ ਦੀਆਂ ਮੁੰਦਰਾਂ, ਮੁੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤੇਰਾ ਮੂੰਹ ਦਿਸਦਾ, ਵੇ ਮੈਂ ਜਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖਾਂ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਦਿਸਦਾ" ਨਾਲ ਸ. ਜੰਮੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜੇ ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਵਿੱਚੋਂ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਹੀ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਪਾਠਕ ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵੀ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਨਾਲ ਮੁਹੱਬਤੀ ਸਾਂਝ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਫੋਨ ਕਰਦੀ, "ਭਾਅ ਜੀ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ! ਕੀ ਹਾਲ ਆ?" "ਨੀਲਮ ਭੈਣ ਜੀ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ!" ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖੇੜਾ ਭਰ ਦਿੰਦੀ। ਚੜ੍ਹਦੀ

ਵੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਵਡੇ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਅਲੋਚਕ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣਾ ਆਪਣਾ ਮਾਣ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਮਿਆਰ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਸਦੇ ਪਾਠਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਬਣੇ ਹਾਂ। ਹਰ ਕਹਾਣੀ, ਕਵਿਤਾ, ਲੇਖ ਦਾ ਆਪਣਾ ਮਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਪਰੂਫ ਰੀਡਿੰਗ ਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦਾ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਹਰ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਧੀ ਸਟੋਰ ਤੋਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਚੁੱਕਦੀ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਹੋਰ ਪਾਠਕ ਵੀ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਖਰੀ ਸਾਰ ਤੱਕ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਿਭਾਵਾਂਗੀ। ਤਨ ਮਨ ਤੇ ਧੰਨ ਨਾਲ ਸਾਥ ਦਿਆਂਗੀ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਬਣਦਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ ਦੀਆਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਤਸਵੀਰਾਂ

ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਾਈਨਾਂਸ ਦਾਫ਼ਿਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਨਹੀਂ ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਾਰਜ ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ। ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ:

ਮੇਰਾ ਪੁਰਖਾ ਸੱਚ ਸੀ ਕਹਿੰਦਾ
ਤੀਜਾ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੋ ਬਹਿੰਦਾ
ਰੂਹ ਫਲਣੀ ਚਾਹੇ ਪੈਰੀਂ ਛਾਲੇ
ਮੰਜਲ ਨੂੰ ਸਰ ਕਰ ਹੀ ਲੈਂਦਾ
ਸ਼ਬਦਾਂ ਛਤਰ ਝੁਲਾਇਆ ਅੰਮੀਏਂ
ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਰਮਾਇਆ ਅੰਮੀਏਂ
ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਹੀ ਆਏ ਉਘੇ ਸ਼ਾਇਰ
ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿੱਘੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮਾਲਕ
ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਨੇ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਪਣੀ

ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵਾਚਦੇ ਹੋਏ।

ਸਾਂਝ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ੇਅਰ
'ਮੈਂ' ਨਹੀਂ ਸੂਰਜ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ
ਢਲਦਾ ਰਹਾਂਗਾ
ਮੈਂ ਬੜਾ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਦੀਵਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਬਲਦਾ

ਬਰੈਂਪਟਨ, ਕੈਨੇਡਾ
ਤੋਂ ਲੰਮਾ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਆਏ ਕੁਲਵਿੰਦਰ
ਖਹਿਰਾ ਨੇਆਪਣੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ
ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨਾਲ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਤੁਲਨਾ
ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼'

ਜੰਮੂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਜੇ
ਅਜ ਇਥੇ ਆਏ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਸਾਂਝ ਹੈ, ਇਕ
ਆਵਾਜ਼ ਜਿੰਨੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪੁਆਈ
ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਪਾਈ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਸਾਨੂੰ
'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ

ਚਾਣਨੀ
ਮੈਂ ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਤਲੀ 'ਤੇ ਬਸ ਟਿਕਾਈ
ਚਾਣਨੀ
ਇਕ ਚਕੋਰੀ ਰਾਤ ਸਾਰੀ ਤੜਪਦੀ ਹੋਈ
ਮਰ ਗਈ

ਰਹਾਂਗਾ।' ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ।
ਇਕ ਹੋਰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਗਜ਼ਲ ਨਾਲ
'ਮੁਕਟ ਸੂਰਜ ਦਾ ਸਜਾ ਕੇ, ਓੜ ਕੇ ਰੇਤੇ
ਦਾ ਸ਼ਾਲ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਬਲ 'ਚ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ
ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ।'
'ਮੈਂ' ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਨਹੀਂ
ਇਉਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ
ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਮੇਰੇ
ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ।

ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸਦੇ ਮਿਆਰ ਕਰਕੇ
ਹੈ। ਅਜ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਗੰਧਲਾ
ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ
ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਨਿਘਰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਸੱਚ ਨੂੰ ਸੱਚ ਤੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਕਹਿਣ
ਵਾਲੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
ਇਹ ਚੀਜ਼ ਅਸੀਂ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ 'ਪੰਜਾਬ
ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਦੇਖੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵੁਕ
ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋਚਿਆ
ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਇਸ ਰੂਪ ਵਿਚ
ਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ

ਹੈ ਕਿ ਬੇਸ਼ਕ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਜੰਮੂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ
ਨਹੀਂ ਰਹੇਪਰ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲੀਹਾਂ
'ਤੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮਾਣ ਮਿਲਿਆ
ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਿਥੇ
ਵੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ
ਰਖਣ ਲਈ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਈਏ।
ਇਸ ਰੋਲ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਜ ਅਸੀਂ ਇਥੇ
ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਡੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ
ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਗਜ਼ਲ ਵੀ
ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕੀਤੀ:
ਨਾ ਉਗਾਇਆ ਚੰਨ ਕੋਈ ਨਾ ਰਚਾਈ

ਜਾਂ ਪਰਾਂ ਬੇਦਰਦੀਆਂ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਛਪਾਈ
ਚਾਣਨੀ
ਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਕੀਤਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਪਰਵਾਸ ਨੇ
ਚੰਨ ਹੈ ਉਹੀ ਮਗਰ ਲਗਦੀ ਪਰਾਈ ਚਾਣਨੀ
ਸੋਚ ਵਿਚ ਮਹਿਬੂਬ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਤਸੱਵਰ
ਕਰ ਲਿਆ
ਨੇਰੀਆਂ ਰਾਤਾਂ 'ਚ ਇਦਾਂ ਵੀ ਵਿਛਾਈ
ਚਾਣਨੀ
ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਬਰਾਂ 'ਤੇ ਚਮਕਿਆ ਇਕ

ਹੁੰ ਵੋਹ ਗਜ਼ਲ ਆਪ ਕੋ ਸੁਨਾਤਾ ਹੂੰ' ਸ. ਜੰਮੂ
ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅਖਬਾਰ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ
ਓੜਦੇ ਤੇ ਵਿਛਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ
ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਾਲਾ
ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਹੋਣ
ਕਰਕੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਾਲੀ
ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ
ਕਿਸਾਗਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹੀ ਅਜਿਹੀ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼'
ਵਿਚ ਛਪਦੇ ਕਾਲਮ 'ਕਲਾ ਪਰਿਕਰਮ' ਦੀ ਗੱਲ

ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਲਮ ਸਾਹਿਤਕ ਕਲਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੱਲ

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਹਫਤੇ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਛਪਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਮਨੋਰਥ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਾਇੰਸ ਅਤੇ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਕਲਾਵਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਇਕ ਗੁਲਦੱਸਤੋ ਵਾਂਗ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਬਾਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਡੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਇਕ ਧਰਮ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਓਕਾਰਪ੍ਰੀਤ ਦੀ

ਕਿਤਾਬ 'ਅਣਫਿਰਿਆ ਮੱਕਾ' ਵੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਗਜ਼ਲ ਦੇ ਕੁਝ ਸ਼ਿਅਰ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੇ।

.....
ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੋਂ ਆਏ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਸਨੇਹੀ ਰਵਿੰਦਰ ਸਹਿਰਾਅਨੇ ਸ਼ੇਅਰ "ਅੱਖੀਆਂ ਤੋਂ ਦੁਰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਦਿਲ ਦੇ ਹੈ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ, ਤਾਈਓਂ ਤਾਂ ਓਹਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਫੈਲੀ ਹੈ ਸਾਡੇ ਵਿਹੜੇ" ਸ. ਜੰਮੂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਦਾ ਸ਼ੇਅਰ, "ਹਰ ਮੋਤ 'ਤੇ ਸਲੀਬਾਂ ਹਰ ਪੈਰ 'ਤੇ ਹਨੇਰਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਰੁਕੇ ਨਾ, ਸਾਡਾ ਵੀ ਵੇਖ ਜੇਰਾ", ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਅਖਬਾਰ ਲਗਪਗ ਬੰਦ ਸਨ, ਇਸਦਾ ਮਿਆਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਜੰਮੂ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਟੀਮ ਦੀ ਹੌਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਅਖਬਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੀ ਹਮਦਰਦ ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਖਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸ਼ੇਅਰ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹੇ:

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਨਿਰਪੱਖ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ
ਮੈਂ ਪੱਥਰ ਵੱਖ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਵੱਖ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ
ਮੈਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ
ਮੈਂ ਹਰ ਹਰਕਤ ਸਮੇਂ ਦੀ 'ਤੇ ਉਚੇਚੀ ਅੱਖ

ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ।

ਓਹਾਇਓ ਤੋਂ ਲੰਮਾ ਪੈਂਡਾ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਆਏ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਾਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਦੀਵੇ 'ਚ ਇੰਨਾ ਕੁ ਤੇਲ ਪਾਈਏ ਕਿ ਇਹ ਬਲਦਾ ਰਹੇ।

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਡਾ. ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ ਸੰਧੂ ਨੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਤੇ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਾਈਜ਼ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਹੁਣ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਅਖਬਾਰ ਬਣ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿਚ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ

ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨ।

ਓਹਾਇਓ ਤੋਂ ਪੁੱਜੇ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕ ਰਫ਼ਾਲ ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ ਨੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਭ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹਾਂ ਤੇ ਭੈਣ ਜੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਘਬਰਾਉਣ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਡਾ. ਮਦਨ ਲਾਲ ਹਸੀਜਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਅਮੋਲਕ ਨਾਲ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਸੱਤ ਸਮੁੱਦਰੋਂ ਪਾਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ

ਮਰਹੂਮ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਦੀ ਪੋਤਰੀ ਮਿਹਰ ਜੰਮੂ।

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿਤੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਜਸਕਰਨ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਮੁਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਦਦ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਹਿਊਸਟਨ, ਟੈਕਸਸ ਤੋਂ ਆਏ ਇਨਕਲਾਬੀ ਬਾਂਦੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਲੈਣ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਬਸਾਤੀ ਨੇ ਵਿਛੜੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਆਏ ਹਰ ਸ਼ਖਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਸਟਰਗਲ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਏ ਅਤੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਵਿਚ ਸਬ ਐਡੀਟਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਔਖੇ ਦੌਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਚੈਲੰਜ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਤਾਂ ਕੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ ਵੀ ਇਸ ਨਵੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਹੱਥੋਂ ਦੀ ਖੇਡ ਹੈ, ਪੋਸਟ ਤੇ ਡਿਲੀਟ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਆ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਸ. ਜੰਮੂ ਨੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਆਖਦਿਆਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਮਦਦ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਮਦਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਰਥਨ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭੁਪਿੰਦਰ ਹੁੰਦਲਨੇ ਸ. ਜੰਮੂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਮਿਆਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਮੇਰਾ ਪਿੰਡ 360' ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ।

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਰਤੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸੌਂਦ ਬਾਰੇ ਬਣ ਰਹੀ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਇਥੋਂ ਦੀ ਜੰਮਪਲ ਰਕਿੰਦ ਕੌਰ ਨੇ ਇਕ ਗਜ਼ਲ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ।

ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਿੰਗਫੀਲਡ, ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ, ਡਾ. ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੇ ਖੇਡ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ

ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਵਲੋਂ ਪੀ ਐਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਪਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੰਨੂਆ, ਸੁਖਮੇਲ ਅਟਵਾਲ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘੂ, ਭਿੰਦਰ ਪੰਮਾ; ਫਾਈਵ ਰਿਵਰ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਦੇ ਡਾ. ਵਿਕਰਮ ਗਿੱਲ, ਜਿਗਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਮਾਂਗਟ, ਇੰਦਰ ਵਿਰਕ; ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ, ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲੱਕੀ ਸਹੋਤਾ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਘੁਮਣ, ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਖਹਿਰਾ, ਹੈਪੀ ਹੀਰ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਲੱਖਣ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਰਾਂ, ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ; ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਮਿਡਵੈਸਟ (ਸ਼ਿਕਾਰੋ) ਵਲੋਂ ਅਮਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸਾ; ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਯੂਥ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਖਟਤਾ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਖਟਤਾ, ਲਖਬੀਰ ਚੀਮਾ, ਬਲਦੀਪ ਮਾਨ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਗਾ, ਡਾ. ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਬਰਾਰ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ; ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰ-ਬਲਜੀਤ ਟਿਵਾਣਾ, ਦੀਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ, ਜੱਸੀ ਗਿੱਲ, ਜਿੰਦੀ ਖੰਗੂੜਾ, ਪਿੰਦੀ ਛੀਨਾ, ਕਮਲਜੀਤ ਘੁਮਣ, ਓਂਕਾਰ ਸਹੋਤਾ, ਹਨੀ ਖੰਗੂੜਾ, ਗੋਲਡੀ, ਪਿੰਦਾ; 'ਧੀਆਂ ਪੁਕਾਰਦੀਆਂ' ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਹਰਗੁਰਮੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ, ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ ਸੰਧੂ, ਇਨਕਲਾਬੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ; ਸ਼ਿਕਾਰੋ; ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਸ਼ਿਕਾਰੋ; ਪੰਜਾਬੀ ਹੈਰੀਟੇਜ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ,

ਥਾਂਦੀ, ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਢਿੱਲੋਂ, ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਕਾਰੋ; ਫਾਈਵ ਰਿਵਰ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਯੂਥ ਕਲੱਬ ਇੰਡੀਆਨਾ, ਪੰਜਾਬੀ

ਸਵੇਰਾ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬੀਬੀ ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ ਮਾਨ ਸਿਹਤ ਨਾਸਾਜ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਭੇਜੀਆਂ।
ਇਸ ਸ਼ਾਮ ਮੁਅਜਜਜ਼ਬਖਸੀਅਤਾਂ ਵਿਚ ਮੁਖ ਮਹਿਮਾਨ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਤੇ ਗੈਸਟ ਆਫ ਆਨਰ ਮੇਜਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਝੱਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੋਂ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਜਗਨਪਾਲ, ਰਾਣਾ ਵਿਰਕ, ਵਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ, ਲਵ ਮਿਨਹਾਸ, ਮਿਲਵਾਕੀ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਤੋਂ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ,

, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੌਸਲੇਟ, ਅਮਰੀਕ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਇੰਦਰਮੋਹਨ ਛਾਬਤਾ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਵੀ ਕਾਰਪੈਟ), ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸੰਤੋਖ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਜੱਸੀ ਗਿੱਲ, ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਐਸ ਪੀ ਸਿੰਘ; ਇੰਡੀਆਨਾ ਤੋਂ ਬਲਦੇਵ ਬਿੰਦ, ਗੁਰਪਾਲ

ਸੰਘਾ, ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੰਡੇਰ, ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ, ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਗੁਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ

ਅਮੈਰਿਕਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ, ਸ਼ਿਕਾਰੋ; ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਸ਼ਿਕਾਰੋ (ਮਿਡਵੈਸਟ); ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ

ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀਹਰਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ; ਓਹਾਇਓ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿਨਸਿਨੈਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਛਪਾਲ

ਸਿੰਘ, ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ ਅਤੇ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਿੱਪਾ, ਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਰੌਣਕ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਮੱਲ੍ਹੀ; ਸੰਤ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਟੈਕਸਸ ਤੋਂ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਗਾਂਤੀ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਗੁਲਸ਼ਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਨਿਊ ਮੈਕਸੀਕੋ ਤੋਂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭਾਵੇਂ

ਸਨ। ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਜੱਸੀ ਗਿੱਲ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ, ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਨਿੱਕੀ ਸੇਖੋਂ, ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਨ ਅਤੇ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਕਾਰਨ

ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਰੋ (ਮਿਡਵੈਸਟ) ਅਤੇ ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਕਲੱਬ ਸ਼ਿਕਾਰੋ; ਸਵੇਰਾ ਇੱਕ ਅਤੇ ਢੋਲ ਰੇਡੀਓ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।
ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਿੱਖ ਰਿਲੀਜੀਅਸ ਸੁਸਾਇਟੀ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ), ਸ਼ਿਕਾਰੋ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਅੱਛਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਮਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸਾ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਜਥੇ ਦੇ ਪਾਲ ਧਾਲੀਵਾਲ ਤੇ ਸਾਥੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਚਰਲ

ਸਿੰਘ ਸਹੋਤਾ, ਜਗਰਾਜ ਗਰੇਵਾਲ ਤੇ ਬਲਬੀਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਤੋਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀ, ਸਿਮਰਨ ਬਾਜਵਾ, ਅਮਨ, ਰੀਗਲ ਜਿਊਲਰਜ਼ ਦੇ ਰਾਜਵੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਪਰਾਗ ਇੰਟਨੈਸ਼ਨਲ ਦੇ ਰਵੀ ਕਪੂਰ, ਪਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਗੀ, ਡਾ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ, ਕਰਨਲ ਸਿੰਘਾ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਵਾ, ਜੀਵਨ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਦੇ ਜਸਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸੰਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਰੋਨੀ ਕੁਲਾਰ, ਸਤਿੰਦਰ ਸੁਸਾਣਾ,

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਮੁਖ ਸੇਵਾਦਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵ੍ਰੀਟਨ), ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਬਰਾਰ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਕਾਹਲੋਂ, ਰਾਘਵਿੰਦਰ ਸਿਮਘ ਮਾਹਲ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਔਲਖ, ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਹੁੰਜਨ, ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ; ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ

ਆਪਣੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਕਰਕੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੀ 24ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਭੇਜੀਆਂ।
ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਕਾਲਾ ਅਤੇ ਨਵਜੋਧ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਕੈਮਰੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕੀਤਾ।

ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਅੰਦਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ

ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਖੇਤੀ ਆਧਾਰਤ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਲਗਭਗ 65% ਖੇਤੀ ਬਰਸਾਤਾਂ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਅੱਧੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਨ 2021 ਤਕ 15.2 ਕਰੋੜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਿਰਤੀ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤੀ ਘੱਟ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਾਰਿਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਮੁਸ਼ੀਬਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਉੱਪਰ ਕਿਸਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਹੱਦ ਤਕ ਸਹੀ ਵੀ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪੌਣੀ ਸਦੀ ਬੀਤਣ ਬਾਅਦ ਵੀ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਨੂੰ ਅਤੇ

ਕਰਮ ਬਰਸਟ
ਫੋਨ: +91-94170-73831

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸੁਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਉਨਤ ਖੇਤੀ ਵਾਲੇ ਹਿੱਸੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਅੰਦਰ ਇਸ ਸਾਲ ਵੀ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਖਰਾਬ ਮੌਸਮ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਪੇਂਡੂ ਆਰਥਿਕਤਾ ਸੰਕਟ ਦੇ ਨਵੇਂ ਗੇੜ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਈ ਹੈ।

ਬਸਤੀਵਾਦ ਸਮੇਂ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਬਸਤੀਆਂ ਦੀ ਲੋਟ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਧਨ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਅਕਾਲ ਪੈਣਾ ਆਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਇਰਲੈਂਡ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਸਤੀ ਭਾਰਤ ਤਕ, ਵਿਕਟੋਰੀਅਨ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਜਬਰੀ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲੀਆਂ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਗਾਲੀ ਵੱਲ ਖੱਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਲਗਾਨ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪਾ ਰੱਖੀ ਸੀ ਜਿਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕਿਸਾਨ ਸਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਵਿੱਚ ਫਸਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਸਨ। ਇਹ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅੰਦਰ "ਪਗੜੀ ਸੰਭਾਲ ਜੱਟਾ" ਵਰਗੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀੜ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਬਾਕੀ ਦੇ ਅਰਥਚੱਕਰ ਨਾਲੋਂ ਪਛੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਲਗਭਗ ਘਟਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਵਸੋਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਿਫ਼ਤੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੀ।

ਲੋਕਨੀਤੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸਰਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲਗਭਗ ਚਾਲੀ ਫੀਸਦੀ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੀ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸੱਤਰ ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕਾਂ

ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪਛੜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਕਸਤ ਸੂਬਿਆਂ ਵੱਲ ਤੋਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੇ ਵਿਕਸਤ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਧੀਆ ਉਜਰਤਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਗੀਰਦਾਰ ਬਨਾਮ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਲਾਗਤਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਠਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਭੂਮੀ-ਪਤੀ ਜੋ ਅਕਸਰ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾ, ਨੌਕਰਸਾਹ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਵਾਹੀਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਤੀ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਠੋਕੇ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੇ ਸੂਬਿਆਂ ਅੰਦਰ ਮੁਫ਼ਤ ਬਿਜਲੀ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਲਗਾਨ ਵਧਦੇ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਵੀ ਕੇਵਲ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਸਰਮਾਏਦਾਰ-ਭੂਮੀ-ਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਵਾਹੀਕਾਰ ਕੋਲ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਲਈ ਪੈਸਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਖੇਤੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਬੁਰੇ ਰੁਖ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭੂਮੀ-ਪਤੀ ਵੀ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਲਗਾਨ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੁਨਾਫ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਦਖੋਰੀ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣ ਲਈ ਰੁਚਿਤ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਡੇਢ ਤੋਂ ਦੋ ਫੀਸਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸੂਦ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਖੜੋਤ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਟੇਟ ਵੱਲੋਂ ਨਵੀਂ ਤਕਨਾਲੋਜੀ, ਸਬਸਿਡੀ ਵਾਲੀਆਂ ਲਾਗਤਾਂ ਅਤੇ ਫਸਲ ਦੇ ਭਾਅ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਕਰ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ

ਗਈ ਸੀ, ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਮਤਾਈਆਂ ਸਨ। ਕੈਂਬਰਿਜ਼ ਜਰਨਲ ਆਫ਼ ਇਕਨਾਮਿਕਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਇੱਕ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਅਮਿਤਵ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਨੋਟਰ ਡੇਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਨ, ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੁਕਾਵਟ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨੇ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਵਰਗੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅੰਦਰ ਝੋਨੇ ਦੀ ਪੱਕੀ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੱਧਰ ਘਟਣਾ, ਖਾਦਾਂ ਅਤੇ ਕੀੜੇਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਗੈਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਦੂਸ਼ਤ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਨਾਤ ਸਾੜਨ ਨਾਲ ਪਰਦੂਸ਼ਣ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਰਗੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖਾਦ ਸਬਸਿਡੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਫਾਇਦੇ ਨਾਲੋਂ ਗੰਭੀਰ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਨਅਤੀਕਰਨ ਨੂੰ ਰਾਜਕੀ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸੋਵੀਅਤ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉੱਤੇ ਟੈਕਸ ਸੀ ਭਾਵ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਅਸਿੱਧੇ ਟੈਕਸ ਰਾਹੀਂ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਬਟੋਰ ਕੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਨੂੰ ਬੇਮੁਸ਼ਾਹਰ ਸਬਸਿਡੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਪਾਰ ਸੰਗਠਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਮਧੋਲ ਕੇ ਅਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗਲ 'ਗੁਠਾ' ਦੇਈ ਰੱਖਿਆ। ਅਵਿਕਸਿਤ ਤੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਆ ਕੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜੋ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਦੀਆਂ ਸਨ।

ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਵਪਾਰ ਤੇ

ਐਡਹਾਕ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹੰਡਣਸਾਰ ਖੇਤੀ ਵਪਾਰ ਨੀਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅਨਾਜ ਬਰਾਮਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਰਾਮਦਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਅਨਾਜ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁੱਛ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਵਿੱਚਲੀਆਂ ਜਨਮ-ਜਾਤ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਬਰਕਰਾਰ ਹਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਧਦੇ ਏਕੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ ਝਟਕਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮਾਮਲੇ ਬਹੁਤੇ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਭੋਜਨ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਨੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਮੰਡੀ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਵੀ ਮੱਠਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭੋਜਨ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਵਿੱਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਾਅਦਾ (ਫਿਊਚਰਜ਼) ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੀਆਂ ਉਲਝਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਵਿਕਸਤ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਵਾਲ ਉੱਠ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀਮਤਾਂ ਅੰਦਰਲੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਸੱਟਾ ਬਾਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਨ ਜਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਅਤੇ ਪੁਰਤੀ ਦੀ ਬੇਮੇਲਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹਨ। ਖੁਰਾਕ ਸਬੰਧੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟਰ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੇ ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਨੀਤੀ ਅੰਦਰ ਰਾਜਕੀ ਦਖਲਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗਾ ਅਤਿ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਅਗਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਖੇਤੀ ਬਜਟ 'ਤੇ ਨੌਂ ਸੌ ਸਤਵੰਜਾ ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਅਜੇ ਵੀ ਬਹਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇੱਕ ਕੌਮੀ ਖੇਤੀ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀ। ਪਰ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਸਹਿਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣੀ

ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਵੱਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਬ੍ਰਾਉਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨੀ ਆਸੂਤੋਸ਼ ਵਾਰਸ਼ਨੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰਲੀ ਕਾਣੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵੰਡ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਵੋਟਰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਾਰਸ਼ਨੇ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪੇਂਡੂ ਵੋਟਰ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਸਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਧਿਰ ਹਨ ਪਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਜਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਇੱਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਇਹੀ ਸਮੱਸਿਆ ਖਾਂਦੇ ਪੀਦੇ ਵਰਗ ਦੀ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਇਕਜੁਟ ਹੋ ਕੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੀ ਤਕਦੀਰ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਸਮੂਹਿਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਕ ਸਾਂਝੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਜਾਤੀਗਤ ਪਛਾਣਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸਰਦਾਰ ਖੇਤੀ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਨ ਰਾਜਕੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਖੇਤੀ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰ ਕੇ ਸਨਅਤੀਕਰਨ ਵੱਲ ਉਲਾਰ ਪਹੁੰਚ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਨੋਬੇਲ ਜੇਤੂ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਆਰਥਰ ਲੁਈਸ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਬਣਾ ਲਈ ਗਈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸਨਅਤੀਕਰਨ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਗਤੀ ਨਾਲ ਰਵਾਇਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸਨਅਤ ਦੋਵਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਧੇਗੀ ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਬਣੇਗੀ।

ਪਰੰਤੂ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਘਰੇਲੂ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੁਕਾਵਟ ਵਜੋਂ ਉਭਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕਾਣੀ ਵੰਡ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਨਿੱਜਿੰ ਸਕੀ। ਪੇਂਡੂ ਖਪਤ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਨਅਤੀਕਰਨ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਸੁਸਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਲਈ ਖੇਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਲਈ ਬੱਝੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਦ ਤਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਮਿਕਦਾਰੀ ਤਬਦੀਲੀ ਵਾਪਰ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਫਤੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਵਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਘਣੀ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਰਹਿਤ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਾਡੇ ਨੀਤੀ ਘਾਤਿਆਂ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਖੇਤੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਖੇਤੀ ਸੈਕਟਰ ਅੰਦਰ ਤਿੱਖੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਾਵਣ

ਜੇਠ ਹਾੜ੍ਹ ਦੀਆਂ ਧੁੱਪਾਂ ਮਿੱਧ ਕੇ, ਸੁੱਖ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਾਵਣ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਲੀ ਲੈ ਕੇ, ਪਤਝੜ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਆ ਵੜਿਆ। ਪੱਛਮ ਤੋਂ ਹਿਰਨੋਟੀ ਬਦਲੀ, ਕੀਲ ਲਿਆਇਆ ਸਾਵਣ। ਔਤੀ ਧਰਤੀ ਜਲਥਲ ਹੋਈ, ਤਪਸ਼ ਬੁਝਾਈ ਆ ਕੇ ਸਾਵਣ। ਛੱਪੜ ਟੋਭੇ ਭਰ ਗਏ ਸਾਰੇ, ਡੱਡੂ ਚੁੰਗੀਆਂ ਭਰਦੇ ਨਿਕਲੇ। ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਸਭ ਝੁਮਣ ਲੱਗੇ, ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਜੋ ਮਰਦੇ ਨਿਕਲੇ। ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੌਣਕ ਆਈ, ਮੁਸਕਣ ਬਾਸਮਤੀ ਤੇ ਝੋਨਾ। ਮੱਕੀ ਸੂਤਰ ਕੱਟਣ ਲੱਗੀ, ਸੁਕਣ ਲੱਗਾ ਕਮਾਦ ਜੋ ਪੋਨਾ। ਮਿਰਚਾਂ ਕੱਟੂ ਕਰੇਲੇ ਟਹਿਕੇ, ਬੈਂਗਣ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਵਟਾਵੇ।

ਕਾਵਿ ਕਿਆਰੀ

ਅੰਬ ਤੋਂ ਜ਼ਾਮਨ ਝੜ ਝੜ ਪੈਂਦੇ, ਧਰਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਭਰਦੀ ਜਾਵੇ। ਨਰਮੇ ਕਪਾਹਾਂ ਦੇ ਟੀਭੇ ਫੁੱਟੇ, ਜਵਾਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਿੱਸਰ ਆਵੇ। ਜੱਟ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਗੋਡੀ ਦੇਵੇ, ਜੱਟੀ ਭੱਤਾ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਲਿਆਵੇ। ਬਾਗੀਂ ਕੋਇਲਾਂ ਕੂਕ ਕੂਕ ਕੂਕਣ, ਮੋਰ ਪਏ ਪੈਲਾਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਕੁੰਜਾਂ ਭਾਰਾਂ ਕਰਨ ਕਲੋਲਾਂ, ਪਪੀਹੇ ਨੇ ਪਏ ਚਿਹਾਉਂਦੇ। ਸੱਜ ਵਿਆਹੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੇ, ਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚਾਅ ਨੱਚੇ। ਮਾਹੀ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਸੀਨੇ ਧੜਕਣ, ਭਾਂਬੜ ਬਣ ਕੇ ਮੱਚੇ। ਹੁਸਨ ਜਵਾਨੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ,

ਨੱਚ ਨੱਚ ਧਰਤ ਹਿਲਾਉਂਦੇ। ਸਾਵਿਆਂ ਦੇ ਪਿੜ ਸੁੱਤੇ ਜਾਗੇ, ਗੱਭਰੂ ਭੰਗੜੇ ਪਾਉਂਦੇ। ਫਿੰਜਾਂ ਮੇਲੇ ਢੋਲ ਢੁਮੱਕੇ, ਸਾਵਣ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਛਾਲਾਂ ਕੌਡ ਕਬੱਡੀ ਕਿਧਰੇ, ਭਲਵਾਨਾਂ ਜੌਰ ਦਿਖਾਇਆ। ਖੀਰਾਂ ਪੂੜੇ ਘਰ ਘਰ ਪੱਕਣ, ਸਾਰੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਉਂਦੇ। ਪਿਪਲੀਂ ਰੱਸੇ ਪਾ ਕੇ ਸੱਜਣ, ਪੀਂਘ ਅਸਮਾਨ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ। ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਣ ਮਿਣ ਖੋਲੋ, ਬਾਲਾਂ ਦੀ ਨਹਾਵੇ ਟੋਲੀ ਇਕ। ਰੱਬਾ ਰੱਬਾ ਮੀਂਹ ਵਸਾ, ਗਾਈ ਜਾਵੇ ਬੋਲੀ ਇਕ।

ਗਰਜ ਪਵੇ ਜਦ ਬੋਲਾ ਬੱਦਲ, ਕਿਆਮਤ ਬਣ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਫਿਰ ਕੰਨੀਂ ਹੱਥ ਲਗਾਉਂਦੇ, ਤਬਾਹੀ ਖੂਬ ਮਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਸਲਾਂ ਰੋੜ੍ਹੇ ਡੰਗਰ ਹੜ੍ਹਦੇ, ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹੀ ਜਾਵੇ ਉਹ। ਸਮੁੰਦਰ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਹੜ੍ਹ ਦਾ, ਕਹਿਰ ਕਮਾਈ ਜਾਵੇ ਉਹ। ਸਤਰੰਗੀ ਉਸ ਪੀਂਘ ਦੇ ਵਾਕਰ, ਕਈ ਰੰਗ ਲੈ ਕੇ ਸਾਵਣ ਆਉਂਦਾ ਕਿਧਰੇ ਸੋਕਾ ਕਿਧਰੇ ਡੋਬਾ, ਕਿਤੇ ਬਹਾਰਾਂ ਕਿਤੇ ਕਹਿਰ ਕਮਾਉਂਦਾ।

ਸਾਵਣ ਦੀ ਹੁਕ
ਸਾਵਣ ਰੁੱਤ ਸੁਹਾਈ ਅਤਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਭੈੜਿਆਂ ਫਰਜ਼ਾਂ ਫੜਿਆ। ਨ ਦਿਲ ਨੂੰ ਤਤਫਾ ਵੇ ਸੱਜਣਾ, ਕਿਤੇ ਛੇਤੀ ਫੇਰਾ ਪਾ ਦੇ ਸੱਜਣਾ।

ਬਰਸੇ ਛੰਮ ਛੰਮ ਪੈਣ ਫੁਹਾਰਾਂ, ਲਾਈ ਸੀਨੇ ਅੱਗ ਪਿਆਰਾਂ। ਠੰਢੀ ਠੰਢੀ ਪੌਣ ਵੇ ਸੱਜਣਾ, ਦੇਵੇ ਨ ਅੱਖ ਲੋਣ ਵੇ ਸੱਜਣਾ।

ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਘਨਘੋਰ ਘਟਾਵਾਂ, ਨੱਚਦੇ ਮੋਰ ਦੇਖ ਘਬਰਾਵਾਂ। ਸੀਨੇ ਉਠਦੇ ਲੋਰ ਵੇ ਸੱਜਣਾ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਚਿਤਚੋਰ ਵੇ ਸੱਜਣਾ।

ਉੱਤੋਂ ਵਰ੍ਹਦਾ ਠੰਢਾ ਵੇ ਪਾਣੀ, ਅੱਗ ਲਾਂਦਾ ਸੀਨੇ ਵੇ ਜਾਣੀ। ਡੋਲੇ ਤਨ ਦੀ ਤਾਣੀ ਵੇ ਸੱਜਣਾ, ਕੰਬੇ ਜਿੰਦ ਨਿਮਾਣੀ ਵੇ ਸੱਜਣਾ।

ਅਤਿਆ ਤੈਥੋਂ ਕਿੱਵ ਲੁਕਾਵਾਂ, ਜਿੰਦ ਚਾਹੇ ਬਣਜਾਂ ਪੁਛਾਵਾਂ। ਤੂੰ ਹੈਂ ਮੈਡਾ ਧਾਰ ਵੇ ਸੱਜਣਾ, ਦੋਵਾਂ ਜਿੰਦ ਮੈਂ ਵਾਰ ਵੇ ਸੱਜਣਾ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਘੋਰ ਵਿਤਕਰਾ

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਕੂਕਾਦਾ ਮਰ ਗਿਆ, 'ਪੰਜਾਬ ਸਿਆ! ਬੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾ ਬੋਲੀ' ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਬਾਰੇ ਕੇਂਦਰੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਚਿੰਨੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜੋ ਹੁਣ ਵੀ ਉਹਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਚੋਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ। ਤੀਹ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਇਕ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, 'ਦੁੱਖ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ' ਉਹਦਾ ਤੌਤਸਾਹ ਸੀ ਕਿ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ਜੇ ਸੋਕੇ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਤਾਂ ਹੜ੍ਹ ਸਮੇਂ ਮੁਸੀਬਤ ਤੇ ਮੌਤ ਹੈ। ਤਦੋਂ ਰਾਇਪੋਰੀਅਨ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਿਆ ਉਹਦੇ ਹੀ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵਗਦੇ ਹੋਣ। ਇਹ ਅਨਿਆਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਇਪੋਰੀਅਨ ਰਾਜ

ਪ੍ਰੋ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 647-785-1661

ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਤਾਂ ਭੋਗੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਆਪਣੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਦੇਈ ਜਾਵੇ। ਸਤਲੁਜ, ਬਿਆਸ, ਰਾਵੀ ਤੇ ਘੱਗਰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਲੱਖਾਂ ਏਕੜ ਉਪਜਾਊ ਜ਼ਮੀਨ ਮੱਲੀ ਬੈਠੇ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਕੋਈ ਲੇਖਾ ਨਹੀਂ। ਉਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਫਸਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਘਰ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦੇ ਤੇ ਨਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਖਾਨਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਉਤੋਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਰਬ-ਖਰਬਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਇਸ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਤਦੋਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਨਾਨ ਰਿਪੋਰੀਅਨ ਰਾਜ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਵੰਡਾਉਣ ਜਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਰਤਣ ਦਾ ਮਾਰਕਿਟ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਲ ਤਾਰਨ। ਰਾਇਪੋਰੀਅਨ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੰਗਾ ਨਗਰ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਗੰਗ ਨਹਿਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਤਾਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕਿਧਰਲਾ ਨਿਆਂ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ ਯਾਨੀ ਪੱਥਰ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੁੱਲ ਵੇਚੇ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ਮੁਫਤ ਵਰਤੇ। ਜੇ ਕੋਲੇ ਦੀਆਂ ਖਾਣਾਂ ਵਾਲਾ ਰਾਜ ਕੋਲਾ ਵੇਚਦਾ, ਤੇਲ ਦੇ ਖੁਹਾਂ ਵਾਲਾ ਤੇਲ, ਜੰਗਲ ਵਾਲਾ ਜੰਗਲ, ਧਾਤਾਂ ਵਾਲਾ ਧਾਤ ਤਾਂ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਘੇਰੀ/ਬੰਬੀ ਦਰਿਆ ਤੇ ਨਾਲੇ ਵਗਦੇ ਹੋਣ ਉਹ ਪਾਣੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਵੇਚਣ?

ਦਰਿਆਵਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਅਕਸਰ ਹੜ੍ਹ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਜਾਨ ਮਾਲ ਦੀ ਤਬਾਹੀ

ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੜ੍ਹ 'ਚ ਬੰਦੇ ਮਰਦੇ, ਪਸ਼ੂ ਰੁੜ੍ਹਦੇ, ਮਕਾਨ ਢਹਿੰਦੇ, ਸੜਕਾਂ ਟੁੱਟਦੀਆਂ, ਪੁਲ ਡਿੱਗਦੇ, ਸੇਮ ਹੁੰਦੀ, ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਬਹਿੰਦੇ ਤੇ ਫਸਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਹੜ੍ਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਲੱਗੀਆਂ ਲਾਗ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਵੱਖ ਲੈ ਬਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਹੀਆਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ਮੁੜ ਉਸਾਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਸੂਲੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤਕ ਘਾਟੇ ਪੂਰੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਦੇਣ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਅਧਿਕਾਰ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਹੱਤਪਣ ਨੂੰ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਤਕ 1947 ਦਾ ਮਹਾਂ ਦੁਖਾਂਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਿਆ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਤਸੀਹੇ ਸਹੇ, ਜੇਲ੍ਹੀ ਗਏ ਤੇ ਕਾਲੇਪਾਣੀਆਂ 'ਚ ਉਮਰਾਂ ਗਾਲੀਆਂ, ਫਾਂਸੀਆਂ

ਚੰਡੀਗੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਇਨਾਮ! ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ 'ਆਜ਼ਾਦੀ' ਦੀ ਕੀਮਤ ਤਾਰਦਿਆਂ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ 67 ਲੱਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਛੱਡੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਸੋਜ਼ੂ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਬਦਲੇ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ 47 ਲੱਖ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਬਰਾਨੀ ਸੀ।

ਮੀਂਗ ਨਹੀਂ ਪਏ। ਪਰ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਹੋਈ ਭਾਰੀ ਬਾਰਸ਼ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਤੇ ਨਦੀਆਂ- ਨਾਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹੀ ਤਬਾਹੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਚਿੱਤ-ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਖੜ੍ਹੇ ਪੈਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਰਬ-ਖਰਬਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਰਥਿਕ ਪੈਕਟ ਦੇਵੇਗੀ? ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰ ਕੀਤੇ ਮੌਤੇਗੀ? ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਲਏ ਗਏ ਇਲਾਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪਰਤਾਏਗੀ? ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਬਹਾਲ ਕਰੇਗੀ? ਵੱਡੀ ਸਨਅਤ ਖ਼ਾਸਕਰ ਐਗਰੋ-ਇੰਡਸਟਰੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗੀ? ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਪਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇਵੇਗੀ? ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਰਾਇਲਟੀ ਦੁਆਇਗੀ? ਹੜ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕਰਨ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਕਰਵਾਏਗੀ? ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਹੜ੍ਹ ਦਾ ਪ੍ਰਕੋਪ ਮੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਲੇਮਾਨਕੀ ਹੈਡਵਰਕਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੱਧੇ ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਭੁੱਬਣ ਤੋਂ ਰੁੜ੍ਹਨੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ। ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਪਰ ਏਧਰ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਚਾਲੀ ਪੰਜਾਹ ਫੁੱਟ ਉੱਤੇ ਭਾਖੜੇ ਡੈਮ ਦੇ ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪਿੰਡ ਭੁੱਬਣੋਂ ਨਾ ਬਚ 'ਜੇ!

ਵਰਨਾ ਕਰਜ਼ਈ ਹੋਇਆ ਰਾਜ ਹੋਰ ਕਰਜ਼ਈ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਤਾ ਅਨਿਆਂ ਹੈ ਕਿ ਸੋਕੇ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਵੇਲੇ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣਾ ਪਾਣੀ ਆਪੇ ਸਾਂਭੋ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨਹਿਰਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰੀ ਡੰਡੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਚਿੱਠ! ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਧਰੋਹ ਕਮਾਉਂਦੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਪੂਰੇ ਇਲਾਕੇ ਨਾ ਦਿੱਤੇ, ਫਿਰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੌਪ ਲਈ, ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਖੋਹ ਲਿਆ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਰਾਜ ਅਧਿਕਾਰ ਡਿੱਕੇ ਟੰਗ ਦਿੱਤੇ, ਟੈਕਸਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਾਣੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ। ਗੱਲ ਕੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਚੁੰਡਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਗਈ। ਨਾ ਪੰਜਾਬ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰ ਦਾ ਸੁਤੰਤਰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਿਆ

ਦੇ ਰੱਸੇ ਚੁੰਮੇ ਤੇ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਉਹਦੀ ਕਦਰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਲਟਾ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਧੱਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਚਾਲਾਂ ਕੁਚਾਲਾਂ ਚੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਵਸਦੇ-ਰਸਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਉਜੜ ਕੇ ਮਰਦੇ-ਖਪਦੇ ਤੇ ਅਸਮਤਾ ਲੁਟਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦਸ ਲੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨਿਆਈ ਮੌਤੇ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਹਮਦਰਦੀ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕੀ ਦਿੱਤਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ? ਉਲਟਾ ਲਾਹੌਰ, ਫਿਰ ਸ਼ਿਮਲੇ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤੋਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਰਵੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਕਰਾਰ ਸੀ ਕਿ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਿਥੇ ਗਏ ਉਹ ਇਕਰਾਰ? ਉਲਟਾ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਦਸ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਗੁੱਝੀ ਚਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਾ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਨਾ ਕਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ

ਦੁਹਰਾ ਘਾਟਾ ਸੀ। ਜੇ ਵਣਜ-ਵਪਾਰ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਘਰ-ਬਾਰ ਓਧਰ ਛੱਡਿਆ, ਏਧਰ ਉਹਦਾ ਔਧਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਫਰ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਮੁੜ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ। ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿੱਲੀ ਤੇ ਦਿਆਲਤਾ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਈ। ਪਰ ਆਫਰੀਨ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਕਿ ਉਜੜ-ਪੁੱਜੜ ਜਾਣ ਤੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਕਦੇ ਭਿਖਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣੇ। ਵੈਸੇ ਕੇਂਦਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਰਿਹਾ। ਕੇਂਦਰ ਕਦੇ ਗਿਣਾਵੇ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੀ ਕੀ ਹੈ? ਉਲਟਾ ਪੰਜਾਬੀ ਗਿਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੁੱਖੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਵਿੱਡ ਭਰਿਆ, ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਿਆਂ ਬੇਅੰਤ ਲਹੂ ਡੋਲਿਆ ਤੇ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਿਰ ਦਿੱਤੇ। ਫੜਾ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਧੱਕੇ ਸਹਿਣੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਖੋਹਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤ ਵੇਖ ਲਓ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕੋਈ ਬਹੁਤੇ

ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਖਹਿਬੜਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ, ਕੋਝੀਆਂ ਸਿਆਸਤਾਂ ਛੱਡ ਦਿਓ ਹੁਣ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰੇਕ ਵਾਸੀ, ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ, ਬੁਧਿਆਨਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਜਾਗਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਜਾਗੋ ਤੇ ਹੋਰ ਲੁੱਟੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚੋ! ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੋ ਤੇ ਵੇਖੋ ਕਿ ਕੌਣ ਤੁਹਾਡਾ ਦਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕੌਣ ਬੇਦਰਦ? ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਲੱਖ-ਕਰੋੜਾਂ ਟਨ ਅਨਾਜ ਤੇ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਤੋਂ ਦੇ ਭਾਅ ਲੁੱਟਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਪਈ ਬਿਪਤਾ ਸਮੇਂ ਅੱਖਾਂ ਫੇਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਕੀ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਰ ਖਰੀਦ ਬਸਤੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ? ਲਾ ਦੀ ਘੜੀ ਤਾਂ ਹਕੀਕਤ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਦਿੱਲੀ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਹਿਤ ਵਧੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ। ਬਾਰਡਰ ਦੇ ਸਤਾਏ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੀ ਐ? ਰੁੜ੍ਹਦਾਰੇ ਤਾਂ ਪਿਆ ਰੁੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ, ਗਰਕਦਾ ਤਾਂ ਪਿਆ ਗਰਕੀ ਜਾਵੇ!

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾੜ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਲਕਤੀਆਂ ਕਢਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਨੇ। ਜਿੱਧਰ ਵੇਖੋ, ਪਾਣੀ ਹੀ ਪਾਣੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਜਾਨਾਂ ਲੈ ਗਿਆ ਇਹ ਆਪ ਮੁਹਾਰਾ ਪਾਣੀ। ਲੋਕਾਂ ਲਈ 'ਹੋਣੀ' ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਇਹ 2023 ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਜੜ ਗਿਆ ਹੈ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਿਸ ਮਾਲਵੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਏਧਰ ਹਾਲੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੜੀ ਬੱਚਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਡੋਬੂ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਡੁੱਬੇ ਹਨ। ਹੜ੍ਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ ਆਣ ਕੇ ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ

ਨਿੰਦਰ ਘੁਗਿਆਣਵੀ
ਫੋਨ: 94174-21700

ਚਰਚਾ ਵੀ ਨਾ ਮਾਤਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਦੋਂ, ਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅੱਧੇ ਪਰਖੇ ਤੇ ਦੱਬਿਆ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਜੇ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਪਲ-ਪਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਖੈਰ! ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਹੜ੍ਹ 1965 ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣੋਂ ਬਚ ਗਿਆ ਸੀ ਉਦੋਂ ਵੀ। ਫਿਰ 1988-89 ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ, ਉਦੋਂ ਮੇਰੀ ਉਮਰ 8 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੀ। ਬਾਰਡਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵੀ

ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਕੌਣ ਲਾਵੇ!

ਪਾਣੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਬਹੁਤੀ ਬੱਚਤ ਹੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਕੁ ਜਿਹੇ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਬੰਦਾ ਕਿੱਕਰ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਕਿੱਕਰ ਉਤੇ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਸੱਪ ਨੇ ਡੰਗ ਲਿਆ ਤੇ ਆਖਿਰ ਉਹ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਉਸ ਬੰਦੇ ਦੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਡੁੱਬਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਖੇਤਾਂ 'ਚੋਂ ਸੱਪ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਏ ਸਨ। ਸੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁੱਡਾਂ ਵੀ ਪਾਣੀ ਪੀ ਗਿਆ ਸੀ। ਖੇਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਮੁਸ਼ਕ ਮਾਰਦਾ ਸੀ, ਚੂਹੇ ਤੇ ਬਿੱਲੀਆਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪਸ਼ੂ ਵੀ ਮਰੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਟਿਆ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਮਰੇ ਕੱਚੇ ਸਨ। ਛੱਤਾਂ ਸਤੀਰਾਂ ਤੇ ਕਾਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਨ। ਛੱਤਾਂ ਤ੍ਰਿਪ ਤ੍ਰਿਪ ਚੋਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਘਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਨੇ ਬੱਠਲ ਬਾਲਟੀਆਂ ਚੋਂਦੇ ਪਾਣੀ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਪਾਣੀ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਵਾਹ ਨਾ ਚੱਲੀ। ਪਾਣੀ ਨੱਕ 'ਚ ਦਮ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਸਾਡੀ ਕੱਚੀ ਕੰਧ ਧੜੇਹ ਕਰ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਈ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਡਰ ਗਏ। ਮੇਰੀ ਮਾਸੀ ਦਾ ਘਰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ

ਕਮਰੇ ਪੱਕੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਮੰਜੇ ਬਿਸਤਰੇ ਚੁੱਕੇ ਤੇ ਮਾਸੀ ਕੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਲਈ। ਕਈ ਦਿਨ ਮੀਂਹ ਫਿਰ ਵੀ ਨਾ ਹਟਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁੱਖਾਂ ਸੁੱਖੀਆਂ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕਦੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੇਗਾ ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ? ਇਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਕਿਰਨ ਲਿਸ਼ਕੀ, ਤਾਂ

ਵਗੈਰਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਪੀਤੇ ਖੇਤਾਂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਮੋਹਰਾ ਬਿਲਕੁੱਲ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਤਾਏ ਰਾਮ ਨੇ ਗੱਡੀ ਬੋਤੀ ਜੋਤੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਖੇਤ ਨੂੰ ਗਏ। ਖੇਤ ਪਛਾਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੇ। ਤਾਇਆ ਬੜਾ ਉਦਾਸ ਹੋਇਆ। ਵੱਟਾਂ, ਬੰਨੇ ਤੇ ਖਾਲੇ ਸਭ ਮਿਟ ਗਏ ਸਨ। **2023 ਦੇ ਹੜ੍ਹ:** ਇਸ ਵਾਰੀ ਦੇ ਆਏ

ਲੋਕ ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਦੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਾਣੀ ਸੁੱਕਣ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਲੋਕ ਖੇਤ

ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਖਿਰ ਦੋਸ਼ ਕਿਸਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਅਜੋਕੇ

ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਜੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਕਰਨੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟ ਰਿਹਾ? ਕੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਢੁੱਕਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ? ਕੀ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਕਸੂਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਿਸਾਬ ਸਿਰ ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ? ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਲੋਕ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਕ ਖਬਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਉਦਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨੇਤਾ ਲੋਕ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਬਿਪਤਾ ਪਾਈ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਿਆਸੀ ਰੋਟੀਆਂ ਸੇਕਣ ਲਈ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਲੜ ਭਿੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਜੋਤੋਮਾਜਰਾ ਤੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬੇਟੀ ਜੈਇੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ 'ਤੂੰ ਤੂੰ ਮੈਂ ਮੈਂ' ਕਿਓਂ ਹੋਈ? ਕੀ ਇਹੋ ਮੌਕਾ ਲੱਭਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ? ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਕਟਮਈ ਸਮੇਂ ਏਕਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹਿਸਣ ਦੀ, ਜਾਂ ਫੋਕੀ ਵਾਹ ਵਾਹ ਖੱਟਣ ਦੀ। ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ ਦਾ ਪੰਨਾ ਲਿਖਦਿਆਂ ਮੈਂ ਬੇਹੱਦ ਉਦਾਸ ਹਾਂ। ਰੱਬ ਖੈਰ ਕਰੇ!

ਲਾਲ ਟਮਾਟਰ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਰੰਗ ਪੀਲੇ

ਵਿਅੰਗ

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜਦ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਨਿੱਬੂ ਦੇ ਰੇਟ ਅੰਬਰ-ਛੁਹਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਲੋਕੀਂ ਲਾਲ-ਪੀਲੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਸਾਡੀ ਦਿਲਚੁਸ਼ਾ ਸਾਡਾ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਪਿੱਟ-ਸਿਆਪਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ ਕਿ 'ਰਸੀਆ ਨਿੱਬੂ ਲਿਆ ਦੇ ਵੇ ਮੇਰੇ ਪੈਂਦੀ ਕਲੇਜੇ ਪੀੜ', ਅਤੇ ਐਤਕੀਂ ਲਾਲ ਟਮਾਟਰ ਨੇ ਸਭ ਦੇ ਰੰਗ ਪੀਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ! ਬਸ ਰੰਗ ਉਡਾ ਈ ਛੱਡੋ ਹਨ!

ਅੱਜ (12 ਜੁਲਾਈ) ਨੂੰ ਜਦ ਮੈਂ ਇਹ ਲੇਖ ਲਿਖ

ਪ੍ਰੋ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗੰਡਮ
ਫੋਨ: 98766-55055

ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂ 'ਚੈਰੀ ਟਮਾਟਰ' ਦਾ ਭਾਅ ਹੀ 280 ਰੁਪਏ ਕਿਲੋ ਹੋ ਗਿਆ! ਇਹ ਟਮਾਟਰ 'ਚੈਰੀ' ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਨਿਕੁਠ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਆਮ ਔਸਤ ਆਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਟਮਾਟਰ ਇਸ ਦੇ 4 ਟਮਾਟਰਾਂ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ (ਵੱਡ-ਆਕਾਰੀ 5-6 ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ)।

ਸਾਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ (70 ਪਲੱਸ) ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਕਦੀ ਸੇਬ ਦਾ ਨਾਮ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਦੇਖਣਾ ਤਾਂ ਭਲਾ ਕੀ ਸੀ। ਸੋ, ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਗੋਭਲੂ ਜਿਹੇ, ਲਾਲ ਗਲ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ 'ਟਮਾਟਰ ਵਰਗਾ ਲਾਲ' ਕਹਿ ਕੇ ਵਡਿਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਆਹ 'ਏ ਫਾਰ ਐਪਲ' ਵਾਲੀ ਪੁਜਾਤੀ ਤਾਂ ਦਹਾਕਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਆਈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ 'ਉਤਾ ਉਨ, ਐਤਾ ਅਨਾਰ' ਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਬਚਪਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਕਦੀ

ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸੇਬ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਿਆ। ਖੈਰ, ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ? ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸੇਬ ਵਰਗਾ ਤਾਂ ਕੀ, ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਰੰਗ ਵੀ ਤਵੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਵਰਗੇ!

ਪਰ ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਟਮਾਟਰ ਘਰ ਘਰ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਨਲਕੇ ਲਾਗਲੀ ਖੋੜੀ ਜਿਹੀ ਥਾਂ ਉਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬੀਜ ਦਈਦਾ ਸੀ। ਮੂਲੀ, ਮਿਰਚ ਆਦਿ, ਜੋ ਇਸ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਹੀ ਹਨ, ਵੀ ਉਹੀ ਉਗਾ ਲਈਦੀਆਂ ਸਨ। ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਿਸਾਨ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬੀਜਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਬੜੀ ਨਿਗੂਣੀ ਜਿਹੀ, ਆਮ ਜਿਹੀ ਸਬਜ਼ੀ ਜਾਂ ਸਬਜ਼ੀ-ਭਾਜੀ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ੈਅ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਟਮਾਟਰ ਤਾਂ ਫਲ ਹੈ, ਸਬਜ਼ੀ ਨਹੀਂ!

ਤੇ ਹੁਣ ਆਮ ਸੇਬ ਨਾਲੋਂ ਟਮਾਟਰ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋਈ ਬੈਠੇ! ਗਰੀਬ ਨੇ ਤਾਂ ਭਲਾ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕੀ ਖਾਏ, ਨਿਮਨ ਮੱਧ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਆਸਮਾਨ-ਛੂੰਹਦਾ ਭਾਅ 'ਅਫ਼ੋਰਡ' ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਟਮਾਟਰ ਹੁਣ 'ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਟਮਾਟਰ ਸਾਹਿਬ' ਬਣ ਗਏ ਹਨ! 'ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ.' ਹੋ ਗਏ ਹਨ! ਹੋ ਸਕਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਗਿਫਟ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ! ਹੜ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੇਟ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੋਰ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੈਕਟਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰ ਕੇ ਨਕਲੀ ਕਿੱਲਤ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਟਮਾਟਰ ਨੂੰ 'ਟਮਾਟਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਬਚਨ 'ਟਮਾਟੇ' ਸੀ। ਮੈਂ ਜਦ ਸ਼ਬਦ-ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ 'ਚੋਂ ਟਮਾਟਰ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ 'ਟਮਾਟੇ' ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੈ, ਬਸ ਐਨਾ ਕੁ ਫਰਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ 'ਟੋਮਾਟੋ' ਹੈ! ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਈ ਹੋਰ ਰੋਚਕ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ।

ਕੋਲਿਨਜ਼ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ, ਔਕਸਫੋਰਡ ਲੈਂਗੁਏਜਿਜ਼ ਅਤੇ ਵਿਕੀਪੀਡੀਆ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਟੋਮੈਟੋ (ਟਮਾਟਰ) ਨਾਹੁਆਟਲ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਟੋਮੈਟਲ' ਤੋਂ ਫਰਾਂਸਿਸੀ, ਸਪੇਨੀ ਅਤੇ ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ 'ਟੋਮਾਟੋ' ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ 'ਚ ਪੁੱਜਾ। ਟਮਾਟੋ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਫੁੱਲਿਆ ਫਲ,

ਮਾਰ ਮਾਰ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁਆਦ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਤੁਰਸ਼ ਹੁੰਦਾ। ਟਮੈਟੋ ਸੂਪ ਤਾਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ। ਸਲਾਦ ਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹੈ।

ਟਮਾਟਰ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਪੱਛਮੀ-ਦੱਖਣੀ ਅਮੈਰਿਕਾ, ਮੈਕਸੀਕੋ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਅਮੈਰਿਕਾ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਦੇ

ਮੋਟੀ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਭਾਰਾ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਟਮਾਟਰ ਹੈ ਤਾਂ ਫਲ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਯਾਰੀ ਸਬਜ਼ੀਆਂ-ਸਲਾਦਾਂ-ਸੂਪਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਾਮ 'ਸੋਲੇਨਮ ਲਾਈਕੋਪਰਸੀਕਮ' ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ 'ਸੋਲੇਨੇਸੀ' ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੋਟੈਨੀਕਲੀ 'ਬੇਰੀਜ਼ ਫਲ' ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤੋਂ ਜਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪ ਵੀ ਸਬਜ਼ੀ ਵਜੋਂ ਪਕਾ ਕੇ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਟਮਾਟਰ ਕੱਟ ਕੇ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਲੂਣ ਭੁੱਕ ਕੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਚਟਖਾਰੇ

ਜੰਗਲੀ ਪੁਰਖੇ ਮਟਰ ਆਕਾਰ ਦੇ ਸਨ। ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਫਰਾਂਸ, ਇਟਲੀ ਤੇ ਉਤਰੀ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸ਼ਿੰਗਾਰਦਾਰ ਪੌਦੇ (ਔਰਨਮੈਂਟਲ ਪਲਾਂਟ) ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਸਬਜ਼ੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 'ਐਜਟੈਕਸ' ਅਤੇ 'ਮੋਸੋਆਮੈਰਿਕਾ' ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਰਤਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਫਲ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਵੀ ਤੇ ਪਕਾ ਕੇ ਵੀ ਖਾਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਐਜਟੈਕਸ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ

ਪ੍ਰਵਾਸੀ, ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਤੇ ਦੇਸੀ

ਹਰ ਸਾਲ ਜਦ ਵੀ ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵਾਂ ਤਦ ਲਾਗੇ-ਚਾਗੇ ਦੇ ਬਾਹਰੋਂ ਗਏ ਹੋਏ ਹੋਰ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਲਣ ਵੇਲੇ ਅਕਸਰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਛੁੱਟੀ ਆਏ ਹੋ ਜੀ? ਉਹ ਜਦ ਕਹਿਣ ਕਿ ਦੋ ਜਾਂ ਚਾਰ 'ਵੀਕ' ਲਈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਰਦਾ ਕਿ ਭਰਾਵੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਵੀਕਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਐ! ਤਾਂ ਕਿ 'ਖੋਰ੍ਹ-ਪੁੱਟ ਮੀਡੀਏ' ਵਲੋਂ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਬਿਠਾਏ ਗਏ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਸੱਚ-ਝੂਠ ਦਾ ਆਪਾਂ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਦ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰੀਏ!

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ 'ਦੁਪਾਲ ਪੁਰ'
ਫੋਨ: 1-408-915-1268

ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਭਾਵੇਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਾਲਾ 'ਦੇਸ ਵਸੋਬ' ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਪਰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੀ ਕਹਿ ਲਓ ਕਿ ਮੈਂ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਸਾਲ ਕਈ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ! ਸਾਈਕਲ ਜਾਂ ਸਕੂਟਰ ਮੇਰੀ ਮਨਭਾਉਂਦੀ ਸਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ! ਪਹਿਲੇ ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ ਵਾਂਗ ਬੀਤੇ ਵਰ੍ਹੇ 2022 ਦੇ ਦਸਹਿਰੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 2023 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਤੱਕ ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੁਪਾਲ ਪੁਰ ਰਿਹਾ। ਐਤਕੀਂ ਘਰ ਦੀ ਸਾਫ ਸਫਾਈ, ਦਰਖਤਾਂ

ਦੀ ਕਾਂਟ-ਫਾਂਟ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਬਰੀਚੀ ਵਿਚ ਵੇਲ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਬੀਜ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਯੂ.ਪੀ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਦੇਸੀਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਵਾਹ ਬਹੁਤ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਜਾਂ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਰਤੋਂ-ਵਿਹਾਰ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਪਰ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਲੰਬਤਾਂ ਦਾ ਭਈਆ ਕਹਿੰਦਾ-

'ਏ ਸ਼ਰਦਾਰ ਜੀ, ਹਾਲੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਰਹਿੰਦੀ ਆ?'

ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਐ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਮੁਲਕ, ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀ 'ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ' ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਦਾ ਬਾਸ਼ਿਦਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਮੈਂ 'ਸੈਕਲ' ਉੱਤੇ ਘੁੰਮਦਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ!

ਸੰਗਰਾਂਦ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਕੁੱਝ ਰਸਦਾਂ-ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਦੇਗ ਵਾਸਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਮਾਇਆ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਜੀ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਕਤਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਤਾਰੀ ਖੋਚਾ ਮਾਜ਼ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਥਾਨ ਦੇ ਕੋਲ ਮੇਜ਼ ਉਪਰ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਪਈ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਤੇ ਮਾਇਆ ਆਪੇ ਈ ਲਿਖ ਦੇਵਾਂ।

ਆਪਣਾ ਵੇਰਵਾ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਮੈਂ ਕਾਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਨਾਂਵਾਂ ਵਾਲੀ ਸੂਚੀ ਦੇਖੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ 'ਕਿਸ਼ਨਾ ਦੇਵੀ, ਰਾਮ ਭਜ, ਨਰੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਅਤੇ ਸ਼ੰਕਰ ਕੁਮਾਰ' ਵਰਗੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰੇ ਨਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਇਹ ਸੱਜਣ ਕੌਣ ਹੋਏ? ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਅਪਣੱਤ ਤੇ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਬਿਹਾਰੀ ਲੋਕ ਲੰਬੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਹਰ ਸੰਗਰਾਂਦੇ ਇਕੱਤੀ

ਇਕੱਠੇ ਜਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਵੱਧ ਮਾਇਆ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਬੰਦੇ ਕੰਮਾਂ 'ਤੇ ਗਏ ਹੋਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਬਾਰਾਂਮਾਹ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣਨ

ਜ਼ਰੂਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ!

ਸਾਡੇ ਘਰੋ ਝਾੜੂ-ਪੋਚਾ ਲਾਉਣ ਆਉਂਦੀ ਬਿਹਾਰੀ ਬੀਬੀ ਇਕ ਦਿਨ ਕੰਮ ਕਾਰ ਨਿਬੋਤ ਕੇ ਸਾਡੀ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਅਖੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਕੱਲ੍ਹ ਕੋ ਹਮ ਨਹੀਂ ਆਏਗੇ। ਨੂੰਹ ਵਲੋਂ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਹ ਬੋਲੀ-

'ਵੋਹ ਜੇ ਬਾਗ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂਦਵਾਰਾ ਹੈ ਨਾ, ਕੱਲ੍ਹ ਕੋ ਉਨਹੋਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋ ਟਰਾਲੀ ਮੇਂ ਬਿਠਾ ਕਰ ਇਧਰ ਉਧਰ ਘੁੰਮਨਾ ਹੈ.... ਹਮ ਸਭ ਕੋ ਕੱਲ੍ਹ ਟਰਾਲੀਓਂ ਮੇਂ ਬੈਠਨੇ ਕੋ ਲੀਏ ਬੋਲਾ ਹੈ ਉਨਹੋਂ ਨੇ!'

ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਦਸਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਬੀਬੀ ਵਲੋਂ 'ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ' ਦੀ ਦੱਸੀ

ਗਈ 'ਅਜੀਬ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ' ਸੁਣ ਕੇ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣ ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ! ਜੇ ਲਾਗਲੇ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰੇਗਾ।

ਉਸ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਾਹਾਂ ਤੇਰਾਂ ਟਰੈਕਟਰ-ਟਰਾਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਧੀਆਂ ਕੁ ਉਤੇ ਯੂ.ਪੀ ਬਿਹਾਰੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਸਜੇ ਬੈਠੇ ਸਨ! ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸਮੇਸੇ ਲੱਭੂ ਤੇ ਬਦਾਏ-ਭੁਜੀਏ ਦੇ ਡੂੰਠੇ ਛਕ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੇ ਪੱਲੀਬੀਨ ਦੇ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਵਾਧੂ ਸਾਮਾਨ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ!

ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਝਾੜੂ ਫੇਰ ਰਹੀਆਂ ਦੇਸੀ ਬੀਬੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਉਸੇ ਸ਼ਰਧਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ!

ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਚੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਬੇਟ ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੰਜ ਇੰਜਣ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਸੈਰ ਕਰਨ ਗਏ ਨੇ ਮੈਂ ਕੁੱਝ ਪੇਂਡੂਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ 'ਇਹ ਕੰਮ' ਭਈਆਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਐ? ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਏਡੇ ਵੱਡੇ ਲੈਵਲ ਦੀ ਚੋਰੀ ਭਈਏ ਨੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਵੀਰਾਂ!

ਲਾਗਲੇ ਪਿੰਡ ਮਝੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਿਆਂ ਇਕ ਹੋਰ ਜਾਣ ਮਿਲ ਪਿਆ ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ੋਂ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਕਈ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਯਾਰ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਹਰ ਵਾਰ ਨਵਾਂ ਸਾਈਕਲ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਕਿਸੇ ਭਈਏ ਨੂੰ ਫਰੀ ਦੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਵੀ ਏਦਾਂ ਹੀ ਕਰਿਆ ਕਰ!

ਉਗਾਈਆਂ।

ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਸਪੇਨ ਨੇ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ 'ਚ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਕਸੀਕਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਧੀਵਧ ਵੰਗ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ। ਕੁਝ ਸਰੋਤ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 500 ਪੂਰਵ ਈਸਾ ਵੇਲੇ ਟਮਾਟਰ ਦੱਖਣੀ ਮੈਕਸੀਕੋ ਵਿਚ ਉਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ! ਮੂਲ ਮੈਕਸੀਕਨ ਵਾਸੀ ਇਸ ਨੂੰ 'ਟੋਮੈਟਿਲੋ' ਸੱਦਦੇ ਸਨ ਜੋ ਟੋਮਾਟੋ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਰੋਤ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਟਮਾਟਰ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪੈਰੂ ਤੋਂ ਆਇਆ।

ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ 900 ਕਿਸਮ ਦੇ ਟਮਾਟਰਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਰਹਿੰਦਾ। ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।

ਹੁਣ ਤਾਂ ਟਮਾਟਰ ਕਈ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿੱਟੇ/ ਸਫੈਦ, ਪੀਲੇ, ਗੁਲਾਬੀ, ਬੈਗਣੀ ਰੰਗੇ ਟਮਾਟਰ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਰੰਗ ਵੀ ਹਨ।

ਇਹ ਸਿਹਤ ਲਈ ਬੜਾ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੱਕੇ ਟਮਾਟਰ 'ਚੋਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲਾਈਕੋਪੀਨ ਤੱਤ ਮਿਲਦਾ। ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਰਕਸ਼ਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੇ, ਪਾਚਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਹੱਡੀਆਂ, ਚਮੜੀ, ਵਾਲਾਂ ਆਦਿ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਫਾਇਦੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ।

1986 ਵਿਚ ਗਿੰਨੀਜ਼ ਬੁੱਕ ਆਫ ਰਿਕਾਰਡਜ਼ ਵਿਚ ਓਕਲਾਹੋਮਾ ਦਾ 3.5 ਕਿਲੋ ਭਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਟਮਾਟਰ ਦਰਜ ਹੈ (ਹੋ ਸਕਦੇ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਨਵਿਆਇਆ ਵੀ ਗਿਆ ਹੋਵੇ)।

ਪਰ ਐਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਨਿਕੁਠ ਜਿਹੇ ਟਮਾਟਰ ਦਾ ਰੇਟ ਸੁਣ ਕੇ ਲਾਲ ਲਾਲ ਟਮਾਟਰਾਂ ਨੇ ਸਭ ਦੇ ਰੰਗ ਪੀਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ! ਬਸ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਉਡਾ ਈ ਛੱਡੋ ਹਨ!

ਮੈਨੂੰ ਹਿਰਖ ਜਿਹਾ ਆਇਆ ਕਿ ਭਈਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਉਂ, ਕਿਸੇ 'ਆਪਣੇ' ਲੋੜਵੰਦ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਈਕਲ?

ਕਹਿੰਦਾ 'ਆਪਣੇ' ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲੈ ਭਰਾਵਾਂ! ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੈਂ ਫਲਾਣਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਗਿਆ। ਕੁੱਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਕੋਈ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਅਖੇ ਆਪਣਾ 'ਗਰੋਂਟ ਟਾਲਣ' ਲਈ ਉਹ ਸਾਨੂੰ 'ਲੋਹਾ ਦਾਨ' ਕਰ ਗਿਆ ਐ! ਉਹੀ ਸਾਈਕਲ ਉਨ੍ਹੀਂ ਕਿਸੇ ਭਈਏ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਪੈਸੇ ਵੱਟ ਲਏ!

ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲਾਗਲੇ ਕਸਬੇ ਜਾਡਲੇ ਲਾਗੇ ਸਤਕ ਕੱਢੇ ਫਲ ਫਰੂਟ ਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਸਾਮਾਨ ਖਰੀਦ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲੰਗੜੇਏ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਜਦ ਮੈਂ ਸਕੂਟਰ ਸਟਾਰਟ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਦੋ ਝੌਲੇ ਅਤੇ ਡੱਬਾ ਚੁੱਕੀ ਖੜ੍ਹੇ ਇਕ ਭਈਏ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਭਾਅ ਜੀ ਇਹਨੂੰ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ ਤੱਕ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਓਗੇ?

ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਪਿਛੇ ਬਿਠਾ ਲਿਆ। ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਖੇਤਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਲਈ ਰੋਟੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ! ਰੋਡ 'ਤੇ ਖੇਤਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸਕੂਟਰ ਰੁਕਵਾਇਆ ਤੇ ਉਤਰਨ ਲੱਗਾ ਡੱਬਾ ਤੇ ਝੌਲੇ ਮੇਰੇ ਮੋਹਰੇ ਨੂੰ ਕਰ ਕੇ ਬੋਲਿਆ-

'ਸ਼ਰਦਾਰ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲੈ ਤੁਸੀਂ ਵੀ?'

ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਕਾਹਲੀ ਵਿਚ ਸਾਂ ਪਰ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਏਨੇ ਮੋਹ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ 'ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ' ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗਲੇ ਭਰ ਆਏ! ਸਕੂਟਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਗਲਵਕੜੀ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ! ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਏਦਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖਿਲਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਕਿੱਥੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ?

"ਹਮਾਰੇ ਜੋ ਸ਼ਰਦਾਰ ਜੀ ਹੈ ਨਾ ਦੁਕਾਨ ਪੈ.... 'ਉਹ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲੱਗਾ-'..... ਵੋਹ ਜਬ ਖਾਣਾ ਖਾ ਰਹੇ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਸਮਯ ਦੁਕਾਨ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਗ੍ਰਾਹਕ ਆ ਜਾਏ.... ਵੋ ਉਸਕੋ ਪਹਲੇ ਯੇਹ ਜਰੂਰ ਕਹਤੇ ਹੈ-'ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲੈ ਪਾਜੀ'...!"

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚ ਫਿਜ਼ਿਕਸ ਵਰਗੀ ਖੁਸ਼ਕੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਾਵਿਕ ਰਵਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੱਚ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇੰਨੇ ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਬਜ਼ਰਗ ਅਗਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੱਚ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਾਵਿਕ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਸ਼ਾਹ-ਅਸਵਾਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਰਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਅੰਤਰੀਵੀ ਨਾਦ ਬਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ਫੈਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਫਰੋਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਘਰ ਉਦਾਸ ਹਨ

ਸ਼ਬਦ ਜੋਤ

ਡਾ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਲ
ਫੋਨ: 216-556-2080

ਤੇ ਰੋਸ਼ਨਦਾਨ ਵੀ ਹੁੰਦੇ। ਪਰ ਮਕਾਨ ਨੂੰ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਘਰ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਜਦ ਬੰਦ ਬੂਹੇ, ਖਿੜਕੀਆਂ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਦੁੱਬਕੀ ਹਵਾ ਸਾਹ ਲੈਣ ਤੋਂ ਵੀ ਆਤੁਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਘਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਬੋਤਰਤੀਬੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਖੰਡਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਘਰ ਨੂੰ ਰੋਣ ਲਾਉਂਦਾ। ਘਰ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੀ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਜਦ ਇਸਦੇ ਬੰਨੇਰਿਆਂ 'ਤੇ ਪਿਘਲੀ ਮੋਮ ਨੂੰ 'ਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਹੱਥ ਵੱਡੇ ਹੋ ਪ੍ਰਵਾਨ ਭਰ ਜਾਂਦੇ। ਬੰਨੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਕਦੇ ਉਹ ਦੀਵਾਲੀ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਬੰਨੇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਿਘਲੀ ਮੋਮ 'ਕੱਠੀ ਕਰ ਫਿਰ ਮੋਮਬੱਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਹੁਣ ਘਰ ਸੁੰਨਯ ਦੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਲੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਦੀਵਾ ਸਿਸਕਦਾ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਉਗ ਆਇਆ ਯਾਹ। ਚੌਕੇ ਵਿਚ ਪਸਰੀ ਹੈ ਬੋਰੋਣਕੀ। ਉਟੇ ਦੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ, ਆਟੇ ਦੀ ਚਿੜੀ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਨੂੰ ਤਰਸ ਗਈਆਂ ਨੇ। ਉਦਾਸ ਹੋਇਆ ਘਰ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜੇਹਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਜੇਹਾ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ? ਘਰ ਵਾਲੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਿਉਂ ਗਏ? ਘਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸਾਂ ਕਿ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਜਾਣਾ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ? ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਔਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 'ਕੇਰਾਂ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਫਿਰ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਣਾ।

ਦਰਅਸਲ ਘਰੇਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਕਦੇ ਮਨਫੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪੁਰਾਣੇ ਘਰ ਦੇ ਨਕਸ਼, ਨਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭਦਿਆਂ ਹੀ ਉਮਰ ਬੀਤ ਜਾਂਦੀ। ਘਰ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਤਰੀਵ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ। ਫਿਰ ਘਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਘਰ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਜਾਵੋਗੇ? ਸਿਰਫ਼ ਚੇਤੇ ਆਵੇਗੀ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਗਾੜ੍ਹੀ ਪਰਤ।

ਘਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੁਫ਼ਤਗੂ ਦਾ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋਣਾ, ਘਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਦੋਸਤੋ! ਘਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਮਿਲਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ। ਵਰਨਾ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮਕਾਨ ਬਣਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਮਕਾਨ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਬੜੀ ਜਲਦੀ ਤਿੜਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਧਾਂ ਵਿਚ ਵਿੱਥਾਂ, ਵਿਚਲਾਂ ਤੇ ਖੋੜਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕਬੂਤਰ ਆਲੂਣਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ।

ਘਰ ਉਦਾਸ ਹੁੰਦਾ ਜਦ ਛੱਤਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਜਾਲੇ ਦੇਖਦਾ ਜੋ ਵੈਰਾਨਗੀ ਦਾ ਸੂਲ ਬਣ ਘਰ ਦੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਡੁੱਬਾ ਉਤਰਦਾ। ਇਹ ਜਾਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਘਰ ਦੀ ਪਰੋਸ਼ਾਨੀ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਗੁੰਮ ਜਾਣ

ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ। ਘਰ, ਘਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ, ਸਾਲ-ਛਿਮਾਹੀ, ਬੱਧੋਰੁੱਧੇ ਜਾਂ ਚਾਈ-ਚਾਈ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ, ਘਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਨੇ। ਇਸ 'ਚ ਖਿਆਨਤ ਨਾ ਕਰੋ। ਘਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਗਿਲਦੇ ਰਿਹਾ ਕਰੋ।

ਘਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੀਕ ਯਾਦ ਹੈ ਜਦ ਉਹ ਸੱਖਣਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਭਰਿਆ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਘਰ, ਘਰ ਜੁ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਅੱਜ-ਕੱਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਵੀ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸੱਖਣਾ ਲੱਗਦਾ।

ਅੱਜ ਕੱਲ ਘਰ ਬਹੁਤ ਖਾਮੋਸ਼ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਬੋਣੇ ਜਹੇ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਘਰ ਨੂੰ ਟੋਟਿਆਂ ਵਿਚ ਤਕਸੀਮ ਕਰ ਲਿਵਿੰਗ ਰੂਮ, ਬੈਡ ਰੂਮ, ਪਾਰਟੀ ਰੂਮ, ਪਲੇਅ ਰੂਮ, ਗੈਸਟ ਰੂਮ ਤੇ ਬੀਅਰ ਬਾਰ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਤੋ ਟੋਟਿਆਂ 'ਚ ਵੱਡੇ ਜਾਣਾ, ਘਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅੱਖਰਦਾ ਹੈ।

ਘਰ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਜਦ ਘਰ ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ, ਪੀਜੀ ਹਾਊਸ, ਸੀਨੀਅਰ ਹੋਮ ਜਾਂ ਓਲਡਏਜ ਹੋਮ ਦਾ ਨਾਮਕਰਣ ਹੋ, ਘਰ ਦੇ ਅਰਥ ਹੀ ਗਵਾ ਬਹਿੰਦਾ। ਘਰ ਹੁਣ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਘਰ ਨੇ ਉਹ ਵੇਲੇ ਦੇਖੇ ਜਦ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਾਂ ਥੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੇਲੇ ਘਰ ਆਣ ਵੜਦਾ। ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਤਪਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਪਰਾਤ 'ਚ ਆਟਾ ਭੁੜਕਦਾ। ਘਰ, ਘਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ। ਘਰ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਦਾ ਆਣ-ਜਾਣ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹਮਜੋਲੀ ਅਕਸਰ ਹੀ ਚੁੱਪ ਚੁਪੀਤੇ ਘਰ ਆਣ ਵੜਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੌਰਗੁਲ ਘਰ ਦੀ ਫਿਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੰਗਸ਼ੀਲ ਬਣਾ, ਇਸਦੇ ਮੁਖੜੇ ਨੂੰ ਸੂਹਾ ਤੇ ਰੌਤਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਖੇਡਣਾ, ਹੱਸਣਾ, ਰੋਣਾ, ਰੁੱਸਣਾ ਅਤੇ ਮੰਨਣਾ, ਘਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਘਰੇਗੀ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਇਹੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਏ ਘਰ ਯਾਰੇ। ਜਦ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਘਰ 'ਚ ਨਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਘਰ ਦਾ ਚੁੱਪ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੁੰਦਾ। ਸੱਚ! ਹੁਣ ਘਰ ਤਾਂ ਉਦਾਸ ਹੀ ਆ। ਹੁਣ ਘਰ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਿਰਫ਼ ਤਾਬੂਤ ਬਣੇ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਤੰਗਦਿਲੀ 'ਚ ਸਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਉਂਕੇ ਰਹੇ। ਜਦ ਘਰ ਵਾਲੇ ਹੀ ਸਿਉਂਕੇ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪੈਣ ਤਾਂ ਘਰ ਮਾਤਮੀ ਚੁੱਪ ਹੋਛਾਉਣ ਲੱਗਦਾ। ਇਹੀ ਮਾਤਮੀ ਚੁੱਪ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਵੱਸਦੀ ਹੈ।

ਘਰ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਏ ਯਾਰੇ।

ਘਰ ਨੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੀ ਹੋਣਾ ਸੀ ਜਦ ਇਸਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਬੂਹੇ, ਹਰ ਕਮਰੇ ਤੇ ਅਲਮਾਰੀ ਦੀ ਤਾਲਾ ਬੰਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਗਵਾਚੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਘਰ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਦੇ ਹੋਣ। ਤਾਂ ਸੱਚੀ ਮੁੱਚੀ ਘਰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਿੜਕਣ ਲਈ, ਟੁੱਟਣ ਲਈ ਤੇ ਖੰਡਰਾਤ ਬਣਨ ਲਈ ਤੇ ਫਿਰ ਰੇਜ਼ਾ ਰੇਜ਼ਾ ਹੋ ਕੇ ਭੁਰਨ ਲਈ।

ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਇਹੀ ਉਦਾਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਹਰ ਨੁੱਕਰ, ਖੂੰਝੇ, ਛੱਤਾਂ, ਬੰਨੇਰਿਆਂ, ਕੰਧਾਂ, ਕੌਲਿਆਂ, ਓਟਿਆਂ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ 'ਚੋਂ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ। ਜਦ ਘਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕੁਲਹਿਣੀ ਰੁੱਤ ਹੀ ਨਿਗਲ ਲਵੇ ਤਾਂ ਘਰ ਦਾ ਬਚਦਾ ਹੀ ਕੀ ਏ। ਘਰ ਦਾ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਜੀਅ ਏ। ਮਰੇ ਹੋਏ ਘਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਘਰ ਵੀ ਦਫ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਅਜੋਕੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਬਰਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਵੱਸਦੀ ਏ।

ਘਰ ਅਨਾਥ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਘਰ ਨੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਦੋ ਜੀਆਂ ਤੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸਿਰਜਣਾ ਸਫ਼ਰ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਹੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਜਦ ਪ੍ਰਵਾਜ਼ ਭਰ ਗਏ ਬੋਟ ਹੀ ਪਰਤ ਕੇ ਨਾ ਆਉਣ ਤਾਂ ਮਾਪੇ ਯਤੀਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਯਤੀਮ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਰਹਿ ਘਰ ਅਨਾਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਅਨਾਥ ਹੋਏ ਘਰ ਦਾ ਵਕਤ ਅਤੇ ਵਖਤ ਦੀ ਮਾਰ 'ਚ ਮਲੀਆ ਮੇਟ ਹੋ ਜਾਣਾ ਤੈਅ ਹੁੰਦਾ। ਘਰ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਕੌਣ ਸਮਝੇਗਾ?

ਘਰ ਮਾਯੂਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਜਦ ਘਰ 'ਚੋਂ ਅੱਖਰ ਗਵਾਚ ਜਾਂਦੇ। ਅਦਬ ਰੁੱਸ ਜਾਂਦਾ। ਅਰਦਾਸ ਖਾਮੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਆਓ-ਭਗਤ ਅੰਤਮ ਸਾਹਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ। ਘਰ ਸਿਰਫ਼ ਘਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਗੋਂ ਘਰ ਤਾਂ ਗਿਆਨ, ਆਦਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਅਜੂਬਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਵੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਨਵੀਂ ਰੰਗਤ ਲੈ, ਨਵੇਂ ਵਰਤਾਰਿਆਂ, ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਾਵਾਂ 'ਚ ਖੁਦ ਨੂੰ ਰੰਗਣਾ ਹੁੰਦਾ।

ਘਰ 'ਚੋਂ ਘਰ ਦੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ਗੁੰਮ ਹੋਣਾ ਹੀ ਘਰ ਨੂੰ ਖਾਮੋਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਘਰ ਨੂੰ ਘਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦਾ। ਅਜੇਹਾ ਅੱਜ-ਕੱਲ ਸਾਡੇ ਹੀ ਘਰਾਂ 'ਚ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਤਾਂ ਹੀ ਘਰ ਬਹੁਤ ਮਾਯੂਸ ਨੇ।

ਘਰ ਚੱਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦ ਘਰ ਵਿਚ ਕੰਧਾਂ ਉਗਦੀਆਂ ਜੋ ਘਰ ਨੂੰ ਟੋਟਿਆਂ 'ਚ ਤਕਸੀਮ ਕਰਦੀਆਂ। ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋਣਾ ਘਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪੀੜਤ ਕਰਦਾ। ਘਰ, ਘਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਘਰ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਸਦਾ ਮਹਿਕਣ

ਘਰ ਅਕਸਰ ਉਦਾਸ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਜਦ ਘਰ ਵਾਲੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਪਰਤਦੇ ਜਾਂ ਘਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਘਰ ਜਿਸਦੇ ਕਮਰੇ ਕਦੇ ਰੰਗ-ਸ਼ਾਲਾ, ਕਦੇ ਰਾਗ-ਸ਼ਾਲਾ, ਕਦੇ ਰਸ-ਸ਼ਾਲਾ ਤੇ ਕਦੇ ਰਮਜ਼-ਸ਼ਾਲਾ ਸਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਖਾਮੋਸ਼ ਨੇ ਗੁਫ਼ਤਗੂਆਂ, ਸਰਾਰਤਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਘਰ ਨੂੰ ਘਰ ਹੋਣ ਦਾ ਰੁਤਬਾ।

ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਮਾਰੀਆਂ ਲੀਕਾਂ ਵਾਲੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਉਡੀਕਦੀ ਹੈ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਹੱਥਾਂ ਅਤੇ ਬਚਪਨੇ ਨੂੰ ਜੋ ਜਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਗਏ। ਪਰ ਲੀਕਾਂ ਤੇ ਚਿੱਤਰ ਅਜੇ ਤੀਕ ਬਚਪਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ। ਬੱਚੇ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਦ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਪਨਾ ਤਾਂ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮਹਿਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਕੰਧ 'ਤੇ ਲਟਕਦੇ ਕੈਲੰਡਰ ਵਿਚੋਂ ਮਿਟ ਗਈਆਂ ਨੇ ਤਾਰੀਖਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤਾਰੀਖਾਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤੁਰ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਈਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ। ਪਰ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੀਕ ਵੀ ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ।

ਘਰ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਇਹ ਕੋਹ ਆਲਮ ਕਿ ਛੱਤ ਉਪਰ ਅਤੇ ਕੰਧਾਂ ਦੀਆਂ ਖੋੜਾਂ ਵਿਚ ਉਗ ਆਏ ਨੇ ਬੋਹੜ ਅਤੇ ਪਿੱਪਲ। ਇਹ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਗਣ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਜਿੱਦ ਕਿਉਂਕਿ ਘਰ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਘਰ ਸੱਚੀ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਜਦ ਘਰ ਫਿਰ ਮਕਾਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ। ਮਕਾਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਮਰੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ। ਕੰਧਾਂ, ਬੂਹੇ, ਬਾਰੀਆਂ

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਸੱਚ ਵਿਖਾਵੇਗਾ 'ਮੁੰਡਾ ਸਾਊਥਾਲ ਦਾ'

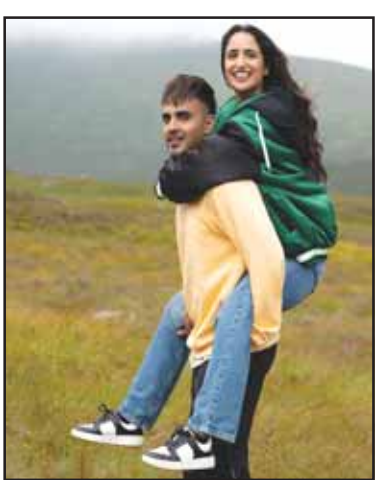
ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਹੁਣ ਨੌਜਵਾਨ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਫਿਲਮ ਮੇਕਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਵੇਂ ਤਜਰਬੇ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਤਜਰਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ "ਮੁੰਡਾ ਸਾਊਥਾਲ ਦਾ"। 4 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਨੌਜਵਾਨ ਫਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸੁੱਖ ਸੰਘੇੜਾ ਨੇ ਡਾਇਰੈਕਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਲਾਈਏ ਜੋ ਯਾਰੀਆਂ' ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੜੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਦੂਜੀ ਫਿਲਮ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਟ੍ਰੇਲਰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸੋਚ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਕਸੌਟੀ 'ਤੇ ਖਰਾ ਉਤਰਨ ਦਾ ਦਮ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

'ਟੈਨ ਪਲੱਸ ਵੰਨ ਕਰੇਸ਼ਨ', 'ਫਿਲਮ ਮੈਜਿਕ' ਅਤੇ 'ਪਿੱਕ ਪੈਨੀ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ' ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਬਣੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਨਵੀਂ ਜਨਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਸਕਰੀਨਪਲੇਅ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸੁੱਖ ਸੰਘੇੜਾ ਨੇ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮਿਊਜ਼ਿਕ

ਵੀਡੀਓਜ਼ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨਾਂ ਸੁੱਖ ਸੰਘੇੜਾ ਦੀ ਬਤੌਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਹੈ। ਚਰਚਿਤ ਨੌਜਵਾਨ ਗਾਇਕ ਅਰਮਾਨ ਬੇਦਿਲ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਬੜੇ ਹੀ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਕਦਮ ਰੱਖਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਹੀਰੋਇਨ ਤੰਨੁ ਗਰੇਵਾਲ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤ ਔਜਲਾ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਾਮਵਰ ਅਦਾਕਾਰ ਇਫਤਿਓਮ ਨਾਕੂਰ, ਗਾਇਕ ਸਰਬਜੀਤ ਚੀਮਾ, ਗੋਲਡਬੁਆਏ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਭੰਗੂ, ਮਲਕੀਅਤ ਰੌਣੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤੋ ਸਮੇਤ ਕਈ ਚਰਚਿਤ ਅਦਾਕਾਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ।

ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸੁੱਖ ਸੰਘੇੜਾ ਮੁਤਾਬਕ ਦਰਜਨਾਂ ਨਾਮੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਗਲਾ ਸੁਪਨਾ ਫਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਸਕਰੀਨਪਲੇਅ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਹੀ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਸਾਰਾ ਤਕਨੀਕੀ ਕੰਮ ਵੀ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਕ੍ਰਿਏਟਿਵ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਵੱਖਰੇ ਕਿਸਮ ਦੀ

ਪ੍ਰੇਮ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਹੋਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੱਥਕੰਡਿਆਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੈਮਰਾਮੈਨ ਸੈਮ ਮੱਲੂ ਵੱਲੋਂ ਕੈਮਰੇ

‘ਚ ਕੈਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੁਬਸੂਰਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੱਡੀ ਸਕਰੀਨ ‘ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਸਾਊਥਾਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੋਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਫਿਲਮ ਹਰ ਵਰਗ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਵੇਗੀ, ਇਸਦੀ ਕਹਾਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਤੇ ਤਲਖ ਸੱਚਾਈਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਹਰਦਿਲ ਅਜੀਜ਼ ਬਣੇ ਗਾਇਕ ਅਰਮਾਨ ਬੇਦਿਲ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਫਿਲਮ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਟਰਨਿੰਗ ਪੁਆਇੰਟ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਅਰਜੁਨ ਨਾਂ ਦੇ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ ਜੋ ਸਾਊਥਾਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦਾ ਖਿਡਾਰੀ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਮਕਸਦ ਫੁੱਟਬਾਲ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮੈਚਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਦਲਾਅ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਚਾਨਕ ਉਸਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਫਿਲਮ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਰਾਵੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਰਜੁਨ ਰਾਵੀ ਨਾਲ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮੁਹੱਬਤ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਵੱਖਰੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਵੀ ਦਾ ਅਰਜੁਨ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਛੱਡਣਾ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਮੋੜ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਰਮਾਨ ਮੁਤਾਬਕ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਰਦਾਰ ਬੇਹੱਦ ਪਸੰਦ ਆਵੇਗਾ। ਗਿੱਪੀ ਗਰੇਵਾਲ

ਦੀ ਫਿਲਮ “ਯਾਰ ਮੇਰਾ ਤਿੱਤਲੀਆਂ ਵਰਗਾ” ਜ਼ਰੀਏ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਆਈ ਤੰਨੁ ਗਰੇਵਾਲ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ। ਰਾਵੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਨਰਕ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੱਚੇ-ਪੱਕੇ ਵਿਆਹਾਂ ਅਤੇ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਘਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਜ਼ਰੀਏ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਦਮਦਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਗੀਤ ਹਰਮਨਜੀਤ, ਰਾਜ ਰਣਜੋਧ, ਨਵੀਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰੀਆ ਤੇ ਕਪਤਾਨ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਪ੍ਰੇਮ ਚਿੱਲੋਂ, ਅਰਮਾਨ ਬੇਦਿਲ, ਕਪਤਾਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਰਣਜੋਧ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਗੋਲਡ ਬੁਆਏ, ਰਾਜ ਰਣਜੋਧ, ਗੌਰਵ ਦੇਵ, ਕਾਰਤਿਕ ਦੇਵ ਤੇ ਓਪੀਆਈ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

—ਜਸ਼ਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: 96461-23337

ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਅਤੇ ਸਾਂਝਾ ਪੰਜਾਬ

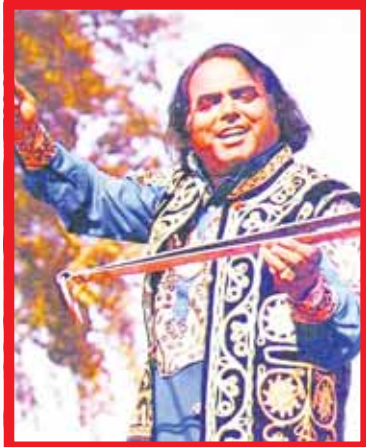
‘ਬੋਲ ਮਿੱਟੀ ਦਿਆ ਬਾਵਿਆ, ਤੇਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾ ਲਿਆ...’। ਇਹ ਗੀਤ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਇਹ ਅਮਰ ਗੀਤ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਸ ਗੀਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਜੋ ‘ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਾਵਾ’ ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਗਾ ਗਏ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਗਾ ਸਕਿਆ। ਉੱਚੀ ਅਤੇ ਸੁਰੀਲੀ

ਜੱਦੀ ਪੇਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਘਰ 'ਚ ਹੀ ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹ ਘਰੇ ਹੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕਦੀ ਗੜਵੀ, ਕਦੀ ਪਰਾਤ ਤੋਂ ਕਦੀ ਘੜਾ ਵਜਾ ਕੇ ਲੈਣ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦਾ। ਉਹਨੂੰ ਖਾਸ ਤਰਜ਼ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੀ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮੁਹੱਬਤ ਸੀ। ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਗਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਖਾਸ ਜਾਦੂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗਾਉਣ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਸੁਰ ਅਪਣਾਈ। ਆਲਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਇਸ ਨਿਵੇਕਲੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਆਪਣੀ ਅਲੱਗ ਪਛਾਣ

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੇ ਸਟੇਜਨ 'ਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਉਹ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਥੀ ਕਾਰ 'ਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਲਾਲ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਕਲੰਦਰ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ ਵੱਲ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ। ਰਾਹ 'ਚ 80-100 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਰਫ਼ਤਾਰ 'ਤੇ ਦੌੜਦੀ ਕਾਰ ਬੱਸ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਗਈ। ਇਸ ਸੜਕ ਹਾਦਸੇ ਕਾਰਨ ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਦੀ ਲੱਤ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਕਈ ਦਿਨ ਇਲਾਜ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਲਾਜ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਪਰਤ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੀਤ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਗਾਇਆ। ਇਹ ਗੀਤ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਦਿਲ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਸਨ:
'ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਬੁਲਾਇਆ ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ
ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨਾ ਸੁਣੀ।
ਸੀਨੇ ਲਾ ਕੇ ਘੁੱਟ ਲਈਆਂ ਬਾਹਾਂ ਮੇਰੀਆਂ
ਆਲਮ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਅੱਖਾਂ ਫੇਰੀਆਂ।
ਟੁੱਟੀ ਲੱਤ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ
ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨਾ ਸੁਣੀ।
ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਦੇ 8 ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤਰ ਆਰਿਫ਼ ਲੁਹਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਨਿੱਤਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸੱਤ ਪੁੱਤਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਆਰਿਫ਼ ਲੁਹਾਰ ਹੀ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਜੁਗਨੀ' ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਦੀ ਖਾਸ ਪਛਾਣ ਬਣ ਗਈ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਅਜਿਹੀ ਜੁਗਨੀ ਗਾਈ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦੇ ਅੱਧ-ਅਸਮਾਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਜੁਗਨੀ ਤਾਂ ਕਈ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਗਾਈ ਪਰ ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਵਰਗੀ ਗੱਲ ਨਾ ਬਣੀ। ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਤੇ ਜੁਗਨੀ ਦੋ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਇੱਕ ਹਨ। ਇਹ ਪਛਾਣ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇਗੀ। 3 ਜੁਲਾਈ 1979 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਖਤਰਨਾਕ ਕਾਰ ਹਾਦਸਾ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸਬਬ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਤਫ਼ਾਕ ਸੀ ਕਿ ਮੌਤ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਗੀਤ ਗਵਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਅਲਵਿਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ:
ਦਿਲ ਵਾਲਾ ਦੁਖੜਾ ਨਈਂ
ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈਦਾ
ਆਪਣੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿੱਚ
ਆਪੇ ਡੁੱਬ ਜਾਈਦਾ।
ਆਪ ਵੀ ਨਾ ਆਇਓਂ
ਸਾਨੂੰ ਖਤ ਵੀ ਨਾ ਘੱਲਿਆ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਦਿਵਾ ਮੇਰਾ
ਇਵੇਂ ਬੁਝ ਚੱਲਿਆ।
ਹੋਰ ਕੀ ਮੈਂ ਆਖਾਂ ਤੈਨੂੰ
ਇੰਝ ਨਈਂ ਸੀ ਚਾਹੀਦਾ।
ਛੱਡ ਯਾਰ ਆਲਮ
ਤੇਰਾ ਦੁਨੀਆ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕੀ
ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਆ
ਜਿਹਦੇ ਦਮ ਵਿੱਚ ਦਮ ਸੀ।

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਲ
ਫੋਨ: +91-94179-90040

ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਚਿਮਟੇ ਅਤੇ ਅਲਗੋਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਤਾਲ ਨਾਲ ਦਿਲਾਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਜੋਸ਼ ਭਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਦੀ ਰੀਸ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਗਾਇਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ਗੀਤ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਅਰਥ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹਰ ਗੀਤ ਬਾਕਮਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਦਾ ਜਨਮ 1928 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਅੱਚ 'ਚ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਸਬਾ ਲਾਲਾ ਮੂਸਾ ਦੇ ਲਾਗੇ ਹੈ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ, ਕਸਬਿਆਂ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਲੱਗਦੇ ਮੇਲਿਆਂ 'ਚ ਅਖਾੜੇ ਲਾ ਕੇ ਸੈਂਕੜੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਲਬਮ 13 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾਇਆ। ਮੀਆਂ ਮੁਹੰਮਦ ਬਖ਼ਸ਼ ਦੀ ਲਿਖੀ ਸੈਫੁਲ ਮਲੁਕ 1948 'ਚ ਗਾਈ। ਕਿੱਸਾ ਯੂਸਫ 1961 'ਚ ਗਾਇਆ। 1964 ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਾਇਆ ਗੀਤ 'ਬੋਲ ਮਿੱਟੀ ਦਿਆ ਬਾਵਿਆ' ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿੱਸਾ ਦੁੱਲਾ ਭੱਟੀ 1959 'ਚ ਗਾਇਆ। ਕਿੱਸਾ ਮਿਰਜ਼ਾ ਜੱਟ 1967 'ਚ, ਕਿੱਸਾ ਹੀਰ-ਰਾਂਝਾ 1969 ਤੇ ਕਿੱਸਾ ਸੱਸੀ-ਪਨੂੰ 1972 'ਚ ਗਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿੱਸਾ ਹਰਨੀ 1963, ਮਿਰਜ਼ੇ ਜੱਟ ਦੀ ਮਾਂ 1968, ਮਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ 1971 ਤੇ ਕਿੱਸਾ ਬਾਰਾਂ ਮਾਹ 1974 'ਚ ਗਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 1973 ਵਿੱਚ 'ਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਬੁਲਾਇਆ ਕਈ ਵਾਰ ਮੈਂ' ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਨੂੰ 1960 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 1970 ਤੱਕ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਅਮਰੀਕਾ, ਨਾਰਵੇ ਅਤੇ ਜਰਮਨੀ ਜਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੋਸ਼ੀਲੀ ਤੇ ਮਸਤ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਜੋ ਸਭਕ ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਰੋਡ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਗ਼ਰੀਬ ਲੁਹਾਰ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਸੀ। ਲੁਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਗਲ ਬਰਾਦਰੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੱਦੀ ਪੇਸ਼ਾ ਗਾਇਕੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਇੱਕ ਗੀਤ 'ਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, 'ਛੱਡ ਲੁਹਾਰਾ ਗਾਉਣ ਦਾ ਖਹਿੜਾ, ਤੇ ਸਨ੍ਹੀ ਹਥੌੜਾ ਵਾਹੀਏ।' ਗਾਇਕੀ ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਦਾ ਭਾਵੇਂ

ਬਣਾਈ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼-ਏ-ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਨਕਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਦਰਜਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਦੇ ਲਹਿਜ਼ਾ-ਏ-ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਉੱਚੀ ਸੁਰ 'ਚ ਗਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ ਅਪਣਾਇਆ ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਸਰੀਰਕ ਸਿਫਤ ਭੇਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੰਦਾ ਉਸ ਸਿਫਤ ਨੂੰ ਖੋਹਣਾ ਵੀ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਖੋਹ ਸਕਦਾ।

ਉਹ ਜਦੋਂ ਮਿਰਜ਼ਾ-ਸਾਹਿਬਾਂ ਆਪਣੀ ਤਿੱਖੀ, ਉੱਚੀ ਤੇ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਮੁਖੜੇ ਲਾਲੇ-ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਹਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੁਹਰਤ ਮਿਰਜ਼ਾ-ਸਾਹਿਬਾਂ ਗਾਉਣ 'ਤੇ ਹੀ ਮਿਲੀ, ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਣ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾਇਆ। ਗ਼ਲ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ ਰੰਗ-ਰੰਗੀਲਾ ਕੁੜਤਾ। ਲੱਕ 'ਤੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਲਾਚਾ (ਧੋੜੀ), ਪੈਰੀਂ ਚਮਕੀਲੇ ਤਿੱਲੇ ਨਾਲ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ ਖੁੱਸਾ; ਲੰਮੀਆਂ ਜੁਲਫਾਂ, ਭਰਿਆ-ਭਰਿਆ ਸਰੀਰ, ਕੱਚ ਦਰਮਿਆਨਾ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਚਿਮਟਾ; ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਖਾਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਸਿਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਕੇਸ ਖਾਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਹਵਾ 'ਚ ਲਹਿਰਾ ਜਾਂਦੇ। ਗਾਇਕੀ 'ਚ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਫਜ਼ਲ ਕਰੀਮ ਕਿਸਾਈ ਅਲਗੋਜ਼ੇ ਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਫਜ਼ਲ ਕਰੀਮ ਕਿਸਾਈ ਦੇ ਅਲਗੋਜ਼ੇ ਇਕੱਠੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਆਲਮ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੂਫੀ ਬਜ਼ਰਗ ਲਾਲ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਕਲੰਦਰ ਦੇ ਮਜ਼ਾਰ 'ਤੇ ਸਲਾਮ ਕਰਨ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਸੂਬਾ ਸਿੰਧ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ

ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ

ਕਾਲਮ 'ਆਖ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ' ਨੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੂੰ ਖੂਬ ਹਲੂਣਿਆ ਹੈ। ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵਲਵਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੋਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜੋ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ, ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਕਾਵਿ ਟੋਟਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਕੈਪਸ਼ਨ ਭੇਜਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ 29 ਜੁਲਾਈ 2023 ਹੈ। -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-596

ਜਾਨ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ, ਪਰ ਮਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਸੱਟ ਕਸੂਤੀ ਬੱਚੇ ਦੇ ਲੱਗ ਜਾਏ ਕਿਧਰੇ, ਫੜ ਕਲੇਜਾ ਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਹੀਂ ਰੋਵੇ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਜਾਪੇ ਹੈ ਕਹਿਰ ਮਚਾਇਆ, ਜੀਵਨ ਮਰਨ ਹੈ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਾਇਆ, ਨਿੱਕੜੀ ਜਿਹੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਟੋਕਰੇ, ਜਿੰਦੜੀ ਨੂੰ ਹੈ ਜੋਖਮ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਮੁਕਾਬਲਾ-594

ਪਾਪਾ ਨੇ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ
ਚਿੜੀ ਦੀ ਖਾਤਰ ਘਰ ਬਣਾਇਆ।
ਹੱਥ ਨਾ ਮੇਰਾ ਅੱਪੜ ਸਕਿਆ
ਅੱਡੀਆਂ ਚੁੱਕ ਚੁੱਕ ਜੋਰ ਲਗਾਇਆ।
ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕਰਦਾ ਮੇਰਾ
ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮਹਿਮਾਨ ਹੈ ਆਇਆ।
-ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਧਰ
ਕਲਾਹੜ (ਲੁਧਿਆਣਾ)
ਫੋਨ: 98783-37222

ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਇਹ ਬਾਲੜੀ ਦੇਖੋ,
ਕਿੰਝ ਪੱਥਾਂ ਭਾਰ ਹੈ ਹੋਈ,
ਲਾਇਆ ਹੈ ਪੁਰਾ ਤਾਣ ਉਸ ਨੇ,
ਮਸਾਂ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਖਲੋਈ।
ਅੰਗੂਰ ਖੱਟੇ ਨਹੀਂ ਉਸ ਕਹਿਣਾ,
ਜਾਪਦਾ ਹਿੰਡ ਹੈ ਪੁਰਾਈ,
ਜੀਵਨ-ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੇਵੇ ਸੁਨੇਹਾ,
ਦੇਖੋ ਵਾਹ ਵਾਹ ਹੈ ਕਰਾਈ।
-ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂਰਪੁਰੀ

ਇਕਲੌਤੀ ਔਲਾਦ
ਤਰਾਸਦੀ 'ਚ ਸਮਾਜ ਸਮੇਂ ਗਿਆ
ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਬਚਪਨ
ਬੇਰੁਖਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ।
ਪੂਰੇ ਸਬ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ
ਕੋਈ ਨਾ ਦਿਸਦਾ ਹਾਈ
ਪੰਛੀਆਂ ਨਾਲ ਦਿਨ ਭਰ
ਗੱਲਾਂ ਕਰੇ ਨਿਆਈ।
ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਪੰਛੀ ਘਰ ਦੇਵੇਂ
ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਅਡੋਲ
ਪਰ ਅੰਬਰੀ ਉਡਾਰੀ ਭਰਨਾ
ਢਾਹੁੰਦੀ ਆ ਅਣਡੋਲ।
-ਹਰਜੋਤ ਕੌਰ ਮਹੇਸ਼ਪੁਰਾ
ਫੋਨ: 734-883-6704

ਗਜ਼ਲ

ਜੇ ਨਾ ਰੁੱਖਾਂ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੱਲਾ-ਸੋਰੀ।
ਫੇਰ ਹਵਾ ਨਾ ਬਣ ਸਕਣੀ ਸੀ ਪਾਗਲ ਨੇਰੀ।
ਜੁਗਨੂੰ ਬਣ ਕੇ ਰੁਸ਼ਨਾਵਾਂਗਾ ਤੇਰੇ ਰਸਤੇ,
ਜੇਕਰ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਰਾਤ ਹਨੇਰੀ।
ਛਾਂਗੇ ਰੁੱਖ ਦੁਬਾਰਾ ਹੋਣ ਹਰੇ ਲੱਗੇ ਨੇ,
ਹੁਣ ਨਾਂ ਧੁੱਪਾਂ ਕੋਲੋਂ ਡਰ ਕੇ ਢਾਵੀਂ ਢੇਰੀ।
ਸਹਿਮੇ ਕਾਤਿਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਸਾਡੇ ਚਿਹਰੇ,
ਮਕਤਲ ਹਨ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਸਾਡੀ ਵੇਖ ਦਲੇਰੀ।
ਐਵੇਂ ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਪੁੱਛੀ ਜਾਵੇਂ ਮੇਰੇ ਵਾਰੇ,
ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਗਾਥਾ ਮੇਰੀ।
ਇਕ ਬਾਗੀ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਫੌਜੀ ਘੱਲੇ ਸਨ ਜੋ,
ਬਾਗੀ ਹੋ ਗਏ ਫੌਜੀ ਦੇਖ ਕੇ ਬਸਤੀ ਮੇਰੀ।
'ਤਨਵੀਰ' ਕਦੋਂ ਮਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਸੂਹੇ ਸੁਪਨੇ,
ਸੁਪਨਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਮਿਟ ਨਾ ਸਕਦੀ ਹਸਤੀ ਮੇਰੀ।

-ਅਜੈ ਤਨਵੀਰ

Punjabi American Organization

ਵਲੋਂ ਮਾਣ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੈ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦਾ 19ਵਾਂ ਰੰਗਾਰੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

Teeyan Da Mela-2023

ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ-2023

July 30th, 2023 - Sunday

Chief Guest

Dr. Darshan Singh Dhaliwal
& Debra Dhaliwal

Time: 10:30 AM to 4:00 PM

Cotillion Banquets

360 S. Creekside Dr, Palatine, IL 60074

Live Performance by
World Famous Punjabi Singer
Satwinder Bitti

Scan QR for Tickets

Join us and enjoy

Giddha, Dholki, Singing, Dancing,
Mehndi, Shopping and Food

Tickets: General- \$40 *VIP- \$100
*VIP Table- \$1000
*Kids 6 years to 12 years - \$20
*Kids under 5 years - Free admission

Special attraction of the Event
Shaunkan Mele Di
ਸ਼ੌਂਕਣ ਮੇਲੇ ਦੀ
For Participants requirements, contact any team member.

■ Lunch will be served between 12pm to 2pm ■ Food included with the ticket price

Programme Hosted by
Gurleen Kaur
TV Host/MC

For General inquiries & Sponsors

Minni Multani 630-935-5239	Raj Mago 630-890-1362	Prabh Khaira 630-267-2107
Naina Singh 847-828-9412	Naiha Walia 847-687-9074	Sukhi Singh 847-917-3664
Jasmeet Suga 630-673-6300	Jeevan Dhama 847-409-4675	Rosie Rehal 630-699-8555
Joti Khaira 630-277-1649	Pinki Walia 847-999-8720	Sheetal 630-442-3334

Performances/Stalls Shaloo Chhabra 813-317-6815 Gurpreet K. Singh 630-677-6144

Tickets Kamal Hunjan 630-673-5156 Pammi Sangha 630-965-2930 Jolly Dandona 847-630-6417

"Volunteers and new members needed. High school volunteers will get community service hours"

Punjabi American Organization

“ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ-2023” ਦੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸਪਾਂਸਰ

Grand Sponsors

Jasmeet & Jasbir Suga

Jodi and Mac Bhamra

Minni and Gulzar Singh

PAN-OCEANIC ENGINEERING CO., INC.
General Contractor (certified MBE)

Sponsors

Malinder (Rani) K. Dandona

Kamal & Lucky Sahota

Sukhi and Jesse Singh

Call for best Residential / Commercial Real Estate and Mortgage deals.
Ph: 847-606-3664

Naina & Devinder Singh

Owner - Naina Singh
Chicago - West Loop
312-625-8866

Joti & Dr. Harjinder Khaira

Vibha Rajput
Saiba Plaza

Kamal & Inder Hunjan

Satwant and Avtar S. Multani

Gurpreet Singh
Retirement & Insurance Advisor

1211 W 22nd Street P: 630-537-0990
Suite #110 C: 630-677-6144
Oak Brook, IL 60523 F: 630-537-1371

PreetiSingh@ffig.com

Leader's Conference Sales Holiday Awards

futurityfirst.com/Gurpreet-Singh

Jagjit & Sarbjit Sehra
JK Cargo Trucking Co.

Satwant K. Kaler
Kaler Brothers

Polly & Gurinder Grewal

Raj & Bhupinder Dhaliwal

Punjab Sports Club Chicago

Kajol and Rahul Gill

Regal Jewels
Ph: 773-262-4377
www.RegalJewels.Com

Sher-E-Punjab Sports Club, Chicago

Rupi and Savi Attal
Pammi & Amritpal Sangha
Hardeep Gill
Madeep & Harkewal Lally

Deep & Parminder Walia
Alka & Parjesh Patel
Creative Lending Solutions
Rita and Sanjeev Singh

Pardeep Singh
Coldwell Banker Realty
Sarajit and Harinder Singh
MIT

ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹੋ...

ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹਾਦਸੇ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਣੇਈਏ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਟੱਬਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਭਣੇਈਏ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਮੌਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੜ੍ਹੋ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹ...

ਟਰੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸ਼ਮਿੰਦਰ ਦਾ ਫੋਨ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। 'ਹੁਣ ਪੜ੍ਹੀ ਗੱਡੀ ਲੀਹ 'ਤੇ', ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਇੰਡੀਆ ਅਮਿਤ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਲਿਆ, "ਲੈ ਬਈ ਅਮਿਤੇ, ਕਰਾ ਮੇਰੀ ਡੈਡੀ ਹੋਰਾ ਦਾ ਮੂੰਹ ਮਿੱਠਾ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਟਰੱਕ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨੈ।" ਅਮਿਤ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕੁੱਝ ਪਲ ਐਵੇਂ ਹੀ ਫੋਨ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੱਚੀ ਹੀ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਕੰਮ 'ਤੇ

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸੇਖਾ

ਫੋਨ: +1-778-231-1189

ਤਿਆਰ ਰਹੀ। ਜਿਨੇ ਵਜੇ ਦਾ ਓਹਨੇ ਕਹਿ 'ਤਾ, ਓਨੇ ਵਜੇ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ। ਕੈਨੇਡਾ ਇਐ ਇਹ।"

ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਸਟੋਰ ਤੋਂ ਸੌਦਾ ਲੈ ਆਇਆ। ਕਰੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛਿੱਲ ਕੱਟ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਲੂਣ ਲਾ ਕੇ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮੂੰਗੀ-ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਦਾਲ ਰਿੱਝਣੀ ਰੱਖ ਕੇ ਸਫ਼ਰ 'ਤੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਕੱਪੜੇ ਬੈਗ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਹ ਸਾਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸੜਾ।

ਉਸਤਾਦ ਦਾ ਸਵੇਰੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਢੇ ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਤੱਕ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ। ਗੁਰਮੀਰ ਉਸੇ ਵਕਤ ਸਟੋਵ ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਪੱਚੀ-ਤੀਹ ਰੋਟੀਆਂ ਪਕਾਉਣੀਆਂ ਸਨ ਜਾਂ ਚਾਹ ਬਣਾਉਣੀ ਸੀ। ਆਟਾ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁੰਨੂ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਸਵਾ ਗਿਆਰਾਂ ਵਜੇ ਖਿੜਕੀ ਮੂਹਰੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਕਮਰੇ ਦੀ ਬੋਸਮੈਂਟ ਸੁਈਚ ਘਰ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਦੇ ਲੈਵਲ 'ਤੇ ਹੀ ਸੀ। ਖਿੜਕੀ ਰਾਹੀਂ ਮੂਹਰਲੀ ਸੜਕ ਦਿਸਦੀ ਸੀ। ਉਸਤਾਦ ਡਰਾਈਵਰ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਦੋ ਵਜੇ ਆਵੇਗਾ। ਦੋ ਵਜੇ ਤਾਂ ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਪਰਦੇ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਕਿ ਤੁਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਵੱਧ ਟਾਈਮ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ।

ਫਿਰ ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਾਰ ਰੁਕਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਉਸ ਨੇ ਤੌਟ ਪਰਦਾ ਸਰਕਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਪਰ ਕਾਰ ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਘਰ ਮੂਹਰੇ ਰੁਕੀ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਪਰਦੇ ਦੀ ਕੰਨੀ ਛੋੜੀ ਅਤੇ ਮੁੜ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਕੱਢਣ ਲੱਗਾ। ਉਸਤਾਦ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੋ ਵਜੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਵੱਜ ਗਏ ਸਨ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਮੁੜ ਉਸਤਾਦ ਦਾ ਫੋਨ ਮਿਲਾ ਲਿਆ। "ਭਾਅ ਜੀ, ਕਿੱਥੇ ਕੁ ਪਹੁੰਚ ਗਏ?" ਫੋਨ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। "ਗੱਲ ਇੱਤਰਾਂ ਪਈ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਨਈਓਂ ਪਹੁੰਚ ਹੋਣਾ। ਤਿਆਰ ਰਹੀ ਚਾਰ ਵੱਜਦੇ ਨੂੰ।" ਗੁਰਮੀਰ ਆਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, "ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਓਂ ਕੁੱਤੇ ਝਾਕ 'ਚ ਬਿਠਾਇਆ?" ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਢਿੱਲੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ "ਠੀਕ ਐ ਭਾਅ ਜੀ" ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੂਟ ਲਾਹੁਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਸਫ਼ਰ 'ਤੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰੱਖੀ ਗੁਰਮੀਰ ਉਸਤਾਦ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਸਵਾ ਚਾਰ ਵੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਡਰਾਈਵਰ ਹਾਲੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਹੁਤਿਆ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਫਿਰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਬੋਲਿਆ, "ਪੌਣੇ ਪੰਜ ਵੱਜਣਗੇ।"

ਪੰਜ ਵੱਜ ਕੇ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ 'ਤੇ ਗੁਰਮੀਰ

ਹਨੇਰੇ ਰਾਹ

ਕੈਨੇਡਾ ਵੱਸਦੇ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸੇਖਾ ਦਾ ਨਾਵਲ 'ਹਨੇਰੇ ਰਾਹ' ਟਰੱਕਿੰਗ ਸਨਅਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹਕੀਕਤਾਂ ਦੇ ਰੂ-ਬ-ਰੂ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਤੌਰ ਲਿਖਾਰੀ ਉਹਦੀ ਅੱਖ ਉਹ ਹਨੇਰੇ ਖੂੰਜੇ ਵੀ ਫਰੋਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਵਤਾਵਾਦੀ ਅਤੇ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ ਉਸ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਈ ਸੋਨੇ 'ਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। 'ਹਨੇਰੇ ਰਾਹ' ਅਸਲ ਵਿਚ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਝਾਗਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰਾਹ ਰੂਸ਼ਨਾਉਣ ਵੱਲ ਵਧਾਏ ਕਦਮ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਟੈਕਸੀ ਸਨਅਤ ਬਾਰੇ ਅਹਿਮ ਕਿਤਾਬ 'ਟੈਕਸੀਨਾਮਾ' (2012) ਰਚ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜੋ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਦੇ ਪਾਠਕ ਲੜੀਵਾਰ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਦੇ ਚਾਰ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ- 'ਬੀ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾ ਪਏ' (2006), 'ਬਾਰਾਂ ਬੂਹੇ' (2013), 'ਪ੍ਰਿਜ਼ਮ' (2017) ਤੇ 'ਫੱਗੀ' (2020, 2017 ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ) ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕਿਤਾਬ 'ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੋਤੀ' (ਲੇਖਕ ਹੀਉ ਜੇ ਐਮ ਜੌਹਨਸਟਨ, 2017) ਛਪੇ ਹਨ। ਉਹਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਨੂੰ ਰਾਹਨ ਵੱਜਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਰਦੇ ਸਰਕਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਛੋਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਨਿੱਕ-ਸੁੱਕ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲਾ ਕੇ ਕਾਰ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਾਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਕਾਰ ਦਾ ਟਰੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਸਮਾਨ ਉਸ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਟਰੱਕ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਮੂਹਰਲੀ ਤਾਕੀ ਕੋਲ ਜਾ ਖੜ੍ਹਾ। ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਤਾਕੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ

ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ 'ਸਾਸਰੀਕਾਲ, ਭਾਅ ਜੀ' ਕਿਹਾ। ਉਸਤਾਦ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ 'ਸਾਸਰੀਕਾਲ' ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਕਾਰ ਤੋਰ ਲਈ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਅੱਠ-ਦਸ ਸਾਲ ਵੱਡਾ, ਚਾਲੀ-ਬਿਆਲੀ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਗੋਤ 'ਚ, ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਕੰਨ ਨਾਲ ਬਲਿਊ

ਟੂਬ ਟੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਰ ਉਡੀਕਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫੋਨ ਤੋਂ ਵਿਹਲਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕਦੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰੇ ਪਰ ਉਹ ਫੋਨ 'ਤੇ ਹੀ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ। ਗੁਰਮੀਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਤਾਈ ਦੀ ਵਧੀਕੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸੀਸੇ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸਤਾਦ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਮੋੜ ਲਿਆਂਦਾ। ਉਸਤਾਦ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, "ਚੰਗਾ ਭਾਏ, ਮੇਥੋਂ ਆਖਰੀ ਦੀ ਸੁਣ ਲੈ ਫੇਰ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਬੂਟਾ ਢੋਇਐ। ਜੇ ਤੂੰ ਓਹਦੀ ਧਿਰ ਬਣਨੈ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ।" ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਉਸਤਾਦ ਉਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇਗਾ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰਮੀਰ ਵੱਲ ਦੇਖੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, "ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹਾਈਵੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਫੋਨ ਕਰਦਾ।—

ਕਾਹਦੇ ਯਾਰ, ਮਾਲਕ ਲਹੂ ਪੀਣ ਡਿਹੈ। ਟ੍ਰੇਨੀ ਲਾ 'ਤਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ—।" ਉਸਤਾਦ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਹੋ, 'ਘਬਰਾ ਨਾ ਭਰਾ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਟਰੱਕ ਚਲਾਇਐ' ਪਰ ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਉਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਏਕੜ ਕੁ ਥਾਂ 'ਚ ਕੀਤੇ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਵਲਗਣ 'ਚ ਕਾਰ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਦਫ਼ਤਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਬਟਨ ਨੱਧ ਕੇ ਕਾਰ ਦਾ ਟਰੱਕ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੀ ਕਾਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਮਾਨ ਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਟਰੱਕ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਫੋਨ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਉਸਤਾਦ ਟਰੱਕ 'ਚ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਡਰਾਈਵਰ ਤੇ ਸਵਾਰੀ ਵਾਲੀ ਸੀਟ ਦੇ ਮਗਰ ਕੈਬਿਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਮਰੇ ਵਰਗਾ ਇਹ ਕੈਬਿਨ ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਦੁਬਈ 'ਚ ਜਿਹੜਾ ਟਰੱਕ ਉਹ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਟਰੱਕ ਵਿਚ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਲਾਈਸੈਂਸ

ਲਿਆ ਸੀ। ਕੈਬਿਨ ਵਿਚ ਸਮਾਨ ਟਿਕਾਉਂਦੇ ਉਸਤਾਦ ਨੂੰ ਉਹ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਬਾਹਾਂ ਉੱਪਰ ਕਰ ਕੇ ਕੈਬਿਨ ਦੀ ਛੱਤ ਹੇਠ ਬਣੇ ਰਖਣਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬੈਗ ਟਿਕਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਫਰਿੱਜ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਵਾਲੀ ਚਾਰ ਲੀਟਰ ਦੀ ਕੋਨੀ, ਦਾਲਾਂ-ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਵਾਲੇ ਡੱਬੇ ਅਤੇ ਰੋਟੀਆਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਪਾਣੀ ਵਾਲੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਬੈਂਡ ਦੇ ਹੇਠ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਫਿਰ ਉਹ ਗੁਰਮੀਰ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਆਹ ਹੇਠਲਾ ਬੈਂਡ ਮੇਰਾ ਜੇ ਤੇ

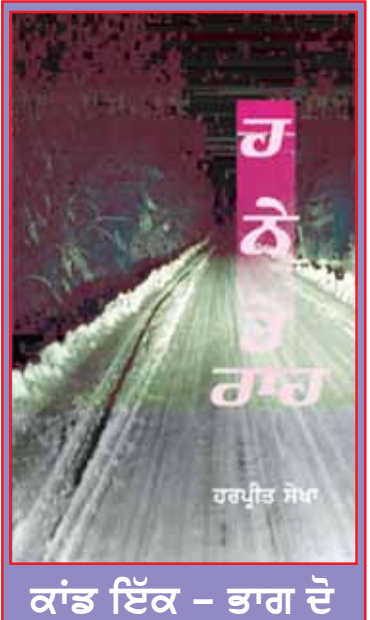
ਪਨੀਰ ਤੋਂ ਟਰਾਲਾ ਜੋੜਨਾ ਜੇ।" ਆਖਦਿਆਂ ਉਸਤਾਦ ਲੋਗ ਬੁੱਕ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਲਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, "ਆਹ ਜੇ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਜਿਹੜਾ ਐਥੇ ਲਿਖਿਆ ਏ, ਚੈਕ ਕਰਨ ਲੱਗੀਏ ਤਾਂ ਔਧਾ ਘੋਟਾ ਲੱਗ ਜਾਏ। ਮੈਂ ਔਧਾ ਘੋਟਾ ਏਹਦਾ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਜੇ ਤੇ ਔਧਾ ਅੱਗੇ ਟਰਾਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀ ਇਨਸਪੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਲਿਖਣਾ ਜੇ।"

ਪੰਜਾਬ ਪਨੀਰ ਤੋਂ ਟਰਾਲਾ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਤਾਦ ਬੋਲਿਆ, "ਜਾਹ, ਟਰਾਲੇ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਗੋੜਾ ਦੇ ਕੇ ਦੇਖ ਲਾ ਟਾਇਰਾਂ 'ਚ ਹਵਾ-ਹਵਾ ਠੀਕ ਜੇ?"

ਉਥੋਂ ਟਰੱਕ ਹਾਈਵੇ 'ਤੇ ਪਵਾ ਕੇ ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਜੀ ਪੀ ਐੱਸ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ, "ਲੈ ਸਿਧਾ ਰਾਹ ਜੇ। ਚਲਾਈ ਚੱਲ। ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਤਾਈਂ ਸੌ ਜਾਣਾ। ਬੁਲਾਈਂ ਨਾ ਮੈਨੂੰ।" ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਕੈਬਿਨ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਬਣੇ ਮੋਟੇ ਪਰਦੇ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ। ਰਾਤ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਕਸਾਹਟ ਕਾਰਨ ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ ਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕੁੱਤੇ ਝਾਕ ਵਿਚ ਕੱਟੇ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੀਂਦ ਨਾਲ ਭਾਰੀਆਂ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਉਸ ਨੇ ਜੀ ਪੀ ਐੱਸ ਵੱਲ

ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੀ। ਰਾਹ ਸਿਧਾ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਅਮਿਤ ਨੂੰ ਫੋਨ ਮਿਲਾ ਲਿਆ। ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਬੋਲਿਆ, "ਵਧਾਈਆਂ ਲਾਣੇਦਾਰਨੀਏ, ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਲੀਹ 'ਤੇ ਪੈ ਗਈ ਆ। ਟਰੱਕ ਫੜ ਲਏ।"

"ਤੁਸੀਂ ਚਲਾਉਣੇ ਆਂ?"
"ਹਾਂ।"
"ਸੱਚੀ?"
"ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਐਵੇਂ।"
"ਚੰਗਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਚਲਾਵੇ। ਫੇਰ ਕਿਤੇ ਜਦੋਂ ਟਰੱਕ ਖੜ੍ਹਾਇਆ, ਉਦੋਂ ਫੋਨ ਕਰ ਲਿਓ।"
"ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਬਲੂਅ ਟੂਬ ਲੱਗਾ। ਤੂੰ ਗੱਲਾਂ ਕਰ। ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਲਵਾ।"
"ਸੱਚੀ ਐਨੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਆਂ?"
"ਤੇਨੂੰ ਨੀ ਆਉਂਦੀ? ਤੂੰ ਹੁਣ ਛੋਤੀ-ਛੋਤੀ ਆ ਜਾ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਪੇਅ ਮਿਲ ਗਈ, ਉਦੋਂ ਹੀ ਤੇਰੀ ਟਿਕਟ ਭੇਜ ਦੇਣੀ ਆ। ਉਦੋਂ ਤਕ ਤੇਰੇ ਵੀਜ਼ੇ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵੀ ਆ ਜਾਉ।"
"ਮੇਰਾ ਵੀ ਇਓਂ ਹੀ ਜੀਅ ਕਰਦੈ ਕਿ ਉੱਡ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂ ਥੋਡੇ ਕੋਲ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਜੀਅ ਜਿਆ ਨੀ ਲੱਗਦਾ।"
"ਚੰਗਾ ਉਹ ਗੀਤ ਸੁਣਾ ਪਰਦੇਸੀ ਮਾਹੀ ਵਾਲਾ।"
ਅਮਿਤ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਲੱਗੀ, "ਆ ਜਾ ਵੇ ਮਾਹੀ ਤੇਰਾ ਰਸਤਾ ਉਡੀਕ ਦੀ ਆ।" ਜਦ ਉਹ ਗਾ ਹਟੀ, ਗੁਰਮੀਰ ਬੋਲਿਆ, "ਅਮਿਤੇ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਰਾਹ ਨਾ ਵੇਖ, ਮੈਂ ਕਰਦੈ ਉਡੀਕ ਤੇਰੀ ਐਥੇ। ਐਥੇ ਤਾਂ ਨਜ਼ਾਰੇ ਈ ਐ। ਅਹੁ ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਫਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦਿਆ ਪਹਾੜ ਦਿਸਦੈ। ਐਂ ਜਵਾਂ ਦੁੱਧ ਵਰਗਾ ਚਿੱਟਾ। ਦੂਏ ਪਾਸੇ ਹਰੇ ਕਚੂਰ ਪਹਾੜ ਆ। ਕੋਈ ਧੂਆਂ ਨੀ, ਐਂ ਸਾਫ਼ ਨੀਲਾ ਅਸਮਾਨ।"
ਹੱਥ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਜੀ ਪੀ ਐੱਸ ਵਿਚੋਂ ਫਿਰ ਆਦੇਸ਼ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਟੇਢੀ-ਮੇਢੀ ਸੜਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਫੋਨ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਟਰੱਕ ਵੱਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਹਾੜ ਦੇ ਐਨ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ

ਕਾਂਡ ਇੱਕ - ਭਾਗ ਦੋ

ਵਲੇਵੇਦਾਰ ਸੜਕ ਸੀ। ਸੜਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੀਡਰ ਦੇ ਅਕਾਸ਼ ਛੋਹਦੇ ਦਰਖਤ ਸਨ। ਉਲਟ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਰ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਪਹਾੜ ਵਿਚੋਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਫੁੱਟਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਝਰਨਿਆਂ ਵੱਲ ਚਲੀ ਗਈ। ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਬਰਫ ਖਿਘਲ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਕੂਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫਰੇਜ਼ਰ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਰ ਦਾ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁੜ ਅਮਿਤ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨਜ਼ਾਰੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇ। ਉਸ ਦਾ ਟਰੱਕ ਲੇਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਾਏ ਕੱਟਾਂ 'ਤੇ ਟਰੱਕ ਚੜ੍ਹਨ ਕਾਰਨ ਟਾਇਰਾਂ ਨੇ ਗਰੜ-ਗਰੜ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੱਢੀ। ਗੁਰਮੀਰ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕੋਕਾਹਲਾ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਟਰੱਕ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੁੱਕਣ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਪਹਾੜ ਨੇ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਛੋਹਣਾ ਹੋਵੇ। ਟਰੱਕ ਦੇ ਗੇਅਰ ਘਟਾਉਣ-ਘਟਾਉਣ ਗੁਰਮੀਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਵੇਂ ਗੇਅਰ ਵਿਚ ਲੈ ਆਇਆ। ਟਰੱਕ ਦੀ ਸਪੀਡ ਤੀਹ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ 'ਤੇ ਆ ਗਈ। ਸਾਹਮਣੇ ਮੋੜ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਸੜਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਸਦੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੈਤ ਵਰਗਾ ਪਹਾੜ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਡੂੰਘੀ ਖਾਈ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੂਹਰੇ ਸੜਕ ਮੁੱਕ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਟਰੱਕ ਸੜਕ ਦੇ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਖਾਈ ਵਿਚ ਡਿੱਗੇਗਾ। ਇਸ ਖਤਰਨਾਕ ਮੋੜ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਜੇ ਦਾ ਖਿਆਲ ਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, "ਇੱਥੇ ਕਿਤੇ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਟਰੱਕ ਉਲਟਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।" ਡਰ ਦੀ ਤਾਰ ਉਸ ਅੰਦਰ ਫਿਰ ਗਈ। ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਰੋਂਦੀ ਕੁਰਲਾਉਣੀ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਆ ਗਿਆ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਸੋਚ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਕੁ ਵਾਰ ਸਿਰ ਝਟਕਿਆ। ਕੁੱਝ ਪਲਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਝਪਕੀ ਆ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹੋਣੀ ਵੀ ਜੀਜੇ ਵਾਲੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਰੋਂਦੀ ਕੁਰਲਾਉਣੀ ਭੈਣ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਅਮਿਤ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਪਹਾੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਿੱਥੇ ਟਰੱਕ ਉਲਟਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪਦੀਆਂ ਸਨ। ਗੁਰਮੀਰ ਦਾ ਦਿਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸਤਾਦ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ ਟਰੱਕ ਉਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇਵੇ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕੀਤਾ। 'ਮਸਾਂ ਤਾਂ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਮਿਲਿਆ ਹੈ', ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਸੜਕ 'ਤੇ ਗੱਡ ਲਿਆ।

ਅਗਾਂਹ ਕੈਮਲੂਪਸ ਸ਼ਹਿਰ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਸੂਰਜ ਅਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਤ ਦੇ ਸਾਢੇ ਨੌਂ ਵੱਜ ਗਏ ਸਨ। ਬੱਤੀਆਂ ਜਗਣ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਰਾਹ ਕੁੱਝ ਪੱਧਰਾ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੋਕਾਹਲਾ ਪਹਾੜੀ 'ਤੇ ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਖਬਰਾਹਟ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਸੂਰਵਪ ਝੀਲ ਕਿਨਾਰੇ ਬਣੀਆਂ ਕੈਬਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬੱਤੀਆਂ ਦੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਲਿਜ਼ਕੋਰ ਗੁਰਮੀਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖਾਵੀਂ ਲੱਗਣ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਝੀਲ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੈਲਮਨਆਰਮ ਸ਼ਹਿਰ ਤੱਕ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਬਾਹਰ ਪੱਸਰੇ ਹਨੇਰੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਮਾਣਨੋਂ ਖੁੰਝ ਗਿਆ।

20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪਾਰਟੀ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਗਏ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਲਹਿਰ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਨ। ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬ ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣਾ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ ਪਰ ਆਪਣੀ ਇਸ ਮੁੱਖ ਲੜਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਹ ਪਰਵਾਸੀ ਜਿਹੜੇ ਰੰਗ, ਧਰਮ, ਨਸਲ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵੀ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਜੱਦੋਜਹਿਦ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਇੰਡੀਆ ਲੀਗ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਰਗੀਆਂ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੀ ਗਠਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ। ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ

ਉਥੇ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਓਦੋਂ ਸਮਝ

ਕਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਫੋਨ: +91-98711-89446

ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਗੜੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਅਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖਣ ਖਾਤਰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਤੇ ਕੈਸੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਸਹਿਣ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਓਨਾ ਚਿਰ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ, ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਅਖਬਾਰ ਜਾਂ ਰਸਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਆਪਣੇ ਆਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਨ-ਸੰਪਰਕ ਲਈ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਇਸ ਮਾਧਿਅਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੁੱਢਲੇ ਕਦਮ ਪੁੱਟਣੇ ਵੀ ਕਲਪਨਾ ਬਾਹਰੀ ਗੱਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 8 ਦਸੰਬਰ 1913 ਨੂੰ 'ਗਦਰ' ਨਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਤੋਂ ਛਪ ਕੇ ਲੁਕਵੇਂ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਕੋਲ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗਦਰ ਸਬੰਧੀ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ, ਪ੍ਰੇਰਕ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਾਠਕਾਂ ਉਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਦਾ ਗਾਂ-ਮੁਖੀ ਮੁੱਲ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਛਪਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ 'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਹੋਣ ਇਕੱਤਰ ਕਰ ਕੇ ਕਿਤਾਬੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਏ। ਇਹ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪੂਰੇ ਦੇ ਪੂਰੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸਤਕਾਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ; ਹਾਂ, ਕੁਝ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਮਿੱਤਰ ਕੋਲੋਂ 'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਨੰਬਰ 7 ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ 1931 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਸ. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਰਦ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਕਾਵਿ ਵਿਚ 'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਨੰਬਰ 1 ਤੇ ਨੰਬਰ 7 ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਨੰਬਰ 7 ਆਖਰੀ ਪੁਸਤਕ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਛੱਤੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲੱਭਦੇ ਹਨ (ਅਸਲੀ ਜਾਂ ਫਰਜ਼ੀ), ਉਹ ਹਨ ਇਕਬਾਲ ਜਾਚਕ, ਪ੍ਰੀਤਮ, ਹਮਦਮ, ਨਾਸਤਕ, ਸੇਵਕ। ਜੋਸ਼ ਜੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਸ ਵਿਚ ਚਾਰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਦੀਆਂ ਹਨ। 1931 ਤੋਂ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਕਈ ਉਤਾਰਾਵਾਂ-ਚੜ੍ਹਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਵੀ 'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਨੰਬਰ 7 ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ, ਇਸ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਸ਼ੇ, ਇਸ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਲਹਿਰ ਵੱਲ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਰਜਨੀਤਕ ਲਹਿਰ ਬਣ ਕੇ

ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਣ

ਦਿੱਲੀ ਵੱਸਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਕਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਬਾਰੇ ਇਹ ਲੇਖ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਕਤ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਸਾਹਿਤ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਬੁਨਿਆਦੀ ਬਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਬੜੀਆਂ ਅਹਿਮ ਅਤੇ ਭਾਵਪੂਰਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬੋਲਦਾ ਹੈ।

ਉੱਭਰ ਰਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਬਾਰੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਧੁਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਆਪ ਇਸ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉੱਘੇ ਕਾਰਜ-ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਆਗੂ ਸਨ। ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਪਰਚਾ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕੁਝ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਠਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਿੱਥੋਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਅਜੇ ਕੌਮੀ ਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਚੇਤਨਾ ਨਾ ਜਾਗੀ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਆਮ ਜਨ-ਸਮੂਹ ਕਿਸੇ ਲਹਿਰ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਨਾ ਬਣ ਸਕੇ ਹੋਣ, ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਘੇਰਾ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਹੋਵੇ, ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਓਦੋਂ ਭਾਰਤ ਜੇਡੋ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਨਿਰਣੇ 'ਤੇ ਅੱਪੜਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਖਿਆਲ ਵੀ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਕਦੋਂ ਰਹਿ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਇਨਕਲਾਬ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜੋੜੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਹਨ (1) ਸਾਮਰਾਜੀ ਜ਼ੁਲਮ, ਜਬਰ ਦਾ ਵਾਰਾ-ਪਹਿਰਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕ-ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਅਤੇ (2) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਜੋ ਬਹੁਤਾ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਮਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਸੀ, ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ। 'ਗਦਰ' ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਸਰਵਰਕ ਉਤੇ ਛਪਦੀਆਂ 'ਜੇ ਤਓ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਨ ਕਾ ਚਾਓ ਸਿਰ ਧਰ ਤਲੀ ਮੇਰੀ ਆਓ' ਪੰਗਤੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਨੰਬਰ 7 ਵਿਚਲੀਆਂ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਪੰਗਤੀਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਅਗਾਂਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:

ਰੀਤ ਛੱਡ ਕੇ ਜੰਗ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਮਰੋ ਨਾਲ ਪਲੇਗ ਤੇ ਕਾਲ ਦੇ ਹੋ।

ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਝੰਡਾ।

ਯੋਧਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 1849 'ਚ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ 'ਚ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸੈਨਿਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕਮਾਨ ਬੱਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਲੜੇ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 1857 ਦੇ ਗਦਰ 'ਚ ਸਿੱਖ ਰਜਵਾੜੇ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਖੁਸ਼ਨੂਦੀ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਆਰਥਿਕ ਲਾਭ ਤੇ ਪਦਵੀਆਂ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਵਤੀਰਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਸੂਰਮਗਤੀ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਾ ਸੀ। ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਖਵਰੇ ਚੇਤ-ਅਚੇਤ ਇਹ ਧੋਣਾ, ਧੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਜੋ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 'ਗਦਰ' ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਪੁਮਾਣ ਹੈ। ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਜੁਝਾਰੂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਅਹਿੰਸਕ ਸੰਗਰਾਮ ਲੜ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਥੀ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਕਤਲਾਮ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੌਮੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਪੁਲਾਘਾਂ ਪੁੱਟਣੀਆਂ ਆਰੰਭ

ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਮਹੂਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਇਸ ਸਮਰਥਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਹਿੰਸਾ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਪ੍ਰਤੀ

ਗਦਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂਹ-ਮੁਖੀ ਵਤੀਰੇ ਦੀ ਹੀ ਟੋਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮਤਿਆਂ ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਲਹਿਰ ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ। ਕਈ 'ਜਾਚਕ' ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੌਰਿਆ। ਹੋਣਾ ਲਿਖੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ: ਕਦੇ ਮੰਗਿਆ ਮਿਲਨ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਰਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਾ ਰਾਜ ਲੋਕੋ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਗੁਲਾਮੀ ਨਾ ਦੂਰ ਹੋਵੇ

ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਨਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਲੋਕੋ

ਮੁਰਲੀ ਫੇਰ ਕੇ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਸਤ ਕੀਤਾ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਉਹ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦੇ ਨੇ ਜਵਾਂ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਵਿਚ ਜੇਹਲੀਂ ਝੋਲੀ ਚੁੱਕਾਂ ਮੋਹਰੇ ਹੱਡੀ ਸੁੱਟਦੇ ਨੇ ਛਾਈ ਜੁਲਮ ਅੰਧੇਰਦੀ ਤਰਫ ਚੌਹੀ ਯਾਰੇ ਹਿੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕੁੱਟਦੇ ਨੇ ਦਰਦਮੰਦ ਅੱਗੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਝੱਟ ਓਸ ਦੇ ਗਲੇ ਨੂੰ ਘੁੱਟਦੇ ਨੇ

ਤਾਕਤ ਹਿੰਦ ਦੀ ਅੱਜ ਅਲੋਪ ਹੋਈ ਸਤ ਰਿਹਾ ਨਾ ਵੇਦ ਕੁਰਾਨ ਅੰਦਰ ਗਾਂਧੀ ਲਹਿਰ ਨੇ ਕੁਝ ਸਵਾਰਿਆ ਨਾ ਰਹੀ ਅਣਖ ਨਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅੰਦਰ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਣਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣੀ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ। ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ

ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੇਸ਼ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਜੂਲੇ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਅਤਿ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਮਾਰੂ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਨ। ਵਿਦਿਅਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੱਛੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਜਾਤਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਈਸਾਈ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜ਼ੋਰਾਂ ਉਤੇ ਸੀ; ਆਦਿ, ਆਦਿ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਲਹਿਰ, ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ, ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਆਦਿ ਸੰਗਠਨ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ, ਧਰਮ ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੇਸ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੇਸ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਜ ਸੀ ਜਿਸ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ 'ਗਦਰ' ਨਾਂ ਦਾ ਜੇ ਪਰਚਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸੂਚੇਤ ਮਨੋਰਥ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਵੇਂ ਪੂਰਨੇ ਪਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਸਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਧਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕਾਗਜ਼ ਮਿਲੇ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਛਪਾਈ ਹੋਵੇ, ਮਕਸਦ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੱਤਰ ਬਾਕਾਇਦਗੀ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਵੇ ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ 'ਗਦਰ' ਦੇ ਚਾਲੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਖਬਾਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖ, ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਤੇ ਹੋਰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਵਿਚ ਬਿਠਾਉਣਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਸੱਚੇ ਵਿਚ ਢਾਲਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਲਹਿਰ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਸਾਮੰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚੋਂ ਜਨਮ ਲੈ ਰਹੇ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਬਣਨਾ ਸੀ। ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੱਕੀ ਗੌਰਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਵੀਆਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖੀ। ਕਿਰਤੀ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਇਸੇ ਬੁਨਿਆਦ ਉਤੇ ਕਦਮ ਟਿਕਾ ਕੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕੀਮਤਾਂ ਲਈ ਜਦੋਜਹਿਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ, ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਅੱਕਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੁਲ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਬਰਾਬਰੀ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਆਦਿ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਨਵੀ ਕੀਮਤਾਂ ਬਾਰੇ 'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਨੰਬਰ 7 ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਾਵਿ-ਪੰਗਤੀਆਂ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

ਰਾਓ, ਰੰਕ, ਮਜ਼ਦੂਰ, ਧਨਾਢ ਸਭੇ ਉਚ ਨੀਚ 'ਇਕਬਾਲ' ਇਕਸਾਰ ਕਰਦੇ।

ਖੂਨ ਨਾਇਤਫਾਕੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਬੂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕਦਰ ਮੂਲ ਨਾ ਹਿੰਦ ਦੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅੰਦਰ ਅੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਝੂਠੇ ਮਜ਼ਹੂਬ ਤੋਂ ਮਰਨ ਦਿਨ ਰਾਤ ਲੜ ਲੜ ਸੱਚੇ ਦੀਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੂਹ ਹੈ ਨਹੀਂ।

ਬਚ ਗਏ ਤਾਂ ਬਚਾਓ ਇਕ ਹੋ ਕੇ 'ਕੱਲੇ-ਕੱਲੇ' ਦਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਤਾਨ ਰਹਿਣਾ ਡੇਢ ਇੰਚ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਮਸੀਤ ਨਾਹੀਂ ਨਾਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੋਲੇ ਮਕਾਨ ਰਹਿਣਾ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਭੀ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨਾ ਨਾ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਹਿਣਾ ਰਹੀ ਕੌਮ ਤਾਂ ਰਹੇਗੀ ਹਿੰਦੀਆਂ ਦੀ ਵਤਨ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਰਹਿਣਾ। ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਇਕ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਉਤੇ ਸਾਥੋਂ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਅਕਸਰ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਓਨਾ ਚਿਰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ, ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਅਖਬਾਰ ਰਸਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਆਪਣੇ ਆਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਨ-ਸੰਪਰਕ ਲਈ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਇਸ ਮਾਧਿਅਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੁੱਢਲੇ ਕਦਮ ਪੁੱਟਣੇ ਵੀ ਕਲਪਨਾ ਬਾਹਰੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 8 ਦਸੰਬਰ 1913 ਨੂੰ 'ਗਦਰ' ਨਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਤੋਂ ਛਪ ਕੇ ਲੁਕਵੇਂ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਕੋਲ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੀ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

(ਸਫ਼ਾ 26 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਅੱਗੇ ਸੜਕ 'ਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਦਾ ਕੰਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੜਕ ਰੋਕ ਕੇ ਹੋਰ ਰਸਤੇ ਰਾਹੀਂ ਲੰਘਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੀ ਪੀ ਐੱਸ ਵਿਚੋਂ 'ਸਲਾਈਟ ਰਾਈਟ ਟਰਨ' ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਪੂਰਾ ਮੋੜ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਭੱਬਲਭੁਸੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਜੀ ਪੀ ਐੱਸ ਵਿਚੋਂ ਮੁੜ-ਮੁੜ 'ਰੀ ਕੈਲਕੂਲੇਟਿੰਗ' ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਮੁੜ-ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਸਤਿਆਂ 'ਤੇ ਘੁੰਮਦਾ ਗੁਰਮੀਰ ਰੋਣਹਾਕਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਟਰੱਕ ਗੈਸ ਸਟੋਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ। ਕੋਫੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੱਪ ਖਰੀਦਿਆ ਅਤੇ ਰਾਹ ਪੁੱਛ ਕੇ ਟਰੱਕ ਮੁੜ ਹਾਈਵੇ 'ਤੇ ਪਾ ਲਿਆ। ਨੀਦ ਨਾਲ ਘੁਲਦੇ ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਮਸਾਂ ਅਲਬਰਟਾ ਸੂਬੇ ਦੇ ਕੈਲਗਰੀ ਸ਼ਹਿਰ ਤੱਕ ਟਰੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਅੱਗੇ ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਸੂਬੇ ਦੇ ਬ੍ਰੈਡਨ ਸ਼ਹਿਰ ਤੱਕ ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਟਰੱਕ ਫੜ ਲਿਆ।

ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਬ੍ਰੈਡਨ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਓਟੋਰੀਓ ਸੂਬੇ ਦੇ ਬੰਡਰਬੇਅ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਲ ਜਾਇਆਂ ਗੁਰਮੀਰ ਮੁੜ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਖੁੰਝ ਗਿਆ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਨੀਦ ਵਾਲੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤਾਂ ਨਾ ਆਈ ਪਰ ਉਹ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਫਿਰ ਭਟਕ ਗਿਆ। ਰਸਤਾ ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਪੱਧਰਾ ਸੀ। ਵਿਨੀਪੈੱਗ ਸ਼ਹਿਰ ਲੰਘ ਕੇ ਸੜਕ ਕਿਨਾਰੇ ਬਣੇ ਸੈਂਟਰ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ ਪਾਰਕ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਦਿਓ ਕੱਦ ਬੋਰਡ ਦੀ ਚਕਾਚੌਂਹ ਵਿਚ ਉਹ ਗਵਾਚ ਗਿਆ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਝੰਡੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਲਾਲ ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਘੁਸਮੁਸੇ ਵਿਚ ਇਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਭਾਵੇਂ ਐਨੀ ਤੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਮਨ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਰ ਦਾ ਜੀਅ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਟਰੱਕ ਰੋਕ ਕੇ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੇ। ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਤਾਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਫੋਨ ਮਿਲਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਪਾਰਕ ਭੈਣ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਭੈਣ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਨੇ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਇਹ ਪਾਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਭੈਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਲੰਬੀ ਹੋ ਗਈ। ਪਾਰਕ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਕਨੋਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਭਟਕਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਟਰੱਕ ਰੋਕਣਾ ਪਿਆ। ਜੀ ਪੀ ਐੱਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਭੱਬਲਭੁਸੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਰ ਕੇ ਗੁਰਮੀਰ ਕੈਬਿਨ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਭਾਅ ਜੀ, ਤਕਲੀਫ਼ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਰਾਹ ਤੋਂ ਖੋਲ੍ਹ ਲਿਆ। ਜੇ ਹਾਈਵੇ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿਓ?" ਉਸਤਾਦ ਬਿਨਾਂ ਕੁੱਝ ਬੋਲੇ ਉੱਠਿਆ ਅਤੇ ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਖਿਮਾਂ ਜਾਚਨਾ ਨਾਲ ਦੇ ਕੁ ਵਾਰ ਉਸਤਾਦ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਸਖਤ ਲੱਗਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਕੁੱਝ ਕੁਰੱਖਤ ਬੋਲੇਗਾ ਪਰ ਉਸਤਾਦ ਬਿਨਾਂ ਕੁੱਝ ਕਹੇ ਟਰੱਕ ਮੁੜ ਹਾਈਵੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਫਿਰ ਸੌਂ ਗਿਆ।

ਪਰ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਵੇਲੇ ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਂਦਾ ਉਸਤਾਦ ਭੜਕ ਪਿਆ। ਉਸ

ਨੇ ਬੰਡਰਬੇਅ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਟਰੱਕ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਨੀਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ। ਉਹ ਦਿਨ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੈਬਿਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੁਹਰੇ ਸਵਾਰੀ ਵਾਲੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਅੱਗੇ ਨਿਪੀਗਨ ਝੀਲ ਆ ਗਈ। ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਲਾਲੀ ਨਾਲ ਝੀਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸੁਨਿਹਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਝੀਲ ਵਿਚ ਫਿਰਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਇਸ ਨਜ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹੀ ਕਈ ਜਿਊਤਿਆਂ ਨੇ ਐਨੀ ਸਦੇਹਾਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਝੀਲ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਗੁਰਮੀਰ ਇਸ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਪੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੁਹਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਦੋ ਟਰੱਕ ਹੌਲੀ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਨਜ਼ਾਰੇ ਨੂੰ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਦੋਹਾਂ ਟਰੱਕ ਆਪਣੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਟਰੱਕ ਦੇ ਪੈਣ ਜੋਗੀ ਵਿੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਹੇ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਸ ਵਿਚ ਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਗੱਲੀ ਲੱਗੇ ਹੋਣ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਤਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਦੋਹਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਖੜ੍ਹੇ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਹਾਈਵੇ ਇਕ ਲੇਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਸਤਾਦ ਕਈ ਵਾਰ ਟਰੱਕ ਸੜਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਵਿਚਲੀ ਵਿੱਥ ਨੂੰ ਭਾਂਪ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ। "ਇਕ ਸਾਡੀ ਵਾਟ ਨਈਓ ਨਿੱਬੜੀ ਇਕ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਜਾਨ ਲੈਣੀ ਕੀਤੀ ਜੇ", ਉਸਤਾਦ ਬੋਲਿਆ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਕੋਈ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਾ ਭਰਿਆ। ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਫਿਰ ਟਰੱਕ ਸੜਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੁਹਰਲੇ ਦੋਹਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿੱਥ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਮੁਹਰਾਂ ਵੀ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਵਾਹਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਸਪੀਡ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟਰੱਕ ਅਗਲੇ ਟਰੱਕ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਟਰੱਕ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਪੀਡ ਵਧਾ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਵਿਚਲੀ ਵਿੱਥ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਟਰੱਕ ਹੌਲੀ ਕਰ ਕੇ ਮੁੜ ਟਰੱਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋਹਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਪੀਡ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ। ਅੱਗੇ ਇਕ ਕਾਰ ਨੇੜੇ ਆ ਗਈ। ਮੁਹਰਲੇ ਟਰੱਕ ਨੇ ਹੌਲੀ ਕਰ ਕੇ ਉਸਤਾਦ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਈ ਹਾਦਸਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ-ਵਾਲ ਬਚਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਟਰੱਕ ਵਿਚੋਂ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਹਾਰਨ ਵੱਜਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਪੀਡ ਹੋਰ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤੀ। ਕੁੱਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਲਾਲ ਨੀਲੀਆਂ ਬੱਤੀਆਂ ਜਗਾਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਸਾਇਰਨ ਮਾਰਦੀਆਂ ਦੋ ਪੁਲੀਸ ਕਾਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਉਸਤਾਦ ਨੂੰ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਤਿੰਨ ਸੌ

ਡਾਲਰ ਤੇ ਛੇ ਪੁਆਇੰਟਾਂ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਗੁਰਮੀਰ ਵੱਲ ਘੂਰੀ ਵੱਟਦਾ ਬੋਲਿਆ, "ਨਵਾਂ ਡਰਾਈਵਰ ਨਾਲ ਲਿਆਣ ਦੇ ਆਹ ਜੱਭ ਏ। ਨਾਲੇ ਨੀਦਾਂ ਖਰਾਬ, ਨਾਲੇ ਵਾਟ ਨਬੇਤਨ ਲਈ ਜੁਰਮਾਨੇ ਭਰੇ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਕਰ ਕੇ ਮਿਲੀ ਜੇ ਟਿਕਟ। ਜੇ ਤੂੰ ਰਾਹ ਨਾ ਭੁੱਲਦਾ ਦੇ ਵਾਰੀ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ ਤੇਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ?" ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, 'ਮੜ੍ਹ ਦੇ ਭਰਾਵਾ

ਨਿਰਦੋਸ਼ੇ ਸਿਰ ਦੋਸ਼। ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਮੂਹਰਿਉ ਬੋਲਣ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਹਾਂ।'

ਤੇ ਮੁੜਦੇ ਗੋਤੇ ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਟਿਕਟ ਮਿਲ ਗਈ। ਮਾਂਟਰੀਅਲ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਡਰਾਈਵਰ ਨਾਲ ਟਰਾਲਾ ਵਟਾਉਣਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਵਕਤ ਸੀ। ਟਰਾਲਾ ਬਦਲਦਾ ਡਰਾਈਵਰ ਬੋਲਿਆ, "ਇਸ ਟ੍ਰੇਲਰ ਦੀਆਂ ਬੱਤੀਆਂ ਖਰਾਬ ਹਨ। ਜੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਕਰਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਧੂ ਬੱਤੀ ਟਰੱਕ 'ਚ ਪਈ ਐ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਤਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਵਾ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਇਓ।"

"ਮੈਂ ਕਰ ਲੈਣਾ ਠੀਕ", ਉਸਤਾਦ ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਟਰੱਕ ਵਿਚੋਂ ਸੰਦਾਂ ਵਾਲੀ ਪਟਾਰੀ ਕੱਢ ਲਈ। ਉਹ ਕੁੱਝ ਦੇਰ ਟਰਾਲੇ ਦੀਆਂ ਬੱਤੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ-ਝੋੜਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਬੋਲੇ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਚੈਕ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਬੋਰੇਕਾਂ ਨੱਪਣ ਲਈ ਟਰੱਕ ਅੰਦਰ ਵਾੜ ਦਿੰਦਾ ਪਰ ਬੱਤੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਹੀ। ਹਨੇਰਾ ਉੱਤਰਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰਮੀਰ ਬੋਲਿਆ, "ਭਾਅ ਜੀ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਚਲੇ ਚੱਲਾਗੇ ਠੀਕ ਕਰਵਾ ਕੇ।"

"ਅੱਗੇ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਹੋਗੇ ਘਰੇ ਨਿਕਲਿਆਂ। ਮੈਂ ਕਰ ਲੈਣਾ ਕੋਈ ਜੁਗਾੜ", ਆਖਦਾ ਉਸਤਾਦ ਤਾਰਾਂ ਦੀ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਖੀਰ ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਬੱਤੀ ਚਲਦੀ ਕਰ ਲਈ। ਬੱਤੀ ਦਾ ਚਾਨਣ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰਮੀਰ ਬੋਲਿਆ, "ਭਾਅ ਜੀ, ਬਰੇਕ ਲਾਈਟ ਤਾਂ ਲਾਲ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਇਹ ਤਾਂ ਚਾਨਣ ਵਾਲੀ ਐ।"

"ਕੁਛ ਨਈਓ ਹੁੰਦਾ। ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਰੁੜ੍ਹ ਪੈਣਾ ਏ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਵਾਰੀ ਸਕੇਲਾਂ ਬੰਦ ਏ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜੇ", ਉਸਤਾਦ ਬੋਲਿਆ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਬਰੇਕਾਂ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਬੱਤੀ ਜਗੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਆਉਂਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ

ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਰੱਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਕਾਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ, "ਦੇਖਲੋ, ਰਿਸਕ ਕਿਉਂ ਲੈਣਾ।"

"ਤੂੰ ਚੱਲ ਬੈਠ ਡਰੈਵਰ ਸੀਟ 'ਤੇ। ਐਵੇਂ ਡਰਨ ਡਿੱਹੋ।"

ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਤ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਕੈਬਿਨ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮਾਂਟਰੀਅਲ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਮਨ 'ਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਧਿਆਇਆ, 'ਸੋਚਿਆ ਪਾ' ਸ਼ਾਹ ਅੱਗ-ਸੰਗ ਰਹੀਂ। ਰਾਹ 'ਚ ਕੋਈ ਸਕੇਲ ਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਹੋਵੇ' ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਓਸ਼ਵਾ ਸ਼ਹਿਰ ਲੰਘ ਕੇ ਸਕੇਲ ਦੀਆਂ ਬੱਤੀਆਂ ਜਗ-ਬੁੜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਕਿ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਸਕੇਲ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਟਰੱਕ ਸਕੇਲ

ਵੱਲ ਕਰ ਲਿਆ।

ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਟਰਾਲੇ ਵਿਚ ਨੁਕਸਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਬਣਾ ਕੇ ਟਰਾਲੇ ਦੀਆਂ ਪਲੇਟਾਂ ਲਾਹ ਲਈਆਂ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, "ਇਹ ਨੁਕਸ ਠੀਕ ਕਰਵਾ ਲਵੋ ਅਤੇ ਪਲੇਟ ਲੈ ਲਿਓ।" ਉਸ ਨੇ ਖਰਾਬ ਬੱਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਇਕ ਸੌ ਔਸੀ ਡਾਲਰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਟਰਾਲੇ ਦੇ ਨੁਕਸਾਂ ਕਰ ਕੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਡਾਲਰ ਟਰੱਕ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ।

ਡਰਦੇ ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਸ਼ਿੱਮਦਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਅੱਗਿਓ ਬੋਲਿਆ, "ਤੁਸੀਂ ਰੁਕ ਨੀ ਸੀ ਸਕਦੇ ਕੱਲ੍ਹ ਤਕ? ਹੋਰ ਪੰਗਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਇਆ।--- ਚੱਲ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਇਆਂ ਕੁੱਝ ਵੇਟ ਕਰੋ।"

ਕੁੱਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿੱਮਦਰ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਉਹ ਬੋਲਿਆ, "ਮਕੈਨਿਕ ਆਉਂਦਾ ਇਆ। ਉਹ ਬੱਤੀਆਂ ਠੀਕ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਚੇਤੇ ਨਾਲ ਸੇਫਟੀ ਸਟਿੱਕਰ ਲੈ ਲਵੀਂ। ਉਸ ਬਿਨਾਂ ਪਲੇਟਾਂ ਨੀ ਮਿਲਣੀਆਂ।"

ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਮਕੈਨਿਕ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਟਰਾਲੇ ਦੀਆਂ ਬੱਤੀਆਂ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ 'ਸੇਫਟੀ ਸਟਿੱਕਰ' ਮੰਗਿਆ, ਮਕੈਨਿਕ ਬੋਲਿਆ, "ਮੈਂ ਸੇਫਟੀ ਸਟਿੱਕਰ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਬੱਤੀਆਂ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਮੈਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੈਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।" ਗੁਰਮੀਰ ਜੱਕਾਂ-ਤੱਕਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਿੱਮਦਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੇ ਜਾਂ ਉਸਤਾਦ ਨੂੰ ਜਗਾਵੇ। ਉਹ ਹਾਲੇ ਸੋਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਕੈਨਿਕ ਬੋਲਿਆ, "ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਕੋਈ ਪੇਪਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ?"

"ਹਾਂ", ਆਖਦਿਆਂ ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਰਿਪੋਰਟ ਮਕੈਨਿਕ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ।

ਉਹ ਦੇਖ ਕੇ ਮਕੈਨਿਕ ਬੋਲਿਆ, "ਜੇ ਸੇਫਟੀ ਸਟਿੱਕਰ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਨੁਕਸ ਠੀਕ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ।" ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਮੁੜ ਸ਼ਿੱਮਦਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਲਿਆ, "ਭਾਅ ਜੀ, ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਨੁਕਸ ਠੀਕ ਕਰਵਾਓ, ਫੇਰ ਦੇਊਗਾ ਸੇਫਟੀ ਸਟਿੱਕਰ।"

"ਹੋਰ ਕਿਹੜੇ ਸਾਰੇ? ਤੂੰ ਕਿਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਰਿਪੋਰਟ ਤਾਂ ਨੀ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ?"

"ਹਾਂ ਜੀ, ਉਹਨੇ ਮੰਗੀ ਸੀ।"

"ਸੁਣਾਈਆ, ਉਹ ਕਿਉਂ ਦੇਣੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ।"

"ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨੀ ਸੀ, ਭਾਅ ਜੀ।"

"ਭਾਅ ਦਿਆ ਲੱਗਦਿਆ ਓਹਨੂੰ ਦੇਹ ਫੋਨ।"

ਮਕੈਨਿਕ ਨੂੰ ਫੋਨ ਫੜਾ ਕੇ ਗੁਰਮੀਰ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਿੱਮਦਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਕੈਨਿਕ ਦਾ ਕਿਹਾ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਕੈਨਿਕ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, "ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਲਾਈਸੈਂਸ ਨਹੀਂ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣਾ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ।" ਸ਼ਿੱਮਦਰ ਨੂੰ ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਮਕੈਨਿਕ ਨੇ ਫੋਨ ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਿੱਮਦਰ ਬੋਲਿਆ, "ਮੈਂ ਟੋਅ ਟਰੱਕ ਭੇਜਦਾ ਇਆਂ। ਟਰਾਂਟੋ ਤਕ ਟਰੇਲਰ ਟੋਅ ਕਰਵਾਉਣਾ ਪਈ। ਧਾਡੀਆਂ ਬੇਵਕੂਫੀਆਂ ਦਾ ਹਰਜਾਨਾ ਸਾਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਇਆ।"

ਸ਼ਿੱਮਦਰ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚਲੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸਦਾ ਗੁਰਮੀਰ ਡਰ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬਣਿਆ ਬਣਾਇਆ ਕੰਮ ਵਿਗੜ ਨਾ ਜਾਵੇ। 'ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਝਮੇਲਿਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਤੇ ਸ਼ਿੱਮਦਰ ਕੰਮ ਤੋਂ ਹਟਾ ਹੀ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣ ਲਈ ਖਰਚਿਆ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਕਿਤੇ ਅਜਾਈਂ ਹੀ ਨਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ', ਐਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਡਰਾਉਣੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਉਹ ਟੋਅ ਟਰੱਕ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗਾ।

ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਉਸਤਾਦ ਜਾਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਨਹਿਸ਼ ਬੰਦਾ ਏ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਈ ਨਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰਵਾਇਆ, ਨਾਲੇ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਐਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਨਈਓ ਅਗਾਹ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆਣਾ ਤੈਨੂੰ।" ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰਮੀਰ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਬੋਲਿਆ, "ਤੇਰੀ ਗਲਤੀ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਹਿਸ਼ ਗਰਦਾਨਾ?" ਉਸਤਾਦ ਨੇ ਕਹਿਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਪਰ ਕੁੱਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ। ਗੁਰਮੀਰ ਨੇ ਵੀ ਚੁੱਪ ਵੱਟ ਲਈ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ, 'ਜੇ ਏਨ੍ਹਾਂ ਝਮੇਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁੱਝ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਟਰੱਕ 'ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚੜ੍ਹਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੰਮ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਸਭ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ, ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਆਏ ਦਾ ਇਕ ਸੌ ਔਸੀ ਡਾਲਰਾਂ ਦਾ ਐਵੇਂ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।'

ਹਾਲੇ ਗੁਰਮੀਰ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਤਾ ਕਿੰਨੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੀ। **(ਚੱਲਦਾ)**

ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਣ

(ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਗਦਰੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਇਕ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਖ਼ਤਾ ਉਲਟਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਹ ਗਦਰੀ ਸਿੱਖ, ਠੀਕ ਉਹ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਹ ਬਤੌਰ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ, ਬਤੌਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਤਨ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਪਰਲੀ ਕਾਵਿ-ਟੁਕੜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵਾਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਸੂਲ ਸੀ। 21 ਅਪਰੈਲ 1913 ਨੂੰ ਆਸਟਰੀਆ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ 12 ਨੇਮ ਮਿਥੇ ਗਏ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਦਸਵਾਂ ਨੇਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ "ਧਰਮ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਸਰੋਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਉੱਤੇ

ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।" ਰਤਾ ਕੁ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿਚ ਉਤਰੀਏ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਬਹਿਸ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਾਰਨਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਜੇ ਗਦਰ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜ ਸ਼ਕਤੀ ਹੱਥ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦਾ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉੱਤੇ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੈ। ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਦੇ ਅੱਜ ਜੋ ਅਰਥ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਨੁਕੂਲ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਦੱਸੀਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਤਾਂ ਰਾਜ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਆਦਰ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਨਹੀਂ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੇਮ ਨੰਬਰ 11 ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ

ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਦੀ ਸੋਝੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰੇਕ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਹ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਉਥੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਹਿੱਸਾ ਲਵੇਗਾ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਵੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਨ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਭਵਿੱਖੀ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ।

'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਨੰਬਰ 7 ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਕੀ ਸੀ। ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ 'ਚ ਉਹ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ, ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਨਕਸ਼ਾ ਬਣਾ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ:

ਬਾਗ ਹਿੰਦ ਦਾ ਟਹਿਕਦਾ ਲੱਗੇ ਸੁਹਣਾ ਆਵੇ ਮਹਿਕ ਤੇ ਖਿਤੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਹੋਵੇ ਫਿਰਨ ਮਾਣਦੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਰਲੀਆਂ

ਸਿਰੋਂ ਲੱਥਾ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਭਾਰ ਹੋਵੇ ਉਚ ਨੀਚ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਾ ਛਿੱਤੇ ਕਿਧਰੇ ਮਿਲਦਾ ਸਭ ਦੇ ਤਾਈਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋਵੇ ਹੱਕ ਹੋਵੇ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਠਾਠਾ ਮਾਰਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ

... ..

ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵਿਦਿਆ ਹੋਵੇ ਸਾਰੇ ਪੂਰਨ ਹੁਨਰ ਦੇ ਵਿਚ ਨਰ ਨਾਰ ਹੋਵੇ

... ..

ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਨਾ ਪੈਸਾ ਹਿੰਦ ਵਿਚੋਂ ਸਮਝੋ ਦੁਗਤੀ ਹੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੋਵੇ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਨਵ-ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਚੌਕਸ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਗਦਰੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਆਏ ਉਤਾਰਾਵਾਂ-ਚੜ੍ਹਾਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਾਰਟੀ ਭਾਵੇਂ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ 1947 ਤਕ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇਕ ਉੱਘੇ ਆਗੂ ਅਤੇ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਬਣੇ ਸਕੱਤਰ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਸਕੋ ਤੋਂ ਪਰਤ ਕੇ 'ਕਿਰਤੀ' ਰਸਾਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਸੀ। ਗਦਰੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ 'ਕਿਰਤੀ' ਦੇ ਦੁਆਲੇ 'ਕਿਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਸੰਗਠਤ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਮਗਰੋਂ ਚਲ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਲ

ਅਤੇ ਫੇਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ 'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ:

ਕਾਲਜ ਉਹਨਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਖੋਹਲ ਦਿੱਤਾ ਜਿਹੜੇ ਕਿਰਤੀ ਰਸਾਲਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ

... ..

ਦੇ ਕੇ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਰਾਜ ਹਰ ਥਾਂ ਨਵਾਂ ਕਰ ਦਿਆਂ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਬਾਗ ਪੈਦਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਆਪਣੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਜਿਸ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਜਾਗ ਲਾਈ, ਉਸ ਨੇ ਅੱਗਿਓ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਤੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੋ ਕੇ ਬੜੇ ਸਾਰਥਕ ਸਿੱਟੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਉਚੇਰੀਆਂ ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਾਲੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਚਾਰਟ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ 'ਗਦਰ ਦੀ ਗੂੰਜ' ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿਆਰ ਅਤੇ ਮੁਲਕਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ-ਆਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਦਰਭ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਵਿਲੱਖਣ ਧਾਰਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਹਾਣੀ

ਫੋਟੋ ਸੈਸ਼ਨ

ਜਨਾਬ ਤੌਕੀਰ ਚੁਗਤਾਈ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਘੇ ਲੇਖਕ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਫੋਟੋ ਸੈਸ਼ਨ' ਅੱਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ 'ਤੇ ਬੜਾ ਤਕੜਾ ਵਿਅੰਗ ਹੈ। ਲੋਕ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੀਂ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਬੰਦੇ ਨੂੰ ਤੜਫਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

“ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ ਘਰ ਮੁੜ ਕੇ ਆਵੇਗਾ!”
“ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ‘ਤੇ ਤੁਰ ਕੇ ਗਿਆ ਕਦੋਂ ਸੀ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਓਹਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਏ।”

“ਵੈਸੇ ਵੀ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਏ ਓਹਦਾ ਟੁਰਨਾ ਫਿਰਨਾ ਤਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੰਜੀ ‘ਤੇ ਈ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ ਇਕ ਦੋ ਦਿਨ ਹੋਰ ਕੱਢ ਜਾਏ। ਸੁਣਿਆ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਵੀ ਹੁਣ ਸੁੱਜ ਗਏ ਨੇ!”

“ਆਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਉਹਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਸ਼ਕੀਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਏ। ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਛੱਡਿਆ ਏ।”

ਨਈਮ ਨੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਚਲਾਂਦੇ ਹੋਏ ਨਜ਼ੀਰ ਦੇ ਕੰਨ ਲਾਗੇ ਮੂੰਹ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਰਹੇ

ਤੌਕੀਰ ਚੁਗਤਾਈ

ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਲੀਲ ਗੁਰਦਿਆਂ ਆਲੇ ਵਾਰਡ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਸੀ।

“ਗੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਮਰੀਜ਼ ਡਾਇਲਿਸਿਸ ‘ਤੇ ਚਲਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਓਹਦੇ ਲਈ ਦੁਆ ਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਏ, ਪਰ ਕੀ ਕਰੀਏ ਜਾਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਏ।” ਨਜ਼ੀਰ ਨੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਚਲਾਂਦੇ ਹੋਏ ਮੂੰਹ ਪਿੱਛੇ ਮੋੜ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਆਖਿਆ।

“ਨਹੀਂ ਇੰਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਹੁਤੇ ਮਰੀਜ਼ ਤੇ ਡਾਇਲਿਸਿਸ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਅੱਠ ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ, ਸਗੋਂ ਏਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵੇਲਾ ਕੱਢ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।” ਨਈਮ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ।

“ਹਾਂ, ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਬੰਦੇ ਚੋਖੇ ਹੋਏ ਨੇ ਅਸਪਤਾਲ ਵਿਚ।”

“ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੋਂ ਵਟਸਐਪ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਫੋਟੋਆਂ ਸ਼ੇਅਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਜੋ ਵੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਦਾ ਏ, ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਏ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਵਟਸਐਪ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਰਾਹੀਂ ਈ ਉਹਦੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਰੁਝੇਵੇਂ ਪਾਰੋਂ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖਣ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ।” ਨਜ਼ੀਰ ਨੇ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੇ ਆਖਿਆ।

“ਯਾਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇੰਨਾ ਟਾਇਮ ਕਿਸ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ ਏ ਕਿ ਓਹ ਬਿਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਫਿਰੇ, ਪਰ ਉਹ ਭਰਾਵਾਂ ਵਰਗਾ ਏ। ਚਾਚੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜੋ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਵੀ ਵੇਖੀਆਂ ਸਨ ਉਹਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ, ਇਕ ਬੜੀ ਵਧੀਆ ਫੋਟੋ ਆਈ ਸੀ।”
“ਕਿਹੜੀ?”

“ਜਿਹਦੇ ਵਿਚ ਉਹ ਹੱਥ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ੇਅ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।” ਨਈਮ ਨੇ ਆਖਿਆ।

“ਆਹੋ! ਨਿੱਕੀ ਧੀ ਨੂੰ ਸੱਦ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਫੋਟੋ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਬਣਾਈ ਸੀ।”

“ਅੱਜ ਮੈਂ ਵੀ ਬਣਾਵਾਂਗਾ।” ਨਈਮ ਉਤਾਵਲਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਆਖ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਇਆ ਸਾਂ, ਫੋਟੋਆਂ ਵੀ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਇਕ ਦੋ ਸੈਲਫੀਆਂ ਵੀ ਲਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਭਾਬੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਨਾਲ ਸੋਹਣੀ ਜਿਹੀ ਜਵਾਨ ਨਰਸ ਵੀ ਖਲੋਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਵੈਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜਵਾਨ ਨਰਸਾਂ ਘੱਟ ਈ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਏਨੀ ਜਵਾਨ ਤੇ ਸੋਹਣੀ ਨਰਸ ਵੇਖੀ ਏ। ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਫੂਫੀ ਬਰਕਤ ਇੱਥੇ ਦਾਖਲ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਵੇਖਣ ਰੋਜ਼ ਈ ਆਉਂਦਾ ਸਾਂ, ਉਦੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅੱਧਖਤ ਜਿਹੀਆਂ ਨਰਸਾਂ ਈ ਲੱਗੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਸਨ।”

“ਬੱਸ ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਈ ਲਾਹ ਛੱਡ, ਤੂੰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਪਾਰਕ ਕਰ ਲੈ, ਫਿਰ ਦੋਵੇਂ ਵਾਰਡ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।” ਨਈਮ ਨੇ ਨਜ਼ੀਰ ਦੇ ਮੋਢੇ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਧਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ।

ਵਾਰਡ ਵਿਚ ਵੜਦਿਆਂ ਸਾਰ ਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਹੋਰ ਪੰਜ ਛੇ ਜੀਅ ਨਜ਼ਰ ਆਏ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਨਾਨੀਆਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਵਧੀਕ ਸਨ।

“ਡਾਕਟਰ ਮਨੂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਬਹੁਤੇ ਬੰਦੇ ਤੇ ਬੱਚੇ ਮਰੀਜ਼ ਕੋਲ ਲਿਆਣ ਤੇ। ਮਰੀਜ਼ ਕੋਲ ਤਾਂ ਇਕ ਬੰਦਾ ਈ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਏ। ਨਾਲੇ ਵਧੀਕ ਬੰਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਮਰੀਜ਼ ਵੀ ਤੰਗ ਹੁੰਦਾ ਏ।” ਨਜ਼ੀਰ ਨੇ ਬਾਹਰ ਖਲੋਤੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵੱਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਆਖਿਆ।

ਦੋਵੇਂ ਅੰਦਰ ਵੜੇ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਖਲੋਤੇ ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਚਾਰ ਪੰਚ ਹੋਰ ਬੰਦੇ ਵੀ ਜਲੀਲ ਦੇ ਬੈੱਡ ਦੁਆਲੇ ਖਲੋਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਲੀਲ ਦੇ ਘਰ ਆਲੀ, ਉਹਦੀਆਂ ਦੋ ਧੀਆਂ ਤੇ ਇਕ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਬੈੱਡ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਬੈੱਚ ‘ਤੇ ਬੈਠਾ ਪਿਆ ਸੀ।
“ਹੁਣ ਕੀ ਹਾਲ ਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ? ਡਾਕਟਰਾਂ

ਨੇ ਕੀ ਆਖਿਆ ਏ ਭਾਬੀ?” ਨਜ਼ੀਰ ਨੇ ਜਲੀਲ ਦੀ ਘਰ ਆਲੀ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਜਾਓ ਪਰ ਸੋਚਦੀ ਆਂ, ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਵੱਲ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।” ਜਲੀਲ ਦੇ ਘਰ ਆਲੀ ਨੇ ਭਾਰੀ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਨਜ਼ੀਰ ਦੇ ਲਾਗੇ

ਆ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਦੱਸਿਆ।

ਜਲੀਲ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਸਨ। ਨਜ਼ੀਰ ਉਹਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਟੇਵਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਾ ਤੇ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਆਲਾ ਹੱਥ ਉੱਤੇ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਸੈਲਫੀ ਲੈ ਲਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਫੋਟੋਆਂ ਆਲਾ ਫੋਲਡਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਨਵੀਂ ਬਣਾਈ ਸੈਲਫੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਫੋਟੋ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਬਣੀ ਸੀ। ਓਹਦੇ ਨਾਲ ਜਲੀਲ ਲੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲੇ ਦੋ ਬੈੱਚ ‘ਤੇ ਉਹਦੇ ਘਰ ਆਲੀ ਆਪਣੇ ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਉਦਾਸ ਜਿਹਿਆਂ ਮੂੰਹ ਖੋਲ ਕੇ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਨਜ਼ੀਰ ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਵਟਸਐਪ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਦਿਆਂ ਓਹਨਾਂ ਥੱਲੇ ਕੈਪਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ:

“ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਜਲੀਲ ਤੇ ਉਹਦਿਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਜਲੀਲ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਦੁਆ ਦੀ ਅਪੀਲ ਏ।”
ਨਈਮ ਨੇ ਵੀ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬਣਾਣ ਲਈ

ਆਪਣਾ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਫੋਟੋ ਵੇਖਦਿਆਂ ਈ ਨਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਆਖਿਆ।

“ਪਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਫੋਟੋ ਆਈ ਏ!”

ਜਲੀਲ ਦੇ ਘਰ ਆਲੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਬੱਚੇ ਬਿੱਟ-ਬਿੱਟ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ।

ਨਜ਼ੀਰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਿਆ ਤਾਂ ਨਈਮ ਸੈਲਫੀ ਲੈਣ ਲਈ ਜਲੀਲ ਦੇ ਮੋਢੇ ਕੋਲ ਟੇਵਾ ਹੋ ਕੇ ਲੰਮਾ ਪਏ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਆਖਿਆ, “ਜੇ ਮੇਰੀ ਸੈਲਫੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਹੋਈ ਤਾਂ ਈ ਮਜ਼ਾ ਆਵੇਗਾ। ਦੋਵੇਂ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਕੀ ਫ਼ਾਇਦਾ!”

ਉਹਨੇ ਜਲੀਲ ਦਾ ਹੱਥ (ਜਿਹਤਾ ਬਿਲਕੁਲ ਠੰਢਾ ਸੀ) ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਏਸ ਵੰਗ ਨਾਲ ਉਤਾਹ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਸ਼ਿਕਸਤ ਦੇਵਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਤੇ ਛੇਤੀ ਵੱਲ ਹੋ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ।

ਉਹਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸੈਲਫੀ ਵਟਸਐਪ ‘ਤੇ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰਦਿਆਂ ਫੋਟੋ ਹੇਠਾਂ ਕੈਪਸ਼ਨ ਲਿਖੀ:

“ਜਲੀਲ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੁਣ ਪਹਿਲੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧੀਆ।”

ਇੰਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਇਕ ਅੱਧਖਤ ਜਿਹੀ ਨਰਸ ਵਾਰਡ ਵਿਚ ਵੜੀ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਟਾਇਮ ਇਕ ਘੰਟਾ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਪੰਜ ਵੱਜ ਗਏ ਨੇ, ਟਾਇਮ ਮੁੱਕ ਗਿਆ। ਇਕ ਬੰਦਾ ਮਰੀਜ਼ ਕੋਲ ਰਹਿ ਜਾਏ, ਦੂਜੇ ਵਾਰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਣ।”

ਜਲੀਲ ਦੇ ਘਰ ਆਲੀ ਬੈੱਡ ‘ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਗਈ। ਜਲੀਲ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਤੇ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਠੰਢੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਹਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਵਾਰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੇਟਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਸਨ।

ਨਰਸ ਨੇ ਡਿਊਟੀ ‘ਤੇ ਆਂਦੇ ਈ ਜਲੀਲ ਦਾ ਬਲੈੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਚੈੱਕ ਕੀਤਾ, ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖੀਆਂ, ਨਬੜ ਚੈੱਕ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹਦੇ ਘਰ ਆਲੀ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਆਖਿਆ, “ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਭਰਾ?!”
“ਭਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਪੰਜ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਪੁੱਤ ਆਪਣੀ ਭੈਣਾਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਬੈੱਚ ‘ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਣਾ।”

“ਤੇ ਤੁਸੀਂ?”
“ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਲੀ ਆਂ।”

“ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸਦਿਆਂ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਹੋ ਰਿਹਾ ਏ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਿਓ ਹੁਣ ਏਸ ਦੁਨੀਆ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।” ਨਰਸ ਨੇ ਉਹਦੇ ਮੋਢੇ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਆਖਿਆ।

ਜਲੀਲ ਦੇ ਘਰ ਆਲੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਜੋ ਜਗਰਾਤੇ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਤੇ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਸੁੱਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਭਿੰਜ ਗਈਆਂ ਤੇ ਉਹਨੇ ਨਰਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਜਦੋਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਆਸ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਈ ਟੁੱਟ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਕੀ ਕਰਦੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠੀਆਂ ਤਸੱਲੀਆਂ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ, ਮੈਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਣਾ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਏ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੁਰਦੇ ਫ਼ੋਲ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਜੀਅ ਸਕਦਾ।”

ਘਰ ਆਲੇ ਦੀ ਮੀਯਤ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕੱਢ ਕੇ ਉਹ ਵਾਰਡ ‘ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਬੈੱਚ ‘ਤੇ ਬੈਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਹਨੇ ਦੋਹਾਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲਵਕਤੀ ਪਾਈ ਤੇ ਰੋਂਦੇ ਹੋਏ ਆਖਿਆ, “ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਓ ਤੁਹਾਨੂੰ ਛੱਡ ਗਿਆ ਏ।”

ਨਿੱਕੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਹੋਏ ਆਖਿਆ, “ਅੰਮੀ ਅਸੀਂ ਯਤੀਮ ਹੋ ਗਏ ਆਂ।”

“ਆਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਰੰਡੀ।” ਉਹਨੇ ਵੱਡੀ ਧੀ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਡਸਕੋਰੇ ਭਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ।

ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਭਰਾ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਬੈੱਚ ‘ਤੇ ਲੰਮਿਆਂ ਪਾਇਆ ਤੇ ਮਾਂ ਨਾਲ ਵਾਰਡ ਵਿਚ ਵੜਦੇ ਸਾਰ ਪਿਓ ਦੀ ਮੀਯਤ ਨਾਲ ਚਮੜ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਨਰਸ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਇਕ ਫਾਰਮ ਉਹਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਆਖਿਆ, “ਏਸ ਫਾਰਮ ‘ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੀਯਤ ਘਰ ਲਿਜਾ ਸਕਦੇ ਓ। ਵਾਰਡ ਦੇ ਬਾਹਰ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਖੜੋਤੀ ਹੋਈ ਏ।”

ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਸ ਵਿਚੋਂ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਕੱਢਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦੀ ਅਖ਼ੀਰਲੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਉਹਦੇ ਹੱਥ ‘ਚੋਂ ਮੋਬਾਇਲ ਲੈਂਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, “ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਪਿਓ ਦੇ ਫੋਟੋ ਸੈਸ਼ਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਹੁਣ ਬੱਸ ਕਰ ਦੇ। ਅਸਾਂ ਪਿਓ ਦੇ ਬਿਮਾਰ ਤੇ ਪੀਲੇ ਮੂੰਹ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਦਾ ਕੀ ਕਰਨਾ ਐ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਸਦੇ ਖਿੜਦੇ ਮੂੰਹ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਤਾਂ ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦੇ ਐਲਬਮ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਜੋ ਸਦਾ ਲੱਗੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।” ਉਹਨੇ ਰੋਂਦੀ ਹੋਈ ਭੈਣ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ।

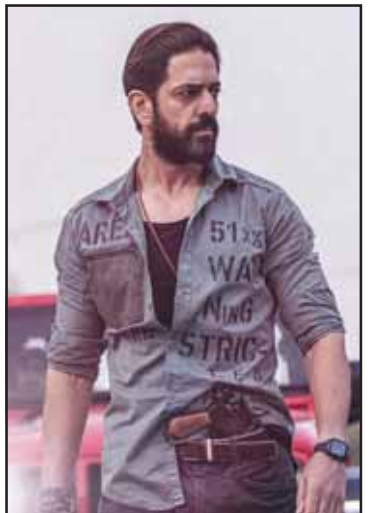
ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ਿਲਮ ‘ਜੂਨੀਅਰ’ ਦਾ ਹੀਰੋ ਬਣਿਆ ਅਮੀਕ ਵਿਰਕ

ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਖੇਤਰ ‘ਚ ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣ ਪੈੜਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਮੀਕ ਵਿਰਕ ਨਾਮੀ ਨਿਰਮਾਤਾ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ‘ਬੰਬੂਕਾਟ’, ‘ਲਾਹੌਰੀਏ’, ‘ਭਲਵਾਨ ਸਿੰਘ’, ‘ਅਫਸਰ’, ‘ਵੇਖ ਬਰਾਤਾਂ ਚੱਲੀਆਂ’ ਅਤੇ ‘ਗੋਲਕ ਬੁਗਨੀ ਬੈਂਕ ਤੇ ਬਣੂਆ-1’ ਵਰਗੀਆਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮੇ ਦਾ ਮਾਣ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਨਬੜ ਟੋਹ ਕੇ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਮੀਕ ਵਿਰਕ ਹੁਣ ਬੜੇ ਅਦਾਕਾਰ ਵੀ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ਿਲਮ ‘ਮੌੜ’ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪੁਲਿਸ ਅਫ਼ਸਰ ‘ਬਰਟਨ’ ਦਾ ਦਮਦਾਰ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਮੀਕ ਵਿਰਕ ਹੁਣ ਬੜੇ ਹੀਰੋ ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ਿਲਮ ‘ਜੂਨੀਅਰ’ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ। ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਸਿਨੇਮਾਘਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਗਾਰ ਬਣਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਫ਼ਿਲਮ ਬਾਰੇ ਅਮੀਕ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਫ਼ਿਲਮ ਨੂੰ ਬਣਨ ਵਿਚ ਭਾਰੇ ਦੋ ਸਾਲ ਲੱਗੇ

ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਉਹ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਐਕਸ਼ਨ ਡਰਾਮਾ ਫ਼ਿਲਮ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ ਤਿੰਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ਿਲਮਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਖੂਬਸੂਰਤ ਸ਼ਹਿਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਮੇਤ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੋਂ ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਤੇ ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਮੀਕ ਵਿਰਕ ਦਾ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਤ੍ਰਕਾਅ ਸਿਨੇਮਾ ਵੱਲ ਸੀ। ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਨਕਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕਲਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਂਟਿੰਗ ਤੇ ਫਿਰ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀ ਚੇਟਕ ਲੱਗੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ। ਬੜੇ ਹਨ ਅਦਾਕਾਰ ਆਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮੀਕ ਵਿਰਕ ਨੇ ਇਸ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ “ਨਦਰ ਫਿਲਮਸ” ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਬੜੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਅੰਧੀ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ।
ਅਮੀਕ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ

ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਫ਼ਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਖੁਦ ਲਿਖੀ

ਸੀ, ਇਸ ਫ਼ਿਲਮ ‘ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਹੀਰੋ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜੋ ਖੁਦ ਨੂੰ ਫ਼ਿਲਮ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ

ਵਿਚ ਵਾਲਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦੇ ਸਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕੇ। ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਦੇ ਕੁਝ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦ ਇਹ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਮੰਗ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰੀਬ ਦੋ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਰੀਰਿਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਨੌਜਵਾਨ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹਰਮਨ ਢਿੱਲੋਂ ਦੀ ਡਾਇਰੈਕਟ ਕੀਤੀ ਇਸ ਫ਼ਿਲਮ ਵਿਚ ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕਰਾਈਮ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂ ਰਹੇ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਤਰਬੱਲੀ ਮੱਚਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਬੱਚੀ ਗਾਲਤੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਦੀ ਗੋਲੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਮੀਕ ਮੁਤਾਬਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਆਮ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਸਾਰੀ ਤਕਨੀਕੀ ਟੀਮ ਸਾਊਥ ਸਿਨੇਮਾ ਤੇ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਫਿਲਮ ‘ਚ ਆਮ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਕਰਾਈਮ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸੰਚ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤਰੀਕੇ

ਨਾਲ ਫਿਲਮਾਇਆ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਆਮ ਫਿਲਮਾਂ ਵਰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਂ, ਸਥਾਨ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ ਬੋਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਫਿਲਮ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਮੀਕ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਲਮ ਦਾ ਟ੍ਰੈਲਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਝ ਬੋਲਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਅਮੀਕ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਫਿਲਮ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰਿਸਕ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਰਿਸਕ ਲੈਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਿਨੇਮਾ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਆ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਪੰਜਾਬੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਤੰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਰਹੇ ਸਿਨੇਮਾ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਘਿਠਾਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਭਗਵਾ ਰੰਗ: ਹੁਣ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵੀ ਖਤਰੇ 'ਚ

ਅਵਿਜੀਤ ਪਾਠਕ

ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (ਐੱਸ.ਏ.ਯੂ.) ਦੇ ਚਾਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਝਟਕਾ ਲੱਗਾ ਪਰ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਮਹਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਖਾਲਸ 'ਨਿਰਪੱਖ' ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸੋਝੀਵਾਨ, ਸੱਚੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਾਲਾ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਵਾਦ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਧਿਆਪਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਫ਼ ਸੁਨੇਹੇ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ: (ੳ) ਅਧਿਆਪਕ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਪਤਾ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ; ਆਪਣੀ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਦਿਲਕਸ਼ ਤਨਖ਼ਾਹ ਹਾਸਲ ਕਰੋ, ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਰਹੋ ਤੇ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਸਿਆਸਤ' ਨਾ ਵਾਝੋ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੋ; ਅਤੇ (ਅ) ਨਿਗਰਾਨੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਾ ਸਮਝੋ; ਇਹ ਲਗਾਤਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਹਰ ਹਿੱਲ-ਜੁੱਲ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਤੁਸੀਂ 'ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸਟੱਡੀ ਸਰਕਲ' ਵਰਗੇ ਕਿਸੇ 'ਕੱਟੜ' ਮੰਚ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਦੋ ਸੁਨੇਹੇ ਡਰ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਇਸ ਦੌਰਾਨ 'ਬਚ ਕੇ' ਚੱਲਣਗੇ, ਉਹ ਕੁਟਾਨੀਤੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ਼ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣਗੇ।

ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਤੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੇ ਗ਼ਲਤ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂਹ ਛੱਡਣ ਲਈ ਸੋਝੀ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਰੇ ਕਾਮੇ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੀ ਨਿਭਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਅਤੇ

'ਨਿਰਪੱਖ' ਹੋਣ ਦੀ ਤਵੱਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਤਾਂ ਅਸਲੀ ਰਾਹ ਤੋਂ ਭਟਕ ਜਾਣਾ ਹੈ; ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਪਰਚੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਹਵਾਲਾ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਛੁਪੇ ਪਰਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ 'ਦਰਜਾਬੰਦੀ' ਵਧਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ! ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਉਪਯੋਗਤਾਵਾਦੀ ਟੀਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (ਐੱਸ.ਏ.ਯੂ.) ਵੀ ਇਸੇ ਤਰਕ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਦੌਰਾਨ

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਾਲੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਫਲ-ਫੁੱਲ ਸਕਣ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਆਦਰਸ਼ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਕਨੀਕੀ-ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਮਜ਼ਾਕ ਹੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਾਡੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਿ ਨਵ-ਉਦਾਰਵਾਦ ਦਾ ਮੂਲ ਤਰਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦਾ ਗ਼ੈਰ-ਸਿਆਸੀਕਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਬਰਾਂਡ' ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਲੋਚਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ 'ਉਤਪਾਦਕਤਾ' ਅਤੇ 'ਕੁਸ਼ਲਤਾ' ਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਰਾਹੀਂ ਸੋਧਿਤ ਮੰਤਰ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਅਨਸਰਾਂ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਚਾਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਤੋਂ ਸੰਕੋਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਸੌਕੀ' ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਦੇਖ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਨੂੰ ਵੱਧ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਗਿਆ ਹੈ? ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕਿਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੌਕਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਜਿਹੜੀ ਹਾਕਮ ਨਿਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਅਧਿਆਪਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਜਾਂ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ। ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਮੈਂ ਇਹੋ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਐੱਸ.ਏ.ਯੂ. ਗੁਣਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਉੱਦਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, ਨੇਪਾਲ ਤੇ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਸੱਲੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ; ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਕੀ ਐੱਸ.ਏ.ਯੂ. ਆਪਣੀ ਖੁਦਮੁਖ਼ਤਾਰੀ ਗੁਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਰਤਾਮਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਨਿਸ਼ਚਾਵਾਨ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਸਿਆਸੀ ਕਰੀਅਰਵਾਦੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਕੇ ਅਤਿ-ਰਾਸ਼ਟਰਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇ?

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਦੁਖਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਮੈਨੂੰ ਵੱਧ ਫਿਕਰਮੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪੁੰਜੀਸ਼ਨ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਰਤੀ ਮੱਧ ਵਰਗ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਵੀ 'ਜੋਖਮ' ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਸੌਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ 'ਮੇਰੀ ਨੌਕਰੀ, ਮੇਰਾ ਕਰੀਅਰ, ਮੇਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ, ਮੇਰੀ ਕਾਰ, ਮੇਰਾ ਘਰ, ਮੇਰੀ ਈਐਮਆਈ' ਆਦਿ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਵਡੇਰੇ ਅਧਿਆਪਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਠੱਸ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਹਮਾਇਤ ਮਿਲਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਕੱਲਿਆਂ ਲੜਾਈ ਲੜਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਮਾਰ ਝੱਲਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਵੀ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਇਹ ਅਹਿਮ ਮੌਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਹੌਸਲੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਟੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਧੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਮੀਦ ਦੇ ਇਕ ਸਰੋਤ ਵਜੋਂ ਉੱਭਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਕੇ ਉਥੇ ਦਾਖ਼ਲ ਉਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਿਹੜਾ ਅੰਦੋਲਨ ਦੌਰਾਨ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਗੁਣਾਂ ਜਾਂ ਸਦਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਬਣਦੀ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਉਲਟ-ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਔਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਤਰਸ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਠੰਢੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹੋ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਅਟੱਲ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਮਾਤੇ-ਵਿਹਾਰ' ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ!

ਖੈਰ, ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਮਿਆਰ, ਸਿਆਸੀ ਫੰਡਿੰਗ (ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਚੰਦਾ) ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ (ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰਹਿਤ ਕਰਨ) ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਕੌੜੀ ਸੱਚਾਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੂਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਿੱਤੀ ਸੈਕਟਰ

ਟੀ.ਕੇ. ਅਰੁਣ

ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ ਸੂਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਪੱਖੋਂ ਸੋਝੀ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਓਨੇ ਹੀ ਖੋਖਲੇ ਹਨ ਜਿੰਨਾ ਖੋਖਲਾ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਡੀ.ਐੱਨ.ਏ. ਵਿੱਚ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਜਾਤੀਵਾਦੀ ਉਚ-ਨੀਚ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਅਸਾਵੀਂ ਵੰਡ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਰਜ਼ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਵਰਗੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਵਕਤ ਗੰਧਲੀ ਸਿਆਸੀ ਫੰਡਿੰਗ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਕਿਉਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਦਲਦਲ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿਆਸਤ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ/ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਟਮਾਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਧਣ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਬਹੁਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸੇ

ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਮਦਾਦ ਲਈ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦੀ ਵੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਵੋਟ ਪਾ ਕੇ ਤੇ ਵੋਟਸਾਏਪ ਸੁਨੇਹੇ ਅੱਗੇ ਭੇਜ ਕੇ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੋਲ ਫੰਡ ਜੁਟਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਦਾ ਰਾਹ ਹੀ ਬਾਕੀ ਬਚਦਾ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਲੈਕਟੋਰਲ ਬਾਂਡਾਂ (ਚੋਣ ਬਾਂਡ) ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਕੈਸ਼ (ਨਕਦੀ) ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਉਂ? ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਵਿਹਾਰ-ਵਰਤਾਮਾ ਪੱਖੋਂ ਸਿਆਸਤ ਗੰਧਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਨਕਦ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੰਨ ਲਵੋ, ਕਿਸੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨੌਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਰਾਬ ਵੰਡਦੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਤਾਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਨਕਦ ਨੋਟ ਵੀ ਵੰਡਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਸ ਖ਼ਰਚੇ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਹੀ-ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਦਾਨ ਵਾਲੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਫਿਰ ਇਹ ਭਾਵੇਂ ਚੈੱਕ ਰਾਹੀਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਚੋਣ ਬਾਂਡ ਰਾਹੀਂ?

ਜੇ ਕੁਝ ਦਰਜਨ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਦਲਬਦਲੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਆਗੂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਲੜੀਆਂ ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ

ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਧਾਇਕ 20 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਭਾਰੀ ਰਕਮ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਆਪਣੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਮੱਦ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰੋ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ: 'ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ਰੀਦਣ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ ਖ਼ਰਚ'। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਰਚਿਆਂ ਲਈ ਰਕਮਾਂ ਬੇਹਿਸਾਬੇ ਵਸੀਲਿਆਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਤਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੈਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਭਗਤਨੁਮਾ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਦਿਹਾੜੀ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਸੂਬਾ ਦਰ ਸੂਬਾ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ 1500 ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਕਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇਗੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੈਲੀ ਵਾਸਤੇ ਭੀੜ ਜੁਟਾਉਣ ਲਈ ਪੈਸੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਇਸ ਨਕਦੀ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕੌਣ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਬਹੁਤਾ ਕਰ ਕੇ ਛੋਟੀਆਂ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ। ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੀ ਫੰਡਿੰਗ, ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਲਾਹੇ ਲੈਣ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਹਿਰ/ਕਸਬੇ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਚੈਕਟ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇ

ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸਿਆਸੀ ਫੰਡਿੰਗ

ਹਨ। ਕੁਝ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਬੇਹਿਸਾਬੀ ਦੌਲਤ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਖਾਸਕਰ ਅਜੋਕੇ ਡਿਜੀਟਲ ਅਦਾਇਗੀਆਂ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਪਲੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਹਿੰਡਨਬਰਗ ਵਾਲੇ ਸੂਹਾਂ ਲੈਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋਣ? ਦਰਅਸਲ ਜਦੋਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪੂੰਜੈਕਟ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਵਧਾ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਕੇ ਦੱਸਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪੂੰਜੈਕਟ ਲਈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨੀ ਰਕਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਕਮ ਦਾ ਕਰਜ਼ ਲੈ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੂੰਜੈਕਟ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਰੀਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਕਰੇਤਾ ਬੜੀ ਖੁਲ੍ਹਦਿਲੀ ਨਾਲ ਅਦਾਇਗੀ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ, ਖ਼ਰੀਦਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰ ਵੱਲੋਂ ਦੱਸੇ ਕਿਸੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਖ਼ਰੀਦਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਵਧਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪੂੰਜੈਕਟ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਜ਼ ਵੰਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੰਭਾਵੀ

ਗੜਬੜ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪੂੰਜੈਕਟ ਲਈ ਕਰਜ਼ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਨਕਦੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਧੂ ਕਰਜ਼ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰ ਹੋਰ ਕਈ ਪੂੰਜੈਕਟ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਕਰਜ਼ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਮੂਲ ਕਰਜ਼ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਮਿਥੇ ਮੁਤਾਬਕ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪੂੰਜੈਕਟ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਕਰਜ਼ ਨਭਿਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬਸ ਕਰਜ਼ ਗੜਬੜਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਵੱਟੇ ਖਾਤੇ ਪਏ ਕਰਜ਼ਿਆਂ (ਐੱਨ.ਪੀ.ਏ.) ਦਾ ਭਾਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਫੰਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੂਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਕਰੋਨੀ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ (ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਰਾਹੀਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਸਰਮਾਏਦਾਰ) ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਉੱਤੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ।

ਬੈਕਿੰਗ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਪੜਾਅ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਫੰਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸੂਧਾਰਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਬੈਂਕ ਦੁਬਾਰਾ, ਹੋਰ ਕਰਜ਼ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਤਾਕਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੂੰਘੇ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦੇਣਗੀਆਂ।

ਮੈਲਬਰਨ ਮੇਲੇ ਵਿਚ 'ਘੁਮਰ'

ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਆਰ. ਬਾਲਕੀ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਅਦਾਕਾਰਾ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਬੱਚਨ ਤੇ ਸਿਯਾਮੀ ਖੇਰ।

ਇਸ ਵਾਰ ਮੈਲਬਰਨ (ਆਸਟਰੇਲੀਆ) 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ (2023) ਦਾ ਆਗਾਜ਼ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਆਰ. ਬਾਲਕੀ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਘੁਮਰ' ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਬੱਚਨ ਅਤੇ ਸਿਯਾਮੀ ਖੇਰ ਨੇ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ 12 ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਫਿਲਮ ਪੈਰਾਪਲਾਜ਼ੀਆ (ਸਰੀਰ ਦੀ ਲੱਕ ਤੋਂ ਹੇਠਲਾ ਭਾਗ ਨਕਾਰਾ ਹੋਣਾ) ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਖਿਡਾਰਨ (ਸਿਯਾਮੀ) ਦੀ ਦਮਦਮ ਕਹਾਣੀ ਬਿਆਨਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਕੋਚ

(ਅਭਿਸ਼ੇਕ) ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਸਫਲ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਆਰ. ਬਾਲਕੀ, ਰਾਹੁਲ ਸੇਨਗੁਪਤਾ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ੀ ਵਿਰਮਾਨੀ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਆਰ. ਬਾਲਕੀ ਅਤੇ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਬੱਚਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਿਲਮ 'ਘੁਮਰ' ਨਾਲ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਪਿੱਛੇ ਲੁਕੀ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਕਿ ਓਹਲੇ ਰਹਿ ਗਈ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਅਸਲ ਵਿਚ ਬਾਹਰੀ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਖੁਦ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ

ਕਰਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਵਿਦਰੋਹੀ ਤਾਸੀਰ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸੁਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੇਡਾਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਫਿਲਮ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸਿਯਾਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਖਿਡਾਰਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਚਿਰਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਫਿਲਮ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹਨ। ਸਕਰੀਨ 'ਤੇ ਖਿਡਾਰੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣਾ ਦਾ ਉਸ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਹੁਣ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਡਿਮਰੀ ਦਾ ਅਗਲਾ ਸਾਲ...

ਚਰਚਿਤ ਅਦਾਕਾਰ ਵਿੱਕੀ ਕੌਸ਼ਲ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਡਿਮਰੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 23 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਆਨੰਦ ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਐਮੀ ਵਿਰਕ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸੇ ਸਾਲ 25 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਫਿਲਮ ਦੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਤਰੀਕ ਅੱਗੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਟਵੀਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: "ਬਿਹਤਰ ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਰਜਾ ਨਾਲ ਭਰੇ ਵਿੱਕੀ ਕੌਸ਼ਲ, ਐਮੀ ਵਿਰਕ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਡਿਮਰੀ ਨਾਲ ਆਨੰਦ

ਤਿਵਾੜੀ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੈ ਜੋ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ।" ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਨੇਹਾ ਧੂਪੀਆ ਵੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਅਜੇ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਨੇਹਾ ਧੂਪੀਆ ਨੇ ਫਿਲਮ ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਮਗਰੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਤਸਵੀਰ 'ਮੇਰੇ ਮਹਿਬੂਬ ਮੇਰੇ ਸਨਮ' ਲਿਖ ਕੇ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵਿੱਕੀ ਕੌਸ਼ਲ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 2018 ਵਿਚ 'ਲਵ ਪਰ ਸਕੁਏਅਰ ਫੁਟ' ਵਿਚ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਆਸਾਂ ਹਨ।

'ਐਨੀਮਲ' ਦੀ ਦਸਤਕ ਹੁਣ ਦਸੰਬਰ 'ਚ

ਅਦਾਕਾਰ ਰਣਬੀਰ ਕਪੂਰ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਐਨੀਮਲ' ਹੁਣ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਇਸੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫਿਲਮ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸੰਦੀਪ ਰੈਡੀ ਵਾਂਗ ਨੇ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਫਿਲਮ 11 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਪਹਿਲੀ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਪੰਜ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ- ਹਿੰਦੀ, ਤੇਲਗੂ, ਤਾਮਿਲ, ਮੱਲਿਆਲਮ ਤੇ ਕੰਨੜ ਵਿਚ ਇਹ

ਫਿਲਮ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਲਮ 'ਐਨੀਮਲ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਤਰੀਕ 'ਓ.ਐੱਮ.ਜੀ.-2' ਅਤੇ 'ਗਦਰ-2' ਨਾਲ ਭਿੜਨ ਕਰ ਕੇ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਮਹੀਨੇ ਇਹ ਬਾਕਸ ਆਫਿਸ 'ਤੇ 'ਸੈਮ ਬਹਾਦਰ' ਨਾਲ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸੰਦੀਪ ਰੈਡੀ ਵਾਂਗ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਲਗੂ ਹਿੱਟ ਫਿਲਮ 'ਅਰਜੁਨ ਰੈਡੀ' ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮ

'ਕਬੀਰ ਸਿੰਘ' ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਬਣਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਵਾਂਗ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੈਨ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਚ ਪੋਸਟ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੋਰ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 8 ਮਾਰਚ 2023 ਨੂੰ ਰਣਬੀਰ ਕਪੂਰ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਤੂ ਝੁਠੀ ਮੈਂ ਮੱਕਾਰ' ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸ਼ਯਾ ਕਪੂਰ ਨੇ ਬਤੌਰ ਨਾਇਕਾ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਉਤੇ ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ 200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ

ਲਾਗਤ ਆਈ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਫਿਲਮ 220 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੀ ਕਮਾ ਸਕੀ। ਹੁਣ ਰਣਬੀਰ ਕਪੂਰ ਨੂੰ 'ਐਨੀਮਲ' ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਆਸਾਂ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਰਣਬੀਰ ਕਪੂਰ 'ਬਰਫੀ', 'ਰੋਕ ਸਟਾਰ', 'ਚਿੱਲਰ ਪਾਰਟੀ' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨਵਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ 'ਐਨੀਮਲ' ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਪੂਰਨੇ ਪਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।

ਅਦਾਕਾਰ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ 'ਜਵਾਨ' ਹੋਇਆ

ਅਦਾਕਾਰ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਨੇ ਟਵਿੱਟਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਸੈਸ਼ਨ 'ਆਸਕ ਐੱਸ.ਆਰ.ਕੇ.' ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੀ ਫਿਲਮ 'ਜਵਾਨ' ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੋਸਟਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਬੰਦੂਕਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਪੋਸਟਰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਬ ਮੈਂ ਵਿਲੇਨ ਬਣਤਾ ਹੂੰ ਨਾ, ਮੇਰੇ ਸਾਮਨੇ ਕੋਈ ਭੀ ਹੀਰੋ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ।... ਫਿਲਮ 'ਜਵਾਨ' ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੀ, ਤੇਲਗੂ ਤੇ ਤਾਮਿਲ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ 7 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।" ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਇਸ ਪੋਸਟਰ 'ਤੇ ਅਦਾਕਾਰ ਰਣਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਇਮੋਜੀ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤ ਚਤੁਰਵੇਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸੈਲਾਬ ਆ ਗਿਆ ਮਦਨ ਚੋਪੜਾ! ਸੈਲਾਬ।" ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ।" ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ 'ਜਵਾਨ' ਰੈੱਡ ਚਿਲੀ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ

ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਐਟਲੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਗੌਰੀ ਖਾਨ ਨੇ ਗੌਰਵ ਵਰਮਾ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਨਾਲ ਨਯਨਤਾਰਾ ਅਤੇ ਵਿਜੈ ਸੇਤੂਪਤੀ ਵੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਿਚ

ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਗੇ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਦੀਪਿਕਾ ਪਾਦੁਕੋਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਆਮਨੀ, ਸਾਨਿਆ ਮਲਹੋਤਰਾ ਅਤੇ ਰਿਧੀ ਡੱਗਰ ਵੀ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਗੀਆਂ। 'ਜਵਾਨ' ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਦੀ 2023

ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਦੂਜੀ ਫਿਲਮ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਫਿਲਮ 'ਜਵਾਨ' ਦੀ ਪ੍ਰੀ-ਰਿਲੀਜ਼ ਵੀਡੀਓ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੀਡੀਓ ਨੂੰ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਮ ਜਗਤ ਦੇ ਟੀਜ਼ਰਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਲਰਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀਡੀਓ '112 ਮਿਲੀਅਨ ਵਿਊਜ਼' ਨਾਲ ਸਿਨੇਮਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਈ ਹੈ। ਫਿਲਮ 'ਜਵਾਨ' ਦੇ ਟੀਜ਼ਰ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੇ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜਨਾ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯਤਾ ਤੇ ਵਸੀਰ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਸ਼ਾਹਦੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਵੱਖਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ।

ਇਹ ਰੈੱਡ ਚਿਲੀਜ਼ ਐਂਟਰਟੇਨਮੈਂਟ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਐਟਲੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਗੌਰੀ ਖਾਨ ਅਤੇ ਗੌਰਵ ਵਰਮਾ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਲਮ 7 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ, ਤਾਮਿਲ ਅਤੇ ਤੇਲਗੂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ। ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਦਾ ਇਸ ਫਿਲਮ ਬਾਰੇ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਫਿਲਮ ਲਈ ਪੂਰੀ ਟੀਮ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਆਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰੇਗੀ।

ਸ਼ਾਹਰੁਖ ਖਾਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ 'ਜਵਾਨ' ਦਾ ਪੋਸਟਰ ਅਤੇ (ਸੱਜੇ) ਫਿਲਮ ਦੀ ਇੱਕ ਝਲਕ।

ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ

29 ਜੁਲਾਈ, 2023 ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ, ਸਮਾਂ: ਸਵੇਰੇ 11 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਸਥਾਨ: 2051 Monument St. Noblesville, IN 46060

Organisers and Sponsors

Sukh Dhillon
Top Fashion Boutique
(317) 954-0260

Gurpreet Randhawa
Realtor
(317)650 6629

Amrit Sandhu
Okkji Transport
(317) 828-6033

Prabhjot Bhullar
Okkji Transport
(317) 860-2607

Performances, Delicious Food, Shopping, Games, Prizes & More

Special Thanks

Dr. Pawandeep Kaur
780-649-1212
www.sapphireindianapolis.com
3802 Promise Dr
Anderson, IN 46013

DR. PAWANDEEP KAUR

OKKJI
TRANSFER LLC.
NOBLESVILLE, IN

Reliable
Trucks & Trailer
Repair Shop

7401 Brookville Road
Indianapolis, IN 46239

Gurbaksh S Randhawa:
Contact: 317-800-2976

BHAURA
TRANSPORT
Avtar Singh
Ph: 317-403-0493
Noblesville, Indiana

Top Fashion Boutique
12526 Promise Creek Lane #328
Fishers, IN 46038

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਭੌਰਾ

ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਗਰਾ

ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ

ਸੈਮ ਭੁੱਲਰ

ਮੈਨੀ ਸਿੰਘ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਿੰਦ

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੀ ਜੇ

ਕਮਲ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਲੂ

DJ Partner
DJ Billa

Free Entry